

LLYFR

Y

RESOLUTION,

NEU

Hollawl Tmroad,

I Roi'r Cwbl o'n Bryd, a'n med-
dwl, a'n holl nerth, a'n Gallu.

I wasanaethu Duw.

Er mwyn Cael dedwyddwch a
Iechydwrïaeth i'n Hencidiau.

Cysgribwyd o'r Saesnaeg yr Gyf-
raeg gan Doctor John Davies
o Fallwyd yn Sir Feirionbydd.

Argraphwyd yn y Mynyddig
ar writh yna gan Thomas Davies.

TNHWTSTAD

LLYFR

H W N,

Ynghylch y rhesymmar, a'r achosion
a allu annog dyni roi'r cwbl o'i
frod, a'i sedawl ar wahanacth
Duo

PENNOD I.

L Le y dangosir amcan, a rhannau'r
llyfr hwn ynghyd a rhybudd i'r
darllenydd,

Pennod. II.

Mor anghenrhaidd yw i ni ystyried a
mysfyrio yn ddisgrif ar ein cyflwr ein bu-
nau.

Pennod. III.

Er mwyn pa achos y creuwyd dyn, ac
y gosodwyd ef yn y byd hwn.

Pennod. IV.

Am y diwedd a'r achos y gwnaed dyn yn
neillduol, ac am ddau beth o ofynnir yn
ar laco dyn yn y fuchedd hon.

Pennod

Pennod. V.

Am y tost gyfrif a fydd rhaid i ni ei
 amswrtur i Dduw am y pethau a dy- } 5
 wedwyd o'r blaen.

Pennod. VI.

Lle y dangosir heth yw naturiaeth peth- }
 od, a phechadur : er mwyn dangos nad } 8
 yw Dduw yn anghyfiawn er ei fod cyn
 dofted o'gy dywedwyr, yw y benod o'r
 blaen.

Pennod. VII.

Angwibanet y cyfnewid i ymddiffyn- }
 gyfnewid barnedig y Dduw, ac i } 10
 ddangos ein haddedig delhannau ; a
 bynnny wrth ystyried mawredd Dduw, a
 addoniaethaelionus tuatgottom ni.

Pennod. VIII.

Pa dyl a fydd gennym ni am y pethau }
 hyn, eurtb farw, a phia fodd y carwn } 15
 ni yr amser bwnnw glywed oddiwrth-
 ynt.

Pennod. IX.

Pa bornau fydd wedi eu berdeinio, } 15
 am bechad ynt y fuchedd hon.

Pennod. X.

Am y gwobr a'r tal ambyddeddus a }
 baethonys, a ofodir o flaen p'acub a } 19
 wasanaetho Dduw yn gywir.

AT EI ANWYL

B L W Y F O L I O N.

FY Anwyl garedigion yn yr Angl-
nyd Jeshu G R I S T, Er na buan ab-
fennol oddiwrthych ond yn ansynych,
a hynny fynych a h at negelw oedd yn
perthyn. i'ch lechydwr iach chwi ac e-
raill o bobl Dduw ; etto i wneuthur i
chwi beth iawn am hynny o elgeuluf-
dra, mi a gyfichthais i chwi yn Gym-
raeg y Llyfr yma fy'n canlyn yr llyn,
i'm tŷ i, fydd un o'r llyfrau gaeu i
ddyfgu i ddynion ymadael a'u llawg
fuchedd a throï at Dduw. Ac yr wyf
yn deisyf arnoch, er mwyn Jeshu G R I S T,
fod yn ddiwyd ac yn ddyfal i'w gwr-
llain ac i'w wrando, a rhoi'r corff i'w
bryd ar wneuthur yn ei olaf. Ac o
herwydd nas gall na myfi na neb all
o'm gae wedigaeth ond eich dyfod i'w
a'ch annog, a'ch cyngori am i'w gaeu
i'w ond Gwneidogion i Grist a gor chwi i'w

At ei Blwyfolion.

ar ddirgeledigaethau Duw; ie nad fyw
Paul ddim, nac Apollo ddim, ond gwei.
nidogion trwy y rhai y credasoch chi, ac
fel y rhoes yr Arglwydd i bôb yn; ie nad
fyw ddim na'r hwn sydd yn plannu,
na'r hwn sydd yn dystrhau, ond Duw
yr hwn sydd yn rhoddi'r cynnydd. 2
Cor. iv. 1. and 1 Cor. iii. 5. O herwydd
hynny meddaf, ac am nas gallaf ddim
ond hynny, Tr nys yn atolwg i chi gy-
dâr Apostol, Goddeswch a'r y cyngor, Ac
yn gweddio drosoch yn y môdd
y gweddiodd ynteu dros yr He-
breaid. A Duw'r heddwch yr hwn a
ddug drachefn oddiwrth y meirw ein Har-
glwydd Iesu Crist, bugail mawr y desaid,
trwy naed y cyfammod, tyagnyddol, a'ch
perffectio chi ymhob gweithbredd ddâ,
i newidur ei ewyllys ef, ac a weithio ynoch
yr hyn sydd gymeradwy yn ei olwg ef,
trwy Iesu Crist. I'r hwn y byddo'r gog-
niant yn oes oesodd, Amen. Heb. xiii. 20,

21. 22.

Eich Eglwysyr anwiw sydd yn gofalu,
ac yn gawlio tros eich eneidiau chi.

Mallwyd yn

Sir Ffionydd

John Davies.

PEN.

PENNOD I.

*Yn dangos Amcan y
llyfr hwn, ynghyd
a rhybudd angen-
rheidiol i'r darllen-
nydd.*

A Mcan ar ergyd priodol y llyfr
hwn, yw, annog i'r hwn fydd
Griffion mewn enw, i fod yn
Griffion mewn gwirionedd,
or hyn lleiaf, yngwir feddylfryd ei ga-
lon ei hun. Yn dangos y rhwymau
tradwysion, ac achosion trachadarn, i
annog dyn i roi'r cwbl o'i fryd a'i fed-
dwl ar fôd yn Griffion da. Yr eidd ni
roddo ei fryd un amser ar wneuthur da-
ioni, nac ar ymadael a'r peryglus gy-
flwr y mae ynddo tra so mewn pechod.

y mae hwnnw ymmhell oddiwrth wneuthur y pêth ni roes erioed ei frýd ar ei wneuthur. Ond y neb fydd weithiau yn rhoi ei frýd ar wneuthur hynny, os nas gâd ei wendid a'i freuolder iddo ei gwblhau pan roddo ei frýd arno; etto y mae'r brýd a'r ewyllys hwnnw yn gymmeradwý gan Dduw, ac y mae ei feddwl a'i galon ynteu ar ôl hynny yn barottach i roi ei frýd drachefn ar ei wneuthur, a thrwy rás Duw i'w wneuthur hefyd. Ond y neb a fô o'i wirfodd yn gwrthwýnebu'r amcanion dâ a roddo yr ysprýd Glân yn ei galon ef, ac a fô mor anfoesol a diysfyrus ei Arglwýdd fydd yn curo wrth ddrws ei galon a'i gydwýbod ef; y mae'r eysfyrw un yn annog digllonnedd Duw yn ei erbýn yn fawr, ac yn myned fynychaf yn galettach beunydd, hyd oni rodder ef i fynu i feddwl anghymmeradwý, yr hwn ýw'r drws neflaf i golledigaeth dragwýddol. *Rhuf. i. 26. Dat. 3. 20. Act. 7.*

2. Un pêth gan hynny ís raid i ni rybuddio'r darllennýdd o'i blegid, cyn myned ymhellach, ar iddo gymmerýd mawr ofal am ochelýd un ddichell o'r rhai

Pennod. I.

rhaf pennaf fy gan ein gelŷn ysfrydol
 ni, i dynnu myrddiwn o eneidiau ben-
 nŷdd i uffern: sef hynnŷ yw, eu hofn
 a'i dychrynu rhag na gwirando na dar-
 llein dlin, ac a fo gwrthwŷneb i'w
 meddwl a'u hewŷllŷs hwŷ eu hunain.
 Felly y dychryna efe yr oecwr rhag
 darllein un llyfr a fo'n dyfsguiddo dalu
 'r llog neu'r oec yn ei ôl, yr anllad rhag
 darllein un traethawd yn erbyn anllad-
 rwŷdd: y bydol rhag darllein llyfrau
 ysfrydol a grybwŷllont am ddurwiol-
 deb a dyfosiwn da. Ac dymma y rhef-
 wni y mae efe fynychaf yn ei arfer; i
 ddenu dynion i hynnŷ: Tra well medd
 efe, nad wyt ti etto barod i ymadael a'r
 fuchedd yr wŷt yn bŷw ynddi; ac yn
 hynnŷ ni wna darllein y cyfŷw llyfrau
 ond blino dy gydwŷbod di, a'ch fwrw
 di mewn trymder a thristwch, ac an-
 hynnŷ na ddarllein mo honŷnt hwŷ
 eddim. Dymma, [meddaf] ddichell
 gyfrwys fy gan Satan, i ddal i llawer
 o ddynion, ac i'w hudo i golledau
 yr un modd ag y mae'n hawdd i'w be-
 bogŷdd ddwŷn llawer o welech i'w
 mynno, tra bo y mwgwd at en llygaid

yr hyn nis galini byth ei wneuthur pe
garlawi iddynt gael ei golwg yn rhydd.

3. Pettai anwybodaeth yn abl escu-
tros bechod, tēg y gallai hynny fod yn
achos i ddynion i fyw yn annuwiol;
ond y mae'r cyfryw anwybod ag fydd
o wirfodd calon dyn, yn hytrach yn
chwanegu ar y pechod, ac ar ddrwg gy-
flwr pechadur hefyd. Oblegid, am y
cyfryw ddyn y dywed yr yspryd glân
trwy fawr ddirmyg, *Ese a beidiodd a*
bôd yn gall i wneuthur daioni, Psal. 36.
3, megis pe dywedai, ni fynnai ddyfgu
gwneuthur daioni. A thrachefn, *Am i*
si ddyfyrn gwybodaeth, minneu a'th ddi-
ystyras dihen, Hof. 4. 6 Ac am yr un-
rhyw ddynion y dywaid yr yspryd
glân mewn lle arall, *Y maent yn treulio*
eu dyddiau mewn daioni, ac mewn mo-
ment y desgynnant i'r bêdd, *Dywedant he-*
fyd wrth Dduw, *Cilia oddi wrthym*, ca-
nys nid gđym yn chwennych gnybod dy ffyrdd
di, Job 21. 13, Ymogeled pob dyn gan
hynny rhag y ddichell hon, a bydded
fodlon, o'r hyn lleiaf, i ddarllain Hy-
frau dâ, ac i ymarfer â chwmpcni du-
wiol, ac â chyfryw foddion eraill ac a
a allo wellhau ei fuchedd ef; er na bo

etto yn ei fryd eu canlyn : Ie er ei
fod yn clywed ynddo ei hun wrthwy-
neb i wneuthur hynny. Oblegid nis
gall y pethau hynny byth wneuthur
dim niwed iddo, ond hwy allant
wneuthur iddo fawr llês : ac fe allau y
gall y gwrthwyneb y mae efe yn ei
ddioddef yn ei feddwl wrth arfer o'r
pethau hynny yn erbyn ei ewyllys,
beri i'r Arglwydd trugarog sydd yn
gweled ei gyflwr blin ef, roddi iddo or-
chafiaeth arno ei hun o'r diwedd, a dan-
fon iddo lawer mwy o ddiddanwch a
chysflur yn y pethau yr oedd o'r blaen,
yn eu diflatsu, nag oedd o anfodd ac
anewyllys ganddo iddynt ar y cyntaf.
Oblegid fe all Duw wneuthur hynny
yn hawdd, yn unig drwy newidio
blâs ein gennau ni ag un defnydd bach
o'i nefol râs, a gwneuthur y pethau
hynny yn flasus ac yn beraidd, y rhai
r oeddym ni o'r blaen yn eu harchwae-
thu yn chwerwon ac yn ddiflas.

4. Am hynny, megis yr ewyllysiwn
fôd i hôb enaid o ddyn ag a ddarlle-
no y llyfr hwn, ei ddarllein â meddwl
gwaftad wedi ymroi yn gwbl yn llaw

Dluw, a rhoi ei frŷd ar wneuthur y
 peth a roddo'r ysprŷd glân yn ei fed-
 dwl ef, pe rhôe iddo ('a cholli ei holl
 ddifyrwrch bydol wrth hynny:) yr
 hŷn fŷdd angenrhaid i bawb ei wneu-
 thur, ar a fŷnno fod yngadwedig felly
 os byddi un nas gallo wneuthur hynny
 allan o law, etto mi a gynghorwn iddo,
 yn anad dim, geisio'r maes ar ei fed-
 dwl ei hŷn cyn belled a bod yn ddioc-
 ddefgar i ddarllain y llyfr hwn hyd y
 diwedd, ac i edrŷch beth â ellir ei
 ddywedŷd yn erbyn y pethau a gyn-
 nhwŷfir ynddo, er nas rhoddo'r cwbl
 o'i frŷd a'i feddwlar eu gwneuthur.
 Oblegid nid wŷf yn ammeu nas gall
 Duw gynnhysfu calonnau y rhai hyn
 cŷn y delont i ddiwedd y llyfr, i ne-
 widio eu meddwl, ac i ymroi yn ofŷyn-
 gedig i hyfrŷd wafanaeth eu Harglwŷdd
 a'u Hiachawdwr, fel y gallo Angelion
 mēf lawenychu a gorfoleddu am eu hyn-
 mill hwŷdrachefn, megis am y ddafad
 a gollasai, Luc, 15.

PENNOD II.

*Yn dangos mor anghenrhaid yw i ni
ystyried a mysyrio yn ddisrif ar ein
cyswyr ein hunain.*

Y Mae'r Prophwyd *Jerimi*, yn ôl
hir gwyno rhac yr afluwydd a'r go-
fid oedd ar yr Juddewon yr amser hwn-
nw am eu pechodeu, yn dangos yr a-
chos o hynny yn y geiriau hyn; *Y tir
i gyd a anrheithiwyd, am nad oes neb yn
cymmeryd at ei galon, Jer 12. 11.* Gan
arwyddocau wrth hynny, pe buasai yr
Juddewon yn ystyried yn ddwys ac yn
ddisrif y fuchedd a'r cyswyr yr oeddylt
ynddo cyn dyfod o'r dfrud mawr hwn-
nw arnynt, y gallasant ddiangc rhag-
ddo, fel y diangodd y Niniweid wrth
gymmeiŷd rhybydd gan *Jonas*, er bod
y cleddyf eusys wedi ei dynnu, a llaw'r
Arglwydd wedi ei hyfryn allan i'w dŷ-
trywio hwy o fewn deugain nbiwrnod.
Mor anghenrhaid ac mor bwysfawr yd-
yw ystyried y pethau hyn. Yn arwydd
o'r hyn beth y cyfrifad yn arian wrth
gyfraith

gyfraith *Moses* bob anifail na chnoai ei
gil: ac felly yn ddiammeu y mae po
enaid ger bron Duw, yr hwn nid ysty-
rio yn ei galon, ac na chnoa ei gil, trwy
fynych fyfyrrio ar y peth a fyddau rai
iddo ei wneuthur yn y bywyd hwn
Lev 11. Dent. 14.

2 O herwydd, o ddiffyg y cyfryw ysty-
ried a myfyrrio y mae cymmaint o be-
chodau ac amryfuseddau yn y byd, a
y mae llawer mil o Gristianogion y
cael gweled eu bod ymhorth uffern cy-
id dynt ammeu dim o'r cyfryw beth
wrth adael eu harwain trwy ddyffry-
y fuchedd hon, a hŷg ac a gorchudd-
diafalwch a difrawch, ac anystyr tros ei
llygaïd, megis anfeiliaid i'r lladdfa, a
heb gael erioed weled eu perygl eu hun-
hyd oni bo rhywyr ceisio help ac ym-
wared rhagddo.

3. O herwydd hyn y mae'r yfscrythu-
lân mor ofalus yn ein hannog ni i y-
ffig fyfyrrio, ac i ddyfal ystyried beth
ddylem ei wneuthur, i geisio ein ha-
chub ni oddiwrth y perygl y mae eisi-
eu ystyried a myfyrrio yn ein tywys n-
iddo.

Pennod. H3

4. Y mae *Moses* wedi darfod iddo ddangosi'r bobl ei gennadwri oddiwrth Dduw ynghylch holl gyfrannau'r gyfraith, yn gofod hyn yn ychwaneg ger eu bronau hwy oddiwrth Dduw, megis peth o'r angenrheitiaf, *Deut. 6. 6.* *Sef. Bydded y geiriau hyn yn dy galon di, Ac yspysfa hwynt i'ch blant, a chrybwyll am danynt pan eisteddych yn dy dŷ, a phan gerddych ar y ffordd, a phan orweddych i gysgu, a phan gysodych i synu: a rhwym hwynt yn arwŷdd ar dy law, a byddant yn rhaetaleu rhwng dy lygaid. Scrifenna hwynt hefyd ar bŷt dy dŷ ac ar dy byrth. A thrahefnu mewn lle arall y dywaid yr un geiriau, ac y gorchymmyn ymhellach fel hyn; Dysgwch hwynt i'ch plant, fel y gallont hysborthau sfsyrto arnynt, Deut. 11. 19.* Yr unrhwyw orchymmyn a roes Duw ei hun i lofhua, pan ddewiswyd ef gyntaf i lywodraethu'r bobl los 1, 8, 9. Nac ymadawed llyfr y gyfraith hon a'ch enau, eithr myfyrfa ynddo ddydd a nôs, fel y cedwch ar wneuthur yr hyn oll sydd scrifenedig ynddo: Ac yn y man y mae Duw yn dangos pa lês a wnaï hynny iddo: 7 na y llwyddi yn dy ffyrdd, ac yna y ffynni; canys

10. Pennod. II.

*canys yr Arglwydd dy Dduw a fydd gyda
thi, i ba le bynnat yr elych.* Wrth yr
hyn y mae efe yn arwyddocau nad
yw dyn heb fyfyrlo ar Gyfraith Dduw,
ond myned ar gyfeiliorn, ac megis un
dall wybod i ba le y mae yn myned.

5. St. Paul wedi darfod iddo ofod
ger bron ei ysgolhaig *Timotheus*, bech
yw iawn ddyledswydd Eglwyswr; fydd
yn rhoi hyn o gyngor iddo yn anghwa-
neg. 1 Tim. 4. 15. *Myfyrfa ar y pethau
hyn, ac aros guddynt*: Ystyria hwyr yn
iddwys, gwel pa bwys a pha ddeunydd
fydd ynddynt. A pha le bynnat y
mae'r yferythur lân yn dangos pa fath
sy ar wr doeth dedwydd, cyfiawn, (ob-
legid yr un yw'r tri pheth hyn yn yr
yferythur lân, (gan nad oes gwir ddoe-
thineb a dedwyddwch ond cyfiawnder)
un o'r pethau pennaf y mae yn ei ddy-
wed yd am dano ydyw, ei fod ef yn my-
fyrlo ar Gyfraith Dduw ddgdd a nôs, Psal.
1. Ac am esamplau allan o'r yferythur
lân, i ddangos pa fodd y byddau gwyr
da gyno yn arfer o fyfyrlo, hawdd
fyddet i mi ddangos llawer o honynt,
megis am *Isaac* yr hwn a ae allan i'r
menydd i fyfyrlo, Gen. 24. 63. a'r bren-
hin

Pennod. II.

brenhin Hezebias, yr hwn a ruddfannodd megis colommen, Efa. 38 14. hynny yw. mewn distawrwydd, rhyngtho a'i galon ei hun, heb glywed llais ei ei-riau. Ond nad oes un esampl bennach yn y deunydd ymma nag esampl Dasydd, yr hwn ymhob man gan mwyaf, sydd yn cofio ei ddyfal a'i ddibaid fyfyrdd; gan dywedyd wrth Dduw fel hyn, *Mysyrtais am dy orchymmynlon y rbat a hoffais*, Psal. 119, 47. *Felly y mae'r Groeg a'r Ladin yn cyfieithu'r gair.* A thrachefn, *Pan i'th gofynnys ar fyngwely.* *Mysyrtais am danat yngwiliaduriaithau'r nos.* (neu fel y mae eraill yn ei gyfieithu, *Mysyrtais am danat y borau*). Psal. 63. 6. A thrachefn, *Mor gu gennys dy dy gyfraith, hi yw fy mysyrdd beunydd,* i. e. ac ar byd y dydd hwyd, Psal. 119. 97. Ac mor wresog ac mor daerlew yr oedd efe yn arfer o fyfyrto, y mae efe ei hun yn dangos, pan yw yn dywedyd am dano ei hun, *Gwresogodd fy nghalon o'm mewn, tra'r oeddwn yn mysyrto ennynnodd tan.* Psal. 39. 3.

6. Y petheu hyn a gadwodd yr yspryd glan mewn côf y gwyr hynbygynt, i yrru cywilydd arnom ni sydd

Gallia-

Pennod. II.

Gristianogion, y rhai er ein bôd yn llawer mwy rhwymedig nâ hwynt i fôd yn wrefog mewn myfyrdôd, oblegid i ni dderbyn doniau mwy gan Dduw ; etto yr ydym hi yn byw mor segurllyd y rhan fwyaf o honom, ac nad ydym ni agos un amser yn myfyrio nac am Gyfreithiau a gorchymmynion Duw, nac am ddirgeledigaethau ein ffydd, nac am fuchedd a marwolaeth ein lachawdwr Crist, nac am ein dydd led ein hunain tuagatto ef ; chwaith nac yn ystudio a myfyrio ar hynny beunydd fel y gwnai'r brenhinoedd sanctaidd er maint eu gwaith a'u llafur yn llywodraethu eu gwledydd.

7. Pwy fy o honom ni heddyw yn gwneuthur cyfreithiau, a gorchymmynion, a chyfiawnderau Duw, [canys felly y mae'r yscrythur lân yn eu gallw] yn fyfyrdod beunyddiol iddo, fel y gwnai'r brenhin Dasydd? Ac nid y dydd yn unig y gwnai efe hynny, ond y nôs hefyd, fel y tyftiolaetha efe am dano ei hun mewn lle arall. Pe sawl un o honom ni fydd yn gollwng llawer dydd, a llawer mis dros ei ben, heb unwaith na myfyrio na meddyllo am y pethau

pethau hyn ? Ie Duw a wnêl nad oes
llawer o Gristianogion yn y byd, heb
wybod beth ydyw'r cyfryw fyfyrdo-
dau. Yr ydym ni yn credu osgatfydd;
ddirgelion fydd Crist, sef bod uffern,
a bod rîf, a bod tal am ddaioni, a
chospedigaeth am ddrygioni, ac y daw
dydd barn, ac y bydd rhaid gwneuthur
cyfrif, o'r cyffelyb : ond am nad ydym
nac yn cnoi ein cil ar y pethau hyn
drwy ddwys fyfyrion arnynt, nac yn eu
treulio yn ein calonau trwy wrîs my-
fyrdod ; nid ydynt yn helpio dim ar-
nom tuagat fyw yn dduwiol, mwy nag
y mae'r feddyginiaeth a roddo gwr yn
ei bocced yn helpio tîiechyd corphorol
ef.

8. Pa ddyn o'r byd a fyddau mor
hawdd gantho geisio pechu (sef y mae
gan lawer, y rhai sy'n yfed pechod cyn
rhwydded ag yr yf yr anifeiliaid ddwfr
ped ystyriou y mawr berygl sydd o be-
chu, a'r golled am rîs Duw a'i ffafwr a'i
ewyllys dâ, a haeddu digofaint tragi-
wyddol, a pheri o bechod i Fab Duw
ei hun ddioddef marwolaeth, a'r anfei-
drol uffernol a fydd yn gospedigaeth
dragywyddol am bechu ? Ac er bob
pob

pob Crifion yn credu y pethau hyn, ac
 yn cydnabod a hwynt, etto o her
 wydd bod y rhan fwyaf o ddynion
 heb eu hystyried hwy yn iawn yn eu
 calonau, nid ydynt hwy yn cyffro
 dim arnynt, ond y maent yn arwein
 yr wybodaeth honno ganthynt megis
 tan glo yn eu calonau, heb na chly-
 wed na gwybod un gronyn oddiwrthi
 megis un a fyddau yn dwyn tan gydag
 ef mewn callestr, ac heb gael dim gw-
 res oddiwrtho, eisiau taro'r gallestr
 neu un a fyddau'n dwyn ganddo ber-
 aroglau mewn blŵch, ac heb gael dim
 arogl oddiwrtho eisieu ei rwbio.

9. Ac weithiau i ddyfod yn nês at y
 deunydd prefennol yr ydym ar fedr ei
 ddatcan yn y llyfr hwn; pa ddyn byw
 na roddu ei fryd yn gwbl ar wasanae-
 thu Duw yn gywir, ac i ymadael
 holl orwagedd y byd, peteu yn ystyried
 fel y dyleu, y pwysfawr resymmau, a
 achosion a lleu ei gynhyrsu ef i wne-
 thur hynny: fef, y mawr wobr a gais
 efe am wneuthur hynny, ar anfeidro
 berygl fy iddo onis gwna? Ond o her
 wydd (fel y clywsoch) nad oes odid
 un ymysg mil yn ystyried y pethau hyn

o happieu iddo eu hyftryied, nis gw-
hera ond yn ysgafn, heb gymmaint o af-
nion iudrwydd a chydwybod ag y mae'r pe-
n eu hau yn eu haeddu; a hynny fy'n
ffroeri i gynnifer o ddynion fyned beu-
wydd i golledigaeth, ac i gyn lleied fod
yn gadwedig am eu bôd, o eisien ysty-
ried heb roi eu bryd un amser ar fyw
fel y dylent, ac fel y mae galwedigaeth
Cristion yn gofyn ar eu dwylo hwynt
Megis y gallwn ninnau hefyd gwyno
gyda *Fermt*, fel y clywsoch o'r blaen,
fod tir ein Cristionogaerh ni wedi my-
ned yn anrhaith, am nad yw dynion
yn yftryied yn eu calonau.

10 Yftryied yw'r agoriad sydd yn
agori drws ystafell ein calonau ni, lle
y mae llyfrau ein holl gyfrif ni yng-
nadw: Ie yftryied ydyw drŷch, ie
lechrê llygad a golwg ein benaid ni,
a'r hwn y mae'r enaid yn ei wled ei
mun, ac yn canfod ei holl gyflwr trwy-
ldo; sef ei gyfoeth, a'i ddoniau, daio-
nus, a'r ffordd y mae'n rhodio ynddi,
a phafodd y mae'n ei cherdded, a'i yn
fuan, a'i yn araf: a'r bennod a'r di-
ben y mae'n cyrchu atto. Ac heb yr
yftryied hyn nid yw'r enaid ond rhuth-
ro

pob Crifion yn credu y pethau hyn, ac
 yn cydnabod a hwynt, etto o her-
 wydd bod y rhan fwyaf o ddynion
 heb eu hyftryied hwy yn iawn yn eu
 calonau, nid ydynt hwy yn cyffroi
 dim arnynt, ond y maent yn arwein-
 yr wybodaeth honno ganthynt megis
 tan glo yn eu calonau, heb na chly-
 wed na gwybod un gronyn oddiwrthi,
 megis un a fyddau yn dwyn tŷn gydag
 ef mewn callestr, ac heb gael dim gw-
 res oddiwrtho, eisiau taro'r gallestr;
 neu un a fyddau'n dwyn ganddo ber-
 aroglau mewn blŵch, ac heb gael dim
 arogl oddiwrtho eisieu ei rwbio.

9. Ac weithiau i ddyfod yn nês at y
 deunydd presennol yr ydym ar fedr ei
 ddatecan yn y llyfr hwn; pa ddŷn byw
 na roddeu ei fryd yn gwbl ar wasanae-
 thu Duw yn gywir, ac i ymadael â
 holl orwagedd y byd, peteu yn yftryied
 fel y dyleu, y pwysfawr resymrau, a'r
 achosion a alleu ei gynnhyrfu ef i wneuthur
 hynny: fef, y mawr wobwr a gaiff
 efe am wneuthur hynny, ar anfeidrol
 berygl fy iddo onis gwna? Ond o her-
 wydd (fel y clywsoch) nad oes odid o
 un ymysg mil yn yftryied y pethau hyn,

ac o happieu iddo eu hyftryied, nis gw-
na ond yn ysgafn, heb gymmaint o af-
tudrwydd a chydwybod ag y mae'r pe-
thau yn eu haeddu; a hynny sy'n
peri i gynnifer o ddynion fyned beu-
nydd i golledigaeth, ac i gyn lleied fod
yn gadwedig am eu bôd, o eisien yftry-
ried heb roi eu bryd un amser ar fyw
fel y dylent, ac fel y mae galwedigaeth
Cristion yn gofyn ar eu dwylo hwynt
Megis y gallwn ninnau hefyd gwyno
gyda *Ferim!* fel y clywsoch o'r blaen,
fod tir ein Cristianogaerh ni wedi my-
ned yn anrhaith, am nad yw dynion
yn yftryied yn eu calonau.

10 Yftryied yw'r agoriad sydd yn
egori drws ystafell ein calonau ni, lle
y mae llyfrau ein holl gyfrif ni yng-
hadw: le yftryied ydyw drych, ie
dechrê llygad a golwg ein benaid ni,
a'r hwn y mae'r enaid yn ei wled ei
hun, ac yn canfod ei holl gyflwr trwy-
ddo; sef ei gyfoeth, a'i ddoniau, daio-
nus, a'r ffordd y mae'n rhodio ynddi,
a phafodd y mae'n ei cherdded, a'i yn
fuan, a'i yn araf: a'r bennod a'r di-
ben y mae'n cyrchu atto. Ac heb yr
yftryied hyn nid yw'r enaid ond rhuth-

ro fel dall ynwyig ei phen ymhlith tro
 loedd o ddraim a mieri, a thrangw
 ddo ar bob cam a gerddo i ryw anghydaist
 mhesurwydd neu gilydd, a phob awaith
 fer mewn perygl o ryw fawr farwol
 flwydd. A pheth rhyfedd yw gw
 led, fod pob dyn yn ei fatterion a i
 gesau bydol yn gwybod ac yn cydm
 bod, na's gall na dechreu, na gwa
 neuthur, na gorphen gwaith yn
 byd, heb ei ystyried; ac etto yn
 gwaith mawr hwn ar geisio ynnill tey
 nas i'f, nid oes agos neb nac yn arf
 ystyried, nac yn tybied fod yn rhai
 iddo ystyried.

II. Petteu dyn yn amcanu myned
 daith uen siwrnai, er na bai ond o Gym
 na i eitha *Lloegr*, er iddo gerdded
 y ffordd unwaith neu ddwy o'r blaen
 etto ni cherddai gam o honi heb ei hy
 styried yn ddwys ac yn synych; y
 enwedig heb ystyried pa un a wnai
 bôd ar y ffordd ai na bae, pa fodd
 byddai'n cerdded ai yn fuan ai yn a
 ras, a pha faint fyddai rhyngddo a phen
 ei siwrnai; ar cyffelyb bethau. A
 wyti yn meddwl (fy mrawd anwyl)
 fyned o'r ddaiar hon i'r nesfodd, a hyn

h m' tros gynnifer o fryniau, a phantiau
gw' anialwch, a lleoedd peryglus ni cher-
hyn' laist erioed o'r blaen, heb ystyried un-
o an' aith beth yr wyt arno? Yr wyti yn
vol' m'gymmeryd yn fawr, os wyti yn ty-
gw' ed hynny: canys rheitiach o lawer i
i' m' ystyried yn y daith nefol nag yn yr
ydn' ddaiarol, o herwydd bod mwy o
gw' raws ffyrdd, a mwy o beryglon yn y
yn' aill nac yn y llall, gan fod pob dysyr-
n' wch yn y byd hwn, a phob trach-
teyr' want, a phob ofer feddwl, a phob gol-
arfo'g, a phôb llais a demptio, a phob
hai' ythrael ar y ddaiar, a phob elwig, or
ddo (a'r rheini yn aml) megis lla-
ed' ron yn cynllwyn am danat i'th yspei-
Sym' no, ac i'th ddifetha ar y ffordd hon tua'r
ed' nef.

12 Am hynny mi a gynghorwn i
hy' pob un a siwrneio ar y ffordd hon, e-
s' y' trych yn dda yn ei gylch, ac o'r bryn
ai' a' lleiaf un waith yn y dydd, ystyried ei
d' y' ffwr ei hun, a chyffwr y trysor fydd
n' a' ganddo mewn llestr bras, fel y dyweid
her' St. Paul, a'r trysor hwnnw yw ei ena-
A' d' ef, yr hon o eisien ystyried a ellir ei
yl' cholli cyn hawfed a'r tlws lleiaf a siom-
hyn' garaf yn y byd, fel y ceir gweled yn ôl
on' hyn

hyn wrth y pethau a ddywedwŷf er mwyn helpio dŷn i ystyried, yr hŷn fydd reidiol iawn i mi ac i bob Christion arall wrtho, er mwyn gwneuthur ein gwafanaeth yn gymmeradwy gan Dduw. O herwŷdd ped ystyrieu sy enaid i neu'r eiddo arall, yn ddwŷs ac yn ddifrif, ychydig o lawer o bethau y dŷr eu bôd yn wir; ni byddou bosibl iddo na wellhau, a bod yn anfodlon i'w fuchedd o'r blaen, a'i diflasu a'i ffieiddio. Megis, ped ystyrieu yn ddwŷs ei ddyfod i'r byd hwn er mwyn cymmerŷd gofal am wafanaethu Duw, a'i fod efer hynny yn edrŷch yn unig, neu yn fwŷa dŷm, am orwagedd y byd; petteu yn ystyried y bydd rhaid iddo roi cyfrif yn y dŷdd diweddas am bob gair ofer, *Matt. 12 26*. ac etto nad ydŷw yn gwneuthur cyfrif yn y byd o lawer gweithred ddrwg y mac yn i wneuthur, chwaethach o'i eiriau; petteu yn ystyried na chaiff un puttefnwr, na godlnebw, na eulŷn addolwr, na thorwr priodas, na masweddw, na gwrrŷmgydw, na lleidr, na chybydd, na meddw, na disenwr, na chribddeilwr, etifeddu teyrnas Dduw; a'i fod ynteu yn meddwl y

dichon

on fyned yno er ei fod yn byw yn
 iau hyanny : petten yn ystyried fod
 bechod yn ddigon i golli miloedd o
 ar unwaith, ac etto er bod arno
 llwyth o bechodau ei fod ynteu yn
 ed y gall ddiangc, 1 Cor. 6. 9, 10.
 5. 5. Gen. 6. Gen. 19. ped ystyrieu
 y ffordd i'r nef yn anhawdd, yn
 ac yn boenus, fel y dyweid Duw ei
 a'i fod ynteu yn tybied y gall fy-
 i mewn yno, er byw mewn dignif-
 amelyschwant y byd, Matt. 7. 14.
 y styrieu ddarfod i'r holl Sain Du-
 a fu erioed, (megis Apostolion
 t, a'i fam ef ac eraill) ddewis byw
 yn caledfyd, mewn llafur poenus,
 liol i eraill, mewn ymprydio, gwed-
 a chospi eu cyrph a'r cyffelyb, a'u
 er hynny yw byw mewn ofa a
 rryn rhag barnedigathau Duw, ac
 u heb wneuthur cymmaint a me-
 l am yr un o'r pethau hyn, ond
 yn ei bleffer a'i ddifyrwch, ac er
 ny nid yw yn ammed nad yw ddi-
 yflwr, 1 Cor. 4. 2 Cor. 4. 6. 6.
 12. 1 Cor. 9. Phil. 2. ped ystyri-
 y enaid i (meddaf) neu yr eiddo a-
 y pethau hyn yn ddwys ac yn ddifrif,
 neu

neu y rhan leiaf o fil o bethau eraill
 ellid eu hystyried, y mae'n ffydd Gri
 onogawl yn dyfau i ni eu bôd yn w
 ni chyfeiliornai mewn perygl diobair
 fel y mae llawer o eneidiau Cristian
 gion, eisieu ystyried eu cyflwr eu h
 main.

13. Beth a bair i ladron gael gan w
 synhwyrol dybied am danynt eu b
 allon o'u côf, am fod yn lladratta,
 hwythau yn gweled crogi cymmaint
 ddynion am ladrad, ger bron eu llyg
 id; ond am nad ydynt yn ystyried hy
 ny? A'r unrhyw achos sy'n peri
 gwyr doetha'n y byd gael eu *Cyfrif* ge
 bron Duw a dynion da, yn ffyllaidd y
 fyd, ac yn waeth nag ynfydion cy
 hwynol; am en bod, a hwythau y
 adnabod, gorwagedd y byd, ac yn gw
 bod y perygl fydd o fyw mewn p
 chod, et hynny yn canlyn y byd y
 gymmaint, a chyn lleied eu harfwyd
 bechu, *Luc. 12 20*. Pettei gyfraith w
 di ei gwneuthur, trwy awdurdod dy
 ar fôd i bwy bynnag a feiddieu yf
 gwin, ddal ei law yn y man tros ha
 ner awr yn tân, neu mewn plwm be
 wedig; yr wyf yn tybied y bydd
 anhawd

anhawdd gan lawer yfed gwin, er eu
bod wrth naturiaeth yn ei garu: ac
etto er bod cyfraith wedi ei gwneuthur
gan dragwyddol fawredd Duw, y
gorfydd i bwy bynnag a wnelo bechod
ddioddef ei ferwi yn dragwyddol yn
mân uffern, heb na diben nac esm-
wythdra; y mae llawer er hynny o
eifieu ystyried y pethau hyn heb ddim
mwy eu hofn i bechu, nag i swytta
neu i yfed.

14. I dynnu at y diwedd, y mae y-
styried yn beth anghenrhaidd ei wneu-
thur. yn enwedig yn ein dyddiau ni,
pan ydis yn gwneuthur cymmaint cy-
frif o orwagedd ac oferedd, ac y tybir
mae gwir ddoethineb ydyw; ac nad
yw'r gwrthwyneb ond gwir ffoledd,
a diystyr wiriondeb. Ond nid oes gen-
nif ddim ammeu, drwy help Duw a
chymmorth iawn ystyried, na's datcu-
ddiaf i'r darllenydd synhwyrol yn eg-
lur ddigon, yr amryfusedd sydd yn
hyn o beth, oddieithr ei fod yn ddall
o'i wirfodd, neu o wir gyndynrwydd
gwedi ymrio i gaethiwed ei elyn yf-
prydol: oblegid y mae rhai o'r cy-
fryw ddynion yn y byd: am y rhai y

mae Duw yn dywedyd, megis yn ym-
 fidio trostynt, ac yn tofurio wrth
 cyflwr, Esa. 28. 15 18. *Hwy a wna-*
thant gysammod ag angen, a chyngr-
ag uffern: hymy ydyw, ni fynuan
 ddyfod allan o'r perygl y maent ynddo
 ond eu bwrw eu hun bendramwnw
 i golledigaeth dragywyddol, yn gym-
 nag ystyried eu cyflwr; ac ynnill id-
 dynt eu hunain fywyd tragywyddol
 gogoniant y nef. Oddiwrth y cyndyn-
 rwydd angheuol hwnnw yr Arglwydd
 o'i drugaredd an gwaredo ni bawb a
 fy'n perthyn iddo ef.

PENNOD III.

Tu dangos er mwyn pa achos a diwedd
y crewyd dyn, ac y gosodwyd ef yn
y byd hon.

Weithian yn Enw'r Hollalluog
 Dduw, a thrwy gymmorth ei
 Jan yspryd ef, ystyried pob Cristion o
 ddyn ag sydd yn chwennych iechyd-
 wriaeth enaid a chorff, yn ddwys ac
 yn ddifrifol yn gyntaf dim, megis y
 gwna

gwna marfandwr pan êl tros fôr i
w'âd ddieithr, neu megis y gwna capten
a ddanfono ei dywyfog ar ryw nege-
sau o bwys, pan ddêl i'r lle a appwyn-
tiwyd iddo: hynny ydyw, meddwl am
ba achos y daeth yno, pahan y danfon-
wyd ef yno, ac i ba beth, i amcanu pa
beth, i wneuthur pa beth, ac i gyflaw-
ni pa beth, a pha beth a ddisgwyl ac a
ofyn yr hwn a'i danfonodd ef yno ar ei
law ef pan ddêl adref. Oblegid diani-
meu y gwna ystyried y pethau hynny
iddo fod yn ofalus am edrych am y pe-
thau y danfonwyd ef o'i plegid, ac nid
ymofalu am bethau ni pherghyn iddo.
Y cyffelyb bethau a fynnw i Gristi-
on eu hystyried, ac ymfyn ag ef ei
hun, pa ham, ac er mwyn pa achos a
diwedd y creuodd Duw ef, ac a'i dan-
fonodd ymma i'r byd hwn? i wneu-
thur pa beth? i dreulio ei oes mewn
pa beth? ac fe gaiff weled nad i ddin
arall; ond yn unig i wasanethu Duw
yn y bywyd hwn. Tan yr ammod
hwnnw y creuwyd ni, ac er mwyn
hynny yn unig i'n prynwyd ni, fel y
prophwydodd Zacharias o'r blaen, fel y
byddem i ni wedi ein gwared oddi wrth
B 2 ddnylo

ddwylo ein gelynion, ei wasanaethu
mewn sancteiddrwydd a ebyfiawnder bol-
ddyddiau ein beinioes. Luc. i. 74.

2. O hyn y canlyn yn gyntaf, gan-
mae gwasanaethu Duw yn y bywyd
hwn, yw'r achos a'r diwedd y rhoed-
ni yn y byd o'i blegid; wrth hynny
beth bynnag a wnelom, neu a amca-
nom, neu y dreulïom on hamser arno
ar a fo na gwrthwyneb nac ammher-
thynol i'r achos a'r diwedd hwnnw
(sef gwasanaethu Duw yn unig,) pe-
bae i ni allu wrth hynny ynnill holl
deyrnafoedd y byd; etto nid yw on-
llwyr wagedd ac oferedd, a ffoledd,
a gwaith ofer; a pheth a wna i ni ryw-
ddydd ofidïo ac edifarhau, a chywily-
ddio o'i blegid, o herwydd nid hynny
yw'r peth y daethom ni i'r byd o'i a-
chos, na'r peth y gyfynnir i ni gyfrif
am dano yn y dydd diweddaf.

3. Yn ail y canlyn, os gwasanaethu
Duw ydyw'r unig achos a'r neges y
daethom ni i'r byd o'i blegid, a bod
pob creadur daiarol arall wedi ei roi yn
y byd i'n gwasanaethu ni, fel y byddai i
minneu wasanaethu Duw: ni a ddy-
lem minnau na ddymmunem o'r crea-
duri-

duriaid eraill, nac o gyfoeth' nac o dy-
lodi, nac o iechyd, nac o glefyd,
nac o barch, nac o ammharch, na mwy
na llai, nac a foda ar ein lles ni tuagat
wasanaethu Duw; oblegid pwy byn-
nag a geisio ychwaneg o'r creaduriaid
hynny nag a wasanaetho i'r perwyl hyn-
ny, y mae efe yn cilio oddi wrth yr achos
a'r diwedd y daeth i'r hŷd o'i blegid.

4. Wrth hyn y gall Cristion gofalus
gael peth cydnabyddiaeth am ei gyflwr
gyda Duw, a bwrw amcan pa un a
wna ai bod ar y ffordd union ai na bydd-
do. Oblegid os edrych ef yn unig neu
yn bennaf dim at y diben y daeth ef
i'r byd yma er ei fwyn, (hynny ydyw
gwasanaethu Duw;) os bydd ei ofalon
ef a'i feddyliau. a'i amcanion, a'i lasur,
a'i ymddiddanion, yn rhedeg yn unig
ar y peth hyn; ac na bo matter gan-
ddo am greaduriad eraill, megis anrhy-
dedd, cyfoeth, dysg, a'r cyffelib; ond
hyd a fo yn angenrhaid iddo i'r perwyl
hynny; os efe a dreulia ei ddyddiau a'i
fywyd [meddaf] mewn astudrwydd
ar wasanaethu Duw, yna daimmeu ei
fod yn ddyn o'r happusaf, ac o'r ded-
wyddaf, ac y dae ef yn y diwedd i
deyrnas Dduw.

5. Ond

5. Ond os gwel ef ei fod mewn cyflwr gwrthwyneb i hynny. ai fod heb edrych am y peth y danfonwyd ef yma o'i blegid, na bod ei galon a'i feddwl ar wasanaethu Duw, ond yn hytrach ar orwagedd y byd, megis goruchafiaeth, golud, digrifwch, dillad, gwyblyddion tegwch pryd, adeiladau teg, neu ryw beth arall ni pherthyn i'r perwyl hwnnw : os efe a dreulio ei amser (meddaf) ynghylch y coeg bethau hynny, a bôd ei ofalon, a'i feddyliau, a'i ymddiddanion a'i ddifyrrwch yn fwy yn y pethau hyn, nag ynghylch y neges mawr arall y danfonwyd ef yma o'i achos, yna y mae mewn helynt enbyd, yr hon a dywys yn union i golledigaeth os efe ni newidia ei helynt. Oblegid diammeu ydyw, am bwy bynnag nid edrycho am y gwasanaeth y danfonwyd ef i'w wneuthur, na chaiff ef byth i'w tâl a'r gwobr fydd wedi ei addo am y gwasanaeth hwnnw.

6. Ac o herwydd bod y rhan fwyaf o'r byd, nid yn unig o'r rhai digred, ond hefyd o'r Cristianogion, allan o'u lle yn y pwngc yma, ac heb edrych am y peth y creuwyd hwy er ei fwy,

ac y
am h
Sain
er b
wria
herw
yma
ed y
dige
sicc
Ha
ryd
i d
24
a'i
go
go
da
n
n
th
o
I
y
ac

ac y danfonwyd hwy yma oi achos ;
 am hynny y mae Crist a'i dduwiol
 Sainet, yn crybwyll mor dôst am y ni-
 er bychan sydd mewn cyflwr iechyd-
 wriaeth, ie ymysc Cristianogion, ac o
 herwydd hynny, y traethasant amryw
 ymadroddion, y rhai y mae cig a gwa-
 ed yn tybied eu bod yn galed ; ac mae
 digon prin y maent yn wir, ei bod yn
 siccr y cyflawnir hwynt, mægis hyn ;
*Haws yw i gamel fyned trwy gran'r nod-
 dydd ddur, nac i wr goludog fyned i mewn
 i deyrnas Dduw, Luc. 13. 24. Mat. 19.*
 24. Y rheswm o'r ymadrodd hwnnw,
 a'i gyffelyb, yw hyn, Nas gall y gwr
 goludog sydd yn edrych am bentyru
 golud roi ei fryd a'i feddwl ar y peth y
 daeth ef i'r byd o'i blegid, ac am hyn-
 ny nas dichon byth fyned i deyrnas
 nef, oddieithr i Dduw wneuthur gwr-
 thiau, ac felly peri iddo ddiyltyru ei
 olud ai arferu yn unig at wasanaeth
 Duw. Ac y mae Duw wrthiau yn
 gwneuthur y fath wrthiau, fel y mae i
 ni esampl anaml ei chyffelyb, yn yr
 Esengyl, am *Zacharias*, yr hwn er ei fod
 yn wr goludog iawn, yn y man pan
 ddaeth Crist i'w dy ef, ie yu enwed g

i'w galon ef trwy ffydd, a roes hanner ei ddâ i'r tlodion, ac os gwneuthu gam â neb drwy drawfder, y mae'n addo ei dalu adref ar ei bedwerydd, *Luc. 10*

7. Ond wrth hyn y gellir gweled gofidus gyflwr llawer mil o Gristionogion yn y byd, y rhai sy cŷn belled oddiwrth dreulio eu holl amser a'u llafur yn gwasanaeth Duw, ac nad ydynt hwy agos un amser yn meddwl am dano, ac os ydynt, nid yw hynny ond diosol iawn ac yscafn. O Dduw pasawl mil o nyr a gwragedd sydd yn y byd yn ddygn ennw Christianogion, heb dreulio un awr o'r pedair ar hugain yngwasanaeth Duw: pasawl mil sy'n blino eu meddyliau ynghylch negesau bydol, a lleied sy'n cymmeryd gofal am wasanaethu Duw? Pa nifer sydd yn cael, ac yn cymmeryd ennys ac amser i fwytta, ac i yfed, ac i gysgu, ac i wneuthur yn llawen, ac i'w trwsio eu hunain, ac i'w paentio yngolwg y byd, ac etto heb gael dim amser i'w dreulio ar y peth mwyaf a rheitiaf, sef gwasanaethu Duw? pa nifer sydd yn treulio'r dydd o ben bwygilydd, ac wythnosau, a misoedd, a blynnyddoedd, yn hebogca, ac yn hela, ac

ac mewn difyrrwch arall : heb wneuthur dim cyfrif o wasanaethu Duw ? Beth a ddaw o'r bobl hynny ? pa beth a ddŷwedant hwy ddydd y farn ? pa escus a gant hwy.

8. Petteu wâs i farfiawndwr, wedi iddo dreulio llawer o flynyddoedd o'r tu hwnt i'r môr, pan ddeleu adref i roi cyfrif i'w feistr, ddarfod iddo dreulio hyn a hyn o amser yn canu, a hyn a hyn yn dawnio, a hyn a hyn mewn maswedd, a'r cyffelyb, pwy ni chwarddeu am ben ei gyfri ef ? Ond os gofynneu ei feistr iddo ymbetlach pa faint o amser a dreuliafeu ynghylch ei farfiandaeth ynteu a'i negesau ; ac ateb o'r gwas na threuliafeu ddim, ac na feddylodd ef unwaith nac am danynt hwy, nac am dano ynteu, pwy ni thybygeu fod y cyfrŷw was yn haeddu pob math ar gospedigaeth a chywilydd ? Ac yn siccr mwy fydd eu cywilydd a'u gwraeddydd hwy ddydd y farn, y rhai a ofodwyd yma ar neges cymmaint ac yw gwasanaethu Duw, a hwythau er hynny yn ei esgeuluso, ac yn rhoi'r cwbl o'u hastudrwydd, a'u poen, a'u meddyliau ar goeg bethau ofer y byd,

hwn: yr hyn fydd cyn belled oddi wrth yr hyn a dilynt hwy ei wneuthur, a phiettu wyr a fac wedi eu gofod i redeg gyrfa am gamp o werthau feidrol, yn troi oddiwrth y nòd, a rhai yn myned tros y ffordd ar ol gwybed neu yscafn-blw yn y gwynt; a rhai eraill yn sefyll ar y ffordd ac yn casglu tom y ddaiar. A pha fodd, meddwch chi, yr haeddeu y rhai hynny dderbyn cymmaint gwobr ag a amcanesid i roi iddynt.

9 Am hynny, anwyl Grifftion, od wyt i synhwyrol ystyria dy gyflwr tra cafech amser, Gal. 6. 3, 4. canlyn gyngor yr Apostol, hola dy weithredoedd, a' th ffyrdd, ac na thwylla ddim mhonot dy hun. Tia eili etto gael grâs i wellhau dy fuchedd, am fod goleu dydd y bywyd hwn etto yn parhau: fe ddaw erchyllt nos yr anghen i' th oddi-wes di ar fyrr, ac yno ni bydd mwy o amser i wellhau. Pa lês a wna dy holl boen a' th drafferth a gymmerais i geisio cyfoeth y byd i ti yn yr awr honno? a pha ddiddanwch a gei di oddiwrtho, pan ddyweder wrthyti ti fel y dywedodd Christ wrth un o' th gyffelyb di

di y
i ucl
gnfy
nat,
rodt
20.
gid
o g
hw
yn
gar
ruc
by
wy
dy
nw
dd
o
ph
ia
h
a
b
a
di

di yn yr Eſengyl, pan oedd wedi dyfod i uchder a brigyn ei hapusrwydd, O ynsyd, y nos hon y dygir dy enaid o ddtarnat, ac yno eiddo pry fydd y petban a barodtaist di, a gesglaiſt ynghyd? Luc. 12. 20. Creda fi, fy mrawd anwyl, oblegid ni ddywedaf i ti ddim anwir, Mwy o gyffur a diddanwch a gai di yr amser hwnnw oddiwrth un awr a dreuliaist di yn gwasanaethu Duw, nag oddiwrth gan mhlynedd a dreuliaist yn ceisio goruchafiaeth i ti dy hun ac i'th dy yn y byd hwn. A phe gellit ti yr awron wybod oddiwrth y blin gyflwr y bydd dy anaid truan di ynddo'r amser hwnnw, am esceuluso yr un peth hwn a ddyleſit ti fwyaf feddwl am dano; ti o hepcorit beth o'th amser cyſgu, a pheth o'th amser bwytta, i wneuthur iawn am esceulusdra'r amser a aeth heibio. Y rhagor fy rhwng y doeth a'r ynsyd yw hyn, bod y naiſt ym ymbarottoi yn erbyn drwg cyn ei ddyfod, a'r llall pan fo rhŷ hwyr.

10. Dyro dy fryd gan hynny Gristion daionus, tra caſſech amser: dyro dy fryd yn ddioed ar fynd ynghylch y gorchwyl mawr i'th ainfouwyd ymma

oi blegid ; hwnnw yn unig fydd orchgedig
 wyl o bwys, a gorchwyl an hepcor ; a hyn y
 mid yw gorchwylion eraill ond gwa di, a
 bethau coegion ac oferedd, ond hyd
 maent yn perthyn i'r gorchwyl hwn
 nw. Na choellia mo'r byd, yr hwn
 mae dy lachawdwr Crist yn ei ffeiddio
 am gyfeiliorni yn y pwngc ymma, ac
 y mae ei Apostol *Joan* yn cyhoeddi ei
 fod yn elyn i Dduw, *Jo 7. 7.* i *Joan*
 2. Dywed o'r diwedd wrth dy lach-
 awdr. Yr wyf yn cysaddef wrthyt ti, o
 Arglwydd, yr wyf yn cysaddef, ac ni's gal-
 lasf wadu, nad ymoselais i etto am y peth
 i'm gwnaethost o'i blegid, ac i'm prynaisst
 o'i achos, ac i'm rhoddaisst yma o'i berwydd :
 yr wyf yn gweled fy amrysfedd, ni allaf
 gelu fy nghreulon fal, ac yr wyf yn diolch
 i ti ddeng mill o welthiau, roi o honor i mi
 r gras i weled hynny. tra gallwyf trwy
 werth dy rās ddi ei wellhau ; yr bgn trwy
 dy sanctaldd rās fydd yn fy mryd ei wneu-
 sbur, a newidlo fy mchedd allan o law ;
 ac yr wyf yn attolwg ar dy ddauol saw-
 redd, megis y rhoddaisst i mi hyn o oleuni
 a deall i weled fy mberggl, ac y cynhyr-
 faisst fy nghalon i roi fy mryd ar wellhau ;
 felly gadw a chynnal dy gymmorib bendi-
 gedig

gedig tuag attaf, fel y gallwys gyflawni yr
hyn yr wyfi yn ei amcannu, i'rb anrhydedd
di, ac i iechydwrtaeth fy enaid, Amen.

PENNOD IV.

*Tn dangos am y diwedd, a'r achos y
gwnaed ayn o'i blegid, yn neilldu-
duol: ac am ddau beth a ofynnir
yn enwedig ar law dŷn y ny fu-
chedd hon.*

GWedi darfod crybwyll yn y ben-
nod o'r blaen am y diwedd y gw-
naed dŷn o'i blegid yn gyffredinol, a
dangos mae i wasanaethu Duw y gw-
naed ef: cymmhesur oedd bellach (am
fod y peth o bwys a deunydd mawr)
ddangos yn neillduol ac yn hybyfach,
ymha beth y mae gwasanaeth Duw yn
sefyll, fel y gallo pob Crïstion farnu o
honaw ei hun, pa un a wna ai bod yn
gwneuthur y gwasanaeth hwnnw, ai
nad ydyw, ac felly gweled ydyw se'n
gwneuthur pethau y danfonwyd ef i'r
bŷd o'u plegid, ai nad ydyw,

2. Yn gynta peth gan hynny, rhai w gw
 yw deall fod yr holl wafanaeth y mairid h
 Duw yn ei ofyn ar law Cristion o ddyniodd
 yn y fuchedd hon, yn sefyll mewn da fel g
 beth, y naill yw Gochelyd y drwg, a gysia
 llall-yw Gwneuthur y dâ Acer bô St. P
 y ddeubeth hyn yn ddyledus arnom hyn ;
 cyn dyfod Crist i'r bêdd [fel y mairidd y
 Dafydd yn dangos wrth roi gorchymyn yn dy
 cyffredinol, Cilia oddiwrth ddrwg a gwnau b
 ddâ: a'r prophwyd Esai, peldinwb ac yn
 gwneuthur drwg, a dysgweb wneuthur dâ Tit.
 Psal. 34. 14. Esa. 1. 16. 17. etto y mair 4.
 mwy o achos a rhefwm i'w gofyn ydy
 hwynt ar ddwylo Cristianogion, am ni i
 eu bôd hwy trwy anghu a dioddefaint nebu
 eu hiachawdwr, yn cael grâs a gallu i da.
 fod yn abl mewn rhyw sefur i wneu- wir
 thur y ddeubeth hynny, y rhai nid wir
 oedd y gyfraith yn rhoi gras i'w gwneu- dda
 thur. gid
 cyn

3. Ond nynnî, y rhai a brynodd
 Crist, ac a gawfom ganddo ef nid yn fell
 unig adnewyddu'r gorchymmyn hwn- pec
 nw am wneuthur y ddeubeth hyn ail
 ond hefyd nerth a gallu trwy ei râs ef orn
 i'w gwneuthur: yr ydym. Ni yn y
 chwymedigach trwy ddyled a rhefwm, ar
 i'w

rhaid gwneuthur nâ'r rhai o'r blaen. oble-
 magid hynny oedd firwyth bendigedig
 ddyddioddefaint Crist, fel y dywaid St. Petr,
 fel gwedi ein marw i beched y byddem byw
 g, a gyfiawnder: 1 Pct 2 24. Neu fel y mae
 bô St. Paul yn eglurach yn ei ddangos fel
 m myn; Ymddangosodd grâs Duw yr hwn
 madd yn dwyn iechydwrtaeth i bob dyn, gan
 myn yn ddiscu ni i wadu annuxioldeb a chwan-
 gwnau bydol, ac i fym'n sobr ac yn gyfiawn,
 ch ac yn dduwiol yn y llyd sydd yr awrhon,
 dâ Tit. 2. 11, 12.

4. Y ddeubeth hwnnw a glywsochwi
 ofnydyw gwafanaeth Duw, y danfonwyd
 amni i'r byd hwn o'i blegid, sef i wrthwy-
 faintnebu pechod, ac i ddilyn gweithredoedd
 lludâ. O achos y cyntaf o'r ddau i'n gel-
 neuwir ein bywyd ni yn filwyr, ac y gel-
 nidwir ein bywyd ni yn filwriaeth ar y
 neu-ddaiar. 2 Cor. 10. 4. 2 Tim. 2. 3. Oble-
 gid fel y mae milwyr bob amfer yn
 odd cynllwyn i wrthwynebu eu gelynion;
 yn felly y dylem ninnau i wrthwynebu
 wn-pechod a'i brofedigaethau. O achos yr
 yn ail i'n gelwir ni yn llasurmyr, ac yn
 s ef oruchwylwyr, a'r cysfelyb: oblegid fel
 yn y mae y rhai hyn yn edrych yn ddyfal
 ym, ar eu helw a'u hynnyll, a chynnyrch
 iww eu

eu golud yn y byd hwn, felly y dyleu
ninnau edrych am wneuthur gweithredoedd
oedd dâ, er gogoniant i Dduw, a bûdd i
raill ymma yn y fuchedd hon i *Tim 6.18*

5. Felly dymma'r ddau bwngc ben-
naf a ddyleu Gristion fyfyrion arnynt
a'r ddau orchwyl pennaf y dyleu wneuthur
hio ynddynt beunydd, a'r ddaudroed
y mae iddo gerdded a hwynt yngwa-
faraeth Duw, a'r ddwy asgell y mae
iddo hedeg i fynu â hwynt tuac at fuchedd
Gristionogol. A phwy bynnag sy ag un
or rhain yn niffyg gantho, er bod y llall
ganddo ni all ef ymddyrchafu at wir
dduwioldeb, mwy nag y gall aderyn
hedeg na bo ganddo ond un asgell.
Ni thal dim i ddyn fod heb wneuthur
ddrwg, oni bydd iddo hefyd wneuthur
daioni, ac ni thal dim iddo wneuthur
dajoni, oni bydd iddo fod heb wneuthur
drygioni hefyd. Y diweddar o'r ddau
hyn sydd eglur wrth bobl *Israel*, y rhai
yr oedd eu haberthau a'u hoffsymman,
a'u gweddiau, a'u gweithredoedd da
eraill, yn fynych yn ffaidd gerbron
Duw, er ei fod ef ei hun yn eu canmol,
ac yn eu gorchymmyn, am fod y rhai
oedd yn eu gwneuthur hwy yn byw
mewn pechod ac anwi-

redd,
dang
ddan
dla
er eu
hyn
wyd
wed
colle
roeso
gwe
oedd
gaet
mell
bare
25.
dda
wal
ag
am
yn
wr
gw
4.
or
yn
da
wi
redd

redd, fel y mac 'r prophwyd *Esa* yn dangos yn helaeth, *Esa. i.* Y cyntaf a ddangosir yn amlwg ddigon wrth ddamneg y morwŷnion angall, y rhai er eu bod yn lân oddiwrth bechod, er hynny am na wiliafant, hwy a gae-
wyd allan. Ac ar ddydd y farn ddi-
weddas y dywed Crist wrth y rhai colledig, *Am na ddilladfasoch fi, am na roesoch i mi ffaith, am na wnaethoch y gweithredoedd eraill o gariad perffaith, oedd ddyledus arnoch yn eich galwedi-
gaeth; am hynny, eweb oddiwrthys rai melldigedig i'r tân traggŷddol, yr hwn a barotwyd i ddiafol ac i wangelion, Math. 25. 41.* Wrth hynny y mac pob un o'r ddau yn anghenrhaid i gristion wrtho i wasanaethu Duw: ac mor angenrhaid ag na wna lês y naill heb y llall. Ac am y cyntaf o'r ddau, yr hwn gw gwrth-
ŷynebu pechod, fe a orchymynir i ni ei wrthwŷnebu hyd anghyfiehyd golli ein gwaed, os bydd rhaid hynny. *Heb. 12. 4. Eps. 6. 11.* ac mewn amryw leoedd o'r yferythur lân y mac yspryd Duw yn cwyllyfio i ni ymbarottoi, ac ym-
daclesu i wrthwŷnebu 'r cŷthrael yn wrol, yr hwn fydd yn ein temptio ni i bechu,

i bechu, *Lac. 4. 7. i Pet. 5. 9.* ac ni'n sic
 ddylem ei wrthwynebu mor gwbl a bion
 mor berffaith ag nad ymroddom. *idol,*
 bôdd a thrwy wybod, i wneuthur *unlasu*
 pechod, ar air, nac ar weithred, nac a 6.
 feddwl calon; yn gymmaint a bônwy
 pwy bynnag a gydsynio yn ddirgel y Crist
 ei galon, ar wneuthur pechod (pe ca Paul
 amser a chyfleu, a gallu i'w wneuthur *Gwai*
 trwy farn yr yscrythur lân) yn euog *(Jesu*
 bechod, yn gystal a phetteu eusws weddodd
 gwneuthur y weithred. *Mat. 5. 28*
A thuac at yr ail, yr hwn yw gwneuthur berff
gweithredoedd dâ, y mae Duw yn eion;
 hannog i'w gwneuthur yn aml, yn ddycho
 fai yn llawen, ac yn ddibaid; canys fe gw
 hyn y dyweid yr Scrythur, *Beth bynnag* pōb
 a ymaelo dy law ynddo i'w wneuthur gwnedd
 a th holl egni *Preg. 9. 10.* A thrachefn
 Rhodriwch yn addas i'r *Arglwydd i'w* ie n
 gu bodd, gan ddwyn ffrwyth ymbôb gweith
 red ddâ, *Col. 1. 10.* A thrachefn y me
 dywaid, *St Paul, Tra bom yn cael amser* cho
 cysaddas, gwnawn ddâ i barb, *Gal. 3. 12*
 10. A thrachefn yn yr un lle, *Na ddio* dw
 gwn yn gwneuthur dalont canys yn ei law eu
 bryd y medwn oni ddiffyglwn, Ac mewn
 man arall y mae'n ewyllysio i ni fo ol

ni'n siccr, ac yn ddigymmod, ac yn helaeth-
 blafion yngwaith yr Arglwydd yn oest-
 a gŵl, a ni yn gwybod nad yw ofer ein
 r i'w llafur yn yr Arglwydd, 1 Cor. 15. 58.
 ac a. 6. Wrth hyn y gellir gweled, frodyr
 bôn-wyl, mor berffaith o greuadur ydyw
 el y Cristion dâ, hynny ydyw, fel y mae St.
 e ca Paul yn ddywedyd am dano, mae
 thur Gwaith Duw ydym, wedi ei greu ynghrist
 uog fesu i weithredoedd dâ, yrhai a ddrapa-
 weddodd Duw iddo i rodio ynddynt, Eph. 2.
 2810 Wrth hyn. meddaf, y gwelir mor
 uthu berffaith o fuchedd yw buchedd Crist-
 a eion; yr hon yw gwrthwynebu pŵb pe-
 ddychod yn ddibaid, mewn meddwl gair,
 ys ffa gweithred; a gwneuthur a chyflawni
 ynnaf pŵb gweithred ddâ, ar a fo possibl iddo
 gwneddwyl am deni. O Dduw, ond bu-
 thefuchedd angylion yw'r cyfryw fuchedd,
 l rymie mwy na buchedd angylion. oblegid
 weithred oes i'r angylion: gan eu hŵd eufus
 fu mewn gogoniant, na themptasiwn pe-
 amfuchod i'w wrthwynebu, na gweithred
 al. ddâ ar a allont eu gwneuthur (fel y
 ddidwedwn felly) er mwyn chwanegu ar
 lawr eu gogoniant.
 new 7. Pe bucheddeu Cristionogion yn
 ni fo ol eu dyled honno, sef gwneuthur o
 honynt

honynt gwbl ac a allen o ddaioni, a
na chydysynient un amser â drygion
pa raid fyddau agos wrth un gyfraith
fydol? ond llywodraeth wŷch fydd
Gristionogaeth? pwyni bydd rhyfed
gantho esamplau llawer o'n hên dadau
duwiol ni : yn y rhai y dywedir bod
cymmaint o ynsydrwydd a diniweidr
wydd, cymmaint o wirionedd, ac
gydwŷbod, ac o eluseni, ac o burdeb
ac o rinwedd, ac o grefydd a defosiwn
da? A'r achos oedd am eu bôb un o
honynt (fel y rhoddeu Duw'r grâs id-
do) roddi ei fryd yn astyd ar y ddau
bwngc hynny o ddyled Cristion, ac ar
wneuthur eu goreu ar eu cyflawni : A
ninnau am nad ydym yn edrych am y
pethau hyn ydym wedi myned mor
ddrwg fucheddol, a chymaint ein han-
wiredd ac a fu'r cenhedl ddynion y
rhai digred erioed. Ac etto yr un Duw
ydyw Duw yn wastad, ac ni dderbyn
ef ond yr un cyfrif ar ein dwylo ni,
ag a dderbyniodd ar law ein hên dadau
ni, am gyflawni'r ddwy ran hyn o'n
dyled tuac atto ef. Pa beth wrth hyn-
ny a ddaw o honom ni, y rhai nid
ydym yn byw yn yr un o'r ddwy ran
yn

yn gyffelyb iddynt hwy? Ac os ysty-
riwn y pethau hyn ymhellach bob un
ar ei ben, pwy yn y dyddiau hyn o's
Cristianogion cyffredin, sydd yn cym-
meryd poen yn y byd yn y rhan gyn-
af, sef yn gwrthwynebu trachwantau
bechod; diammeu fod llawer o ddirgel
wasanathwyr Duw yn gwneuthur hyn-
ny, ond o'r rhai sy'n dwyn enw Crist-
ionogion, ac sydd amlaf yn ymdrin a'r
byd, pwy o honynt hwy, meddaf,
sydd yn ei wneuthur? Y trachwant
yma, a'r tuedd naturiol sydd ynom i
bechu, yr hwn sy wedi ei adael ynom
megis gweddillion o'n clwy naturiol yn
gospedigaeth am bechod ein cyn dad
Addaf, hwanw meddaf, sydd wedi ei
adael ynom ni ar ôl ein bedyddio, *ad
agonem*, hynny ydyw i ymdrech ag ef,
ac i'w wrthwynebu. Ond oeh Dduw,
leied o Gristionogion sydd fel y dylent
yn gwrthwynebu drwg feddyllau y
trachwant hwanw: Pwy sydd un am-
fer yn holi ei gydwybod o'i blegid?
Pwy nid yw fynychaf yn cytuno yn
ei feddwl a'i galon, a phob meddyl-
fryd a fo dim difyrrwch na digrifwch
bydol yn ei ganlyn, fel y mae cybydd-
dod

dod llid, dial; balchder, ferch i anrhyddiad ydychyd
 dedd, anlladrwydd ac eraill o fryntion ydychyd
 bechodau'r cnawd; a hynny er eu bodmae rhydd
 yn gwybod wrth a ddywedodd ei enw a
 Iachawdr Crist ei hun, fod cyttundd Psal. 7
 a 'chydysyniaid y meddwl a'r galon, (galon,
 ran sylwedd pechod) gymmaint a phoen yn g
 gwneid y weithred, ac yn gwneuthur ond i
 yr enaid yn euog o golledigaeth dragychod.
 wyddol, *Mat. 5. 28.*

8. Peth rhyfedd iw ystyried ydyw'n, a
 a pheth allai beri i ddyn synnu-wrthmor o
 feddwl am dano, faint y gofal, a'r ofal dyw
 a'r diwydrwydd, a'r boeni a gymmeren yn g
 yr hen wyr duwiol gynt yn gwrthwynebi
 nebu pechod; a lleied a gymmerwyd ydychyd
 ninnau yr awrhon, *Job* gyflawn, ordi
 nad oedd iddo ond llai o achos i ofal temp
 nag sydd i ni, a ddyweid am dano'r cnawd
 hun, *Osnais fy holl weithredoedd, [Crist
 Arglwydd] am fy mod yn gwybod na orch
 arbedi di mo'r rhat a becho yn dy erbyddys
 Job 9. 28* Ond y brenhin duwiol Dduw
 sydd, yr hwn a brofascu eus, dryn hyn
 med oedd law Dduw am gyttuno ydychyd
 galon â phechod, y mae eifc yn dangos i w
 ei fod yn fwy ei ofal a'i ofn; pap ydychyd
 yn dywedyd, *Yr ydychyd yn myfyrto'r m* ydychyd

hwy ydych chi yn ymddiddan o'm calon, fy yf-
 tioryd fydd yn chwilio yn ddyfal, neu fel y
 bo mae rhai yn ei gyfieithu, mî a ysgubals
 ei o'r a lanbweithials fy yspryd o'm mewn
 Psal. 77. 6. Pa ddyfal chwilio a holi ar
 (calon, a meddwl, a chydwybod, oedd
 phwy gan frenhin? Ac nid oedd hyn i gyd,
 ond i geisio gochel a gwrthwynebu pe-
 gychod. Ac felly y gwnae St. Paul, yr
 hwn a holecu ei gydwybod mor ddich-
 ynnu, ac a wrthwynebu bob temptasiwn
 yn mor ddyfal ac mor ddiwyd ag y galleu
 of dywedyd am dano ei hun, nad oedd ef
 yn gwybod ei fôd yn euog ddim yn ei
 wyneidogaeth. 1 Cor. 4. 4. er ei fod yn
 rwyfaddes mewn man arall ei fôd ef trwy
 i, ordinhad Duw yn cael gan y cythrael
 of temptasiwnau garwfflin chwerw-dost yn
 o'r cnawd, 2 Cor. 12. 9. Etto trwy rai
 Crist efe a'u gwrthwynebodd ac a'u
 orchfygodd i gyd oll. Ac fel y galleu
 bysglawni hynny yn well, y mae yn gyf-
 delyb ei fôd ef yn cymmeryd help a
 ymchymorth i iawn ymprydio, a thaer wed-
 ydio, a dyfal wilio, a thofst golpi ei gorph
 i wastadol, a'i lasurus sawr boen yn
 y alwedigaeth, am ys hyn y mae yn
 bybwyll yn ei epistolau. 2 Cor. 6. 5.

11. i Cor. 9. 27. Ac felly y byddan be
 gwyr Duwiol eraill wrth ei esampl y pecho
 teu, yn arfer o gymmeryd y cyffell 9.
 help a chymorth, fel y bae haws iddy mar
 wrthwynebu temptasiwnau pechod pmae'
 fyddau raid. Ac o'r cyfryw y gallanwy
 ymma adrodd llawer o esamplau all Mi a
 o'r hên Dadau; yr hyn a allae ben Seryt
 ddyn ryfeddu a dychrynu ac ofni, [os bwnet
 nac ofn na dychryn yn ei galon ef] wrdol,
 weled y ddygyn boen a'r dirfawr dddeun
 falwch a gymmereu yr hên Gristion gid,
 gion hynny gynt i wilied ar bob diche dyfo
 o eiddo'r cythraul, er lleied fac, a Mi
 wrthwynebu pob temptasiwn a drw llaw
 feddwl i bechu, er lleied fyddent nin
 nionau heb feddwl unwaith am y yn
 fryw beth, na gwneuthur cyfrif yn doe
 byd nac o ddrwg feddwl, nac o gy lus
 tundeib calon i bechu, nac o air, nac hin
 weithred : ond ymroi yn rhwydd i be dw
 peth ag y mae ein trachwantau ein h faro
 nain yn ein harwein iddo : a llyngcu po a w
 bach ag y mae'r cythrael yn ei ofo yn
 ni, ac yflu yn dra chwannog bob ddo
 wyd gwenwynig ag a gynnygio ein me
 lyn i ni er mwyn destrywio ein hwy
 diau, os ni a'u harchwaetha yn fely the

ydde'n beraidd; a hynny am wrthwynebu
pl ynochod.

9. Bellach am yr ail pwngc, ynghylch,
ddydd marfer beunydd o weithredoedd da, y
od pmae'n amlwg ein bôd ni i gyd gan
allwmyaf yn ddiffygiol yn y pwngc hwn.
all Mi a ddangosais o'r blaen fel y mae'r
ben Strythur lân yn gorchymmyn i ni
os bwneuthur gweithredoedd dâ yn wast-
adol, ac yn ddyfal tra cassom amser a go-
dddeuni'r dydd i'w gwneuthur hwy; oble-
thiongid, fel y dyweid Crist, *Y mae'r nôs yn*
liche dyfod, pryd na allo neb weithio, Jo. 9. 4.
Mi a allwn ddangos hefyd fel yr oedd
drallawer o Sainet Duw, a'n hên dadan-
entinnau, yn ddyfal iawn, ac yn trais
y cy yn eu dyddiau am wneuthur gweithre-
doedd dâ, fel y mae'r llafurwr yn ofa-
gyllus am fwrw ei hâd yn y ddaiar tra bo'r
nac hin yn ddeg, ac fel y mae'r mersian-
i bo dwr yn gofalu am droi ei arian tra bo'r
u h farchnad yn ddâ. *Gal 6. Phil. 2.* Hwyl
u p a wyddent yn ddâ na pharhae'r amser
ofo yn hir oedd iddynt hwy i weithio yn-
b a ddo; ac am hynny yr oeddynt yn cym-
n meryd poen tra cagnt amser; ni orphy-
hen wyfent hwy un amser, ond myned
lys thagddynt o'r naill weithred ddâ i'r llall.

gan wybod yn ddâ beth yr oeddynt y
ei wneuthur, ac mor gymmeradwy gan
Dduw oedd y gwafanaeth hwnnw.

10. Petteu heb ddim arall i brofi ei
rhyfeddol ofal a'u diwydrwydd hwy yn
hyn o beth; etto y mae'r coffadwriaethau
a adawsant hwy ar eu hôl o'u hel
usenau yn dystiolaeth ddigon amlwg o
hynny; sef yr aneirif o eglwysi a
deiladwyd, ac a gynnysgaeddwyd â he
laeth fawr gyfoeth i gynnal eu gweini
nidogion; cynnifer o ysgolion o ddyf
cynnifer o bŷnt, o briffyrdd, ac o ddai
eni arall o'r cyffelyb. Y gweithredoedd
e'usenau hynny [heb law miloedd eraill
o rat neillluol a chyffredin, dirgel ac
amlwg] a ddaeth allan o byrsau ein
lên dadau duwiol ni, y rhai yn fynŷch
a roesant nid o'u helaethrwydd yn unig,
ond a arbedent hefyd allan o'u geneuau
a'u boliau ei hunain beth i'w wario ar
weithredoedd dâ, er gogoniant i Dduw,
a llês i eraill: A ninnau cyn belled
oddiwrth roi dim o'n hangenrheidiau,
ac na hepcorwn ddim o'n gweddill a'n
gormodedd tuac at y cyfrŷw weithredo
edd; haws gennym ni o lawer ddwyn
yr hyn a roes eraill, a'i wario ar ein
gweilch

nt y
y ga
w.
ofi e
vy y
vria
i bel
vg o
a a
â he
reini
ysg
ldai
bedd
raill
l ac
ein
ych
nig
uau
o ar
uw
lled
iau,
a'n
do-
vyn
ein
lch

weilch a'n cŵn, a'n hanifeiliaid eraill,
au ar bethau a fo gwaeth; nag ar dor-
newyn ac eisien ein cydfrōdyr tlo-
ion.

II. Och Dduw, frodyr anwyl, mor
iofal, ac mor ddiddarbod, ac mor
difatter am ein iechydwriaeth; au
amnedigaeth yr ydym ni wedi myned,
mae St. Paul yn llefain arnom i wei-
blo allan ein biechydwriaeth ein hunain,
mŷ ofn a dychryn, Phil. 2. 12. ac er
ynny nid oes neb yn gwneuthur cy-
rif yn y byd o hynny. Y mae St.
Petr. yn ein rhybuddio ni yn ddwys ac
ddifrif, i fod yn ofalus am wneuthur
galwedigaeth, a'n herhotedigaeth yn
ecr t wy weithredoedd dā: ac etto
wy agos sy'n meddwl am danynt, 2
et L 5, 6, 7 &c. Y mae Crist ei hun
efyd megis yn rhoi Sŵn yn y geiriau
yn, I'r wyf yn dywedyd i chi. gwnewch
chi [yn y byd hwn] gyfeillion o'r
alud anghyfiawn, fel pan fo eisien arnoch
chi derbyniont i'r traggwyddol bebyll: ac
hyn igyd nid ydym ni yn cyffoi
tonyn; mor fufgell ac mor fetuwon
dym i bôb daioni. Luc. 16. 9.

12. Petteu Dduw yn ein hannog ni i

wneuthur gweithredoedd dâ er mw
 llês iddo ei hun, neu er mwyn elw
 y bŷd a alleu ddyfod iddo ef oddiwr
 ein gwaith ni yn gwneuthur daion
 etto ni a ddylem wrth bôb rhe
 wwm wneuthur cymmaint a hyn
 o gymmwynas iddo, gan nad
 gennym ni ddim ar fy genny
 ond a gawfom o'r blaen ar
 law haelionus ef. Ond gan nad yw
 yn gofyn hynny ar ein dwylo ni a
 fôd yn rhaid iddo ef wrthynt, ond
 llês a thwrn da i ni ein hunain, ac
 mwyn cael talu i ni am danynt h
 gydag elw; y mae yn fwy o lawer
 achos i ni i wrando arno. Petteu
 goneist o'r hyd yn eifyn arnom wne
 thur rhyw bêth, ac ar ei onestrwyd
 yn addaw ein bodloni ni yn helaeth
 ei wneuthur, ni wnaem ni lai na'i go
 lio ef yn hawdd: ond er bod Duw
 yr Scrythur lân yn gwneuthur i ni an
 rif o addewydion, ar dalu i ni yn hel
 eth am wneuthur daioni; (sef y caw
 ni fwytta gydag ef, ac yfed gydag ef,
 theyrnas ef gydag ef, a meddiannu
 gydag ef *Luc. 22. 29. Rhuf. 8. Dasc. 1*
14.) etto nid yw hynny i gyd ab
 gyunhyn

mynhyrfu gronyn arnou ni i wneuthur gweithredoedd da; Ond am fod y pethu hyn yn cynnhyrfu ein hên dadau ni i ddaioni, megis rhai yr oedd eu canonnau o fettel feddalach nag y mae yr eiddom ni; am hynny yr oeddynt hwy yn dwyn firwyth cyn helaethed ac y dangosais i chwi.

13. Or cwbl ac a ddywedais, y gall Cristion duwiol gasglu'r pethau hyn, yngyntaf mor druan ac mor ofidus yw cyflwr y bŷd yn y dyddiau hyn, gan fod cynnifer o'r rhifedi bychan sy'n dwyn enw Cristionogion, yn debyg i fyned i golledigaeth, eisieu cyflawni'r ddau brif bwngc yma o'u galwedigaeth. Yn ail y gall weled yr achos a bair fôl mor anfeidrol, y rhagor sydd rhwng gwobr y dâ a'r drwg yn y fuchedd a ddaw, yr hyn sydd ryfedd gan lawer: ond mewn gwirionedd y mae y rhagor hwnnw ar wobr o'r fath gyflawnaf, ac o'r fath resymmolaf, gan fod cymmaint o ragor rhwng buchedd y dâ a'r drwg tra font yn y byd hwn. Oblegid y mae'r dâ nid yn unig yn gwneuthur ei oreu ar ochel pechu, ond hefyd wrth ochel pechu, yn cynnyddu bôb awr

beunydd mewn ffafor gyda Duw ;
 y mae'n diolal a'r drwg, with yma
 o gyttundeb ei galon i'w drachwant
 hun, nid ydych chi yn colli ffafor Duw
 ond hefyd yn chwanegu pechod at be
 chod heb rifedi. Y mae'r gwr da heb
 law ei fôd yn gochel pechu yu gwne
 thur hefyd aneirif o weithredoedd dâ o
 hyn lleiaf mewn ewyllys calon, lle ni b
 gallu i'w gyflawni ar weithred. Ond y
 annuwiol, nid ydynt hwy, ewyllys, na
 ar weithred yn gwneuthur dim daioni
 ond yn nac ar hyttrach, ceisio yn lle hyn
 nywneuthur drygioni. Y mae'r gwr du
 wiol dâ, yn rhoi'r cwbl o'i fryd a
 feddwl, a'i galon, a'i eiriau, a'i weith
 redoedd, ar wasanaethu Duw, a'i wei
 sion er ei fwyn ynteu. Ond yr annu
 wiol fydd yn rhoi'r cwbl o'i fryd, a'i
 egni, a'i allu, ar wasanaethu gorwa
 gedd ac oferedd y byd a'r cnawd. Fel
 megis ag y mae'r duwiol yn cynnyddu
 beunydd yngwasanaeth Duw, am yr
 hyn y mae Duw yn rhoi iddo ynteu
 gynnydd gŵs yn y byd yma, a gogoni
 ant yn y nef : felly y mae'r annuwiol
 ynteu o amser i amser, ar feddwl, neu
 air, neu weithred, neu ar bôb un, yn
 pentyrru

Pennod. IV.

pentyrru pechod a damnedigaeth ar ei
 wartha ei hun; am yr hyn y mae dia-
 ledd yn ddyledus, a chynnydd poennu
 yn uffern. Felly y mae pob un yn
 wrthwyneb eu helynt i w gilydd, yn
 treulio eu hoes trosugain, neu ddêgar
 hugain, neu ddeugain o flynyddoedd,
 ac felly o'r diwedd yn marw. Ac onid
 yw refymol, gan fôd cymmaint o ra-
 gor rhwng helynt buchedd pob un o'r
 ddau, fod cymmaint rhagor hefyd, neu
 fwy rhwng tâl a gwobr pob un o'r
 ddau? Yn enwedig gan fôd Duw yn
 Dduw mawr, ac yn arfer o dalu gwobr
 mawr am bethau bychain, aml an o
 ogoniant tragywyddol, a'i o boennau
 tragwyddol. Yn drydydd, ac yn
 ddiweddaf gall y Cristion dyfal gafa-
 lus gasglu o'r hyn a ddywelwyd,
 faint yw'r achos iddo i wneuthur cyn-
 gor St. Paul, (hynny yw) a bod i bob
 dyn brofi, a holi ei waith ei hun; ac fel-
 ly bod yn abl i farnu amdano ei hun
 ymha gyflwr y mae yn sefyll, Gal. 6.
 4. ac os wrth ei holi ei hun y caiff we-
 led nad yw ar yr iawn, yna bôd iddo
 ddiolch i Dduw am wneuthur gyn-
 maint o gymwynas a darcuddio iddo ei
 berygl, tra fo iddo amser a chyfle i

wellhau ei fuchedd. Diammau fo
llawer yn myned i golledigaeth be
nydd, trwy gyfiawnder Duw yn
hanfod anwybodaeth eu hun, y rh
pe buafent heb gael ond hyn o ffaf
felf cael gweled y pwll cyn iddynt fy
thio ynddo, se alleu y gallafent ei
chel. Arfer ditheu (sy anwyl frawd
drugaredd Duw er llês i ti dy hun, a
nill i chw/anegu ar dy ddamnedigaeth
Os di a gantylldi wrth dy holi dy hu
fel hyn, na buost ti fyw hyd yn hy
mewn fuchedd wir Grifftionogaw
dod y cwbl o'th fryd ar ddechreu be
lach; ac na fwrw ymaith mo'th enai
gwerubfawr, yr hon a brynodd Cris
mor ddrud; ac y mae ef yn baro
iawn i'w chadw, ac i'w chynnyfsgae
ddo i grâs ac â gogoniant tragywyddo
os dyli a'i rhoit ar ei law ef, a bod y
fodlon i uniawni dy fuchedd wrth e
fanteidd, a'i cfmwyth, a'i felys be
orenymmynion ef.

PEN

PENNOD V.

*yn dangos y Tost gyfrif a fydd rhaid
i ni ei wneuthur i Ddum am y peth-
au a ddywedwyd ymna.*

V Mhlith cynneddau eraill ar was
synhwyrol, dymma'r hon a ddy-
gawlid ei gadael yn bennaf, sef bod iddo
u beystyried pa gyfrif a ofynnir ganddo am
enai bob peth a osodwyd tan ei law ef; ac
Crist yn nclaf, pa fâth ŵr yw ei feistr ef, a
baro cwmwyth ai tōit, ai mwyn ai garw, a
ysgae difraw ai manwl yn ei gyfrif; hysyd
ddo pa un a wna ei feistr ai bod yn abl i w
od y gospi ef wrth ei cwyllys (os efe a'i
th e caiff yn feius) ai na bo: ac yn ddiwed-
s be daf pa fōld y gwnaeth ef feistr ag etnill
yn y cyfryw bethau: Oblegal os bydd
efe gwās synhwyrol, efe a wâl fel y
gwnaeth ei feistr o'r blaen, ac with
hynnyfe sydd ynteu lwy ei ddyfaliwch
yn y pethau a roddwyd tan ei law ef.

2. Y cyfryw ddeethineb a ddymun-
wn ei fōd gan Cristion, yn y pethau

a ddywedwyd o'r blaen, fef ynghylch
a diwedd a'r achos y danfonodd Duw
ni ymuna o'i plegid, ar ddau bwngc ar
bennig, a glywfoch fod arnom ni fo
yn ofalus am eu cadw yn y byd hwn
hynny yw, bod yn rhaid i ni ystyried
pa gyfrif a ofynnir ar ein dwylo ni am
y pyngciau hynny, pa fôdd y gofyn-
nir, pwy a'u gofyn? dofted y gofyn-
nir, a pha berygl a fydd arnom os cem
ni yn esgeulus ac yn ddiffygiol yn ein
cyfrif.

3. Ond fel y gallom ddeall hynny
yn well, rhaid i ni edrych yn gyntaf
wrth ba drefn, ac â pha ceremoniau
ac amgylchion y gorchymynnodd
Duw i ni'r pethau hyn, ac y gwnaeth
ac y cyhoeddodd efe'r Gyfraith hon,
ddangos pa fodd y mae i ni ynddwyn
tuagatto ef, a'i wafanaethu. Oblegid
er rhoi o honaw ef yr un gorchymyn
i Addaf wrth ei wneuthur ef, a'i blan-
no wedi hynny wrth naturiaeth yn-
ghalon pob dyn, cyn iddo ei scrifennu.
[fel y tyfua St. Paul, Rhuf. 2. 15] etto
er mwyn ei ddangos yn eglurach, ac
er mwyn ein hargyhoeddi ninnau o
bechod yn helaethach. [fel y dengys y
un Apostol,) efe a gyhoeddodd yr un

gyfraith yn yscrifennedig ar lechau y
mynydd *Sinai*, a hynny mor llawn o
ddychrn, ac arwyddion eraill o'i fawr-
hydi (fel y dyweid yr un Apostol at
yr Hebraeid. *Heb. 12. 21.*) ac y gai-
leu beri i'r rhai a'i torro llynnu arnynt
yn fawr. Darlenned y neba fynno.
y 19. bennod o *Exodus* ac yno y caiff
weled pa, ymbarottoi a fu cyn cyhoed-
ddi'r gyfraith. Yn gyntaf, se alwodd
Duw Moesën i fynu i'r mynydd, ac
yno y mae yn cyfrif llawer o gymwyn-
asau a wnaethu eise i feithon *Israel*,
ac yn addaw iddynt lawer ychwaneg,
os hwy a gadwent y Gyfraith a rodd-
deu eise iddynt; *Moesën* a aeth yn ei
ôl at y bobl, ac a ddûg eu hatterb hwy
at Duw y cadwent hwy'r Gyfraith.
Yna y parodd Duw i'r bobl ymfafr-
iddio erbyn y trydydd dydd, a golchi
eu dillad, ac na byddeu i neb ymgyll-
wng a'i wraig, ac a barodd orchym-
myn iddynt, na byddai i neb o ho-
nynt, tan boen marwolaeth ry-
fygu dyfod i fynu i'r mynydd ond
Moesën ei hun, a pha beth bynnag a
feiddieu gyflwrdd a'r mynydd, bod ei
labyddio ef i farwolaeth. Pan ddiar y
trydydd dydd, yr oedd yr angelion

fel y mae St. *Stephan* yn deall] yn barddych
rod i gyhoeddi'r Gyfraith. *Aet.* 78

Yr utcyrn a seinient yn uchel yn ystywy
awyr : Tarannau mawr a dorrodd alar dy
lan o'r wybren, ynghyd â mellit creu-ri, n
lon, a chymmylau erchyll, a niwl du all fo
dew, a mwg ofnadwy yn codi o Grif
mynydd. Ac ynghanol hyn oll o fawleu.

rhydi, a dechryn ofnadwy, Duw e 5
hun a lefarodd, lle y clyweu pawb Duw

Myfi yw'r Arglwydd dy Dduw, a'th ddug ef,
di allan o dir yr Aipht; Myfi yn unig di e
wasanaethi. Ac fel y mae'n canlyn ni c

lle y dangosir yn berffaith, ac yn gwb gos
beth yw ein dylêd ni yn y byd hwn ac
a hynny a alwn ni yn gyffredin DE G ei w

GORCHYMMYN DUW.

4 A'r hol! ddychryn a'r mawrhyd a G
hwnnw, mae'r Apostol ei hun, (fel y dd
dywedais,) yn ei ddeall fel hyn, fel go
dylem ninnau fod arnom ofn ac ar i S
wyd mawr rhac torri'r Gyfaith hon tha
roes Duw i ni drwy gymmaint o of m
a dychryn : ac wrth hynny hefyd y a
arwyddocceid y gofynnir cyfrif to n
dychrynlyd, ddydd y farn am dorri iv
Gyfaith hon ; gan ddarfod ei chyho y
addi ar y cyntaf drwy gymmaint b
ddychryn

yn baddychryndod ac ofn. Canys felly y
Et. 7 gwelwn ni bob amser, am gyfreithiau
yn ywyfogion bydol fod yn fwy'r ofn
ld all ar dychryn wrth gospi rhai am eu tor-
creu ni, nag wrth eu cyhoeddi. A hyn a
yl du all fod yn rheswm cadarn-gryf, i beri i
li o'r Gristion edrych am wneuthur a ddy-
fawleu.

5. Os ystyriwn mor dôt yr arfereu
Duw gospi y rhai a dorreu ei Gyfaith
ef, yn gyfal cyn ei scrifennu, a chwe-
ddi ei scrifennu, ni a gawn weled fod i
lyn ni ddigon o achos i ofni: megis y
gwb gospedigaeth ryfeddol a roed ar *Addas*,
hwn ac ar gynifer myrddiwn o'i heppil am
O EG ei un peched ef; darfod boddi'r holl
W. fydd ar unwaith; darfod llosgi *Sodom*
a *Gomorrhah* a than a brwmstan o'r nef;
fel y ddarfod gwrthod *Saul*; a rhoi dydd
fel y gospedigaeth a'r *Ddafydd*, a'r cyffelyb,
ar *1 Sam. 28. 2 Sam. 12.* Y cospedigae-
thau hyn a roes Duw cyn drym-
ned, am bechodau llai o biwys,
d y a llai o rifedi na'n pechodau ni, a hyn-
ny ar y rhai yr oedd iddo fwy o achos
riw harbed nag sydd iddo in harbed ni;
y rheini [meddaf.] a all fod yn rhy-
bydd i ni, i ddangos beth sydd i ni
i'w

i'w ddisgwyl ar law Duw am dorodd,
Gyfaith ymma a roes ef i ddyfgu ni an
ei wasanaethu ef yn y byd yma. yg. a

6. Os ystyriwn ymadroddion ac yn hel
ddygiad ein Harglwydd a'n me y m
Crist yn y pethau hyn, ni a gawn de tof
weled mwy o achlysur i ni i ammerculio
cyflwr ein hunain; yr hwn er ei ddyf
fod i'r byd i'n prynu ni, ac i faddesyd
brwb yn llawn llaryeidd dra, ac adgafo
fwynder, a gostyngeiddrwydd, a gwamni
der, a thrugaredd; etto yn y pwnyd i
yma o gymmeryd cyfrif, nid yw echos
arfer o ddangos ei fod ond yn dost das
yn galed iawn, a hynny nid yn unum
ar eiriau, yn ei ymddiddanion cyfeirande
gar rhyngddo a'i ddiscyblion, ond head o
fyd trwy esamplau, a damhegion. i'wr,
perwyl hynny. Canys felly mew'n udydd
ddammeg y mae efe yn damnio y gwaiddae
truan hwnnw i uffern [lle bydd gwyddaf
lofain a rhincian dannedd; lle ni bydd wr
marw'r prŷf, ac ni ddiffydd y tân] them
am na buasai yn chwanegu'r dalent. 7
roesid atto, *Mat. 25*. Ac yno y mae
Crist yn cyfaddef am dano ei hun, ond
fod ef yn wr tōst caled, yn medd i'w
nis hauodd, ac yn casglu lle nis gwasgac

donodd, ac yn disgwyl elw ar ein dwy-
 fgu ni am y dalent a roes efe i ni ymen-
 a; ygg, ac heb gymmeryd yr eiddo ei
 ac yn heb elw : ac wrth wneuthur hyn-
 me y mae efe megis yn bygwth y bydd
 wne toflach o lawer wrth y rhai a gam-
 meuculio eu talentau, fel y mae y rhan
 ei dwyaf o honom ni yn gwneuthur.
 ddeisyd, y mae efe yn damnio'r gwâs
 c adgafodd efe'n yn cyfgu, y mae efe
 gwamnio'r dyn truan a gymmhelli-
 wnyd i ddyfod i'r neithior, heb ddim
 w echos ond am na bae ganddo wisg pri-
 off das am dano: y mae yn damnio'r
 unum morwyn angall, am nad oedd
 rfeirauddynt olew yn eu lampau, ac am
 d had oeddynt barod, yn union ar yr
 u, iwr, i fyned i mewn gydag ef, ac ni
 n udydeu wiw gantho eu hadnabod pan
 gwaiddaethant wedi hynny: ac yn ddiwe-
 wyddaf, y mae efe yn addo damnio pawb
 yda wnel anwired. fel y tyfiai St. *Mat-*
thew, 13 41, 42. *Mat. 25. Mat. 22.*
 it 7. Hefyd, pan ofynodd rhyw ben-
 naeth iddo, pa fôdd y galleu fod yn
 adwediz, ni roddeu efe iddo ddim
 llawell gobaith, er ei fôd yn dywyfog
 af ac ynteu yn ceisio iechydwriaeth wrth
 dd ei weithredoedd) ond hyn yn unig,

Os mynni fyned i mewn i'r bywyd, cael
 r gorchymynion. Luc. 18. Ac wr
 ymddiddan a'i ddysgyblion amser ara
 ynghylch yr un peth, nid yw efe y
 rhoi iddynt hwy aragen rheol nâ hy
 O cerweb fi cedweb fy ngorchymynion
 Joan. 14. 15. Megis pe dywedeu,
 cwbled yr ydych yn ddiscyblon i m
 ac er cued gennif chwi, etto oz chwi
 dorrwch fy ngorchymynion, ni byd
 mwy na chariad na chymdeithas rhy
 gom. Ac y mae St. Joan, (yr hwn
 wyddau ei feddwl ef oreu yn y pet
 hyn,) yn esponio ei eiriau ef i'r dea
 hwnnw, lle y mae'n dywedyd, Pa
 bynnag sydd yn dywedyd, Mi a adwae
 Dadu, ac ynteu heb gadw ei orchymyn
 nion ef, celwyddog ydym, a'r gwirioned
 nid ym ynddo, i Jo. 2. 4. Ac ymhellac
 etto, er mwyn tynnu pob gobaith oddi
 wrth ei ddiscyblion, y gellynt ryngu
 fodd ef mewn ffordd yn y byd on
 tiwy gadw ei orchymynion, y ma
 efe yn dywedyd mewn man arall, n
 ddaeth ef i dorri'r Gysaith ond i'n ch
 flawni, ac yn y man ar ôl hynny y ma
 yn dywedyd. Pry bynnag gan bynn
 dorro un o'r gorchymynion lleia
 hyn efe a elwir yn lleiaf yn nheyr

us nesoedd, Mat. 5. 17, 19. Ac
 achos hwnnw y mae ef wrth yma-
 el a'r byd, yn y geiriau diweddaſ a
 dywedodd efe wrth ei Apostolion yn
 wedyd. *Am iddynt ddysen i ddynion*
adw pob peth a'r orchymmynaseu ef
dynt, Mat. 28. 26.
 8. Ac wrth hyn y gellir gweled mor
 oedd feddwl Crist am y cyfrif a
 dd rhaid ei wneuthur ynghylch cadw
 orchymmynion ef yn y byd hwn.
 r hyn hefyd a ellir ei gasglu wrth yr
 yn a ddywedodd efe pan ofynid iddo
 ychydig o nifer sgdden y rhai cadwedig,
 e y mae efe yn eû cynghori hwynt i
Pndrech am fyned i mewn i'r porth cy-
ng : o herwydd y ceuir allan lawer,
e o'r rhai a swytasent ac a ysasent gydag
ſ, ac a gawſent fwynhau presenoldeb
chwmpeni ei gorph bendigedig ef, ac
heb fatter ganddynt am fyw yn ôl ei
orchymmynion ef, Luc. 13. 23, 24, 27.
 Ac wrth hynny y mae efe yn arwyd-
 loccau na wna efe gyfrif yn y byd o
 ymdeithas a chydabod yn y dydd
 diweddaſ; ac am hynny y mae efe yn
 dywedyd wrth y dŷn a wnaethu ef yn
 ach ar lan llynn Jerusalem, *Wele i a*
wnaethwyd

wnaethwyd yn iâch, na phecha mwy i o
 rhag digwydd i ti beib a fyddo gw ymv
 Joan. 5. 14 Ac y mae yn ein rhyb rth
 dio ni'n gyffredinol yn Efengyl af, a
 Matthew. ar i ni gyttuno a'n gwrthwydd
 wr ar frys tra fom ar y ffordd gydag n yr
 hynny yw, gwneuthur ein cyfrif ofia
 y fuchedd hon; os amgen, ni a ga nta
 dalu'r ffyrlling eithaf yn y fuchedd d d
 a ddaw Mat. 5 25, 26. Ac yn doftac n ol
 dywaid mewn man arall y bydd rha n n
 ni roddi cyfrif ddydd y farn am bob yn an
 segur a ddwyedon, Mat. 12 36. nada

9. Ac am y dydd farn hwnnw y n, na
 efe yn ein rhybuddio ni ymlaen ll ei v
 ae yn dywedyd i ni, mewn llawen y d
 leoedd yn yr Scrythur lân, dofte y n
 pheryceled fydd, fel y gallem ym ŵth
 rodto i magatto; ac felly uniawni nma
 bucheddau tra caffom amfer yn y bill i
 hwn, fel y gallom ddyfod gar br y t
 Duw yn y dydd hwnnw, heb nac dydd
 na pherygl, ie yn hyttrach, yn llaw dyw
 eyflur, a diddanwch, a llawenyd wir y
 pan ddél cymmaint o filoedd o bonno
 annuwiol yno gar bron Duw, i'w gw n gy
 radwydd a'u gwarth tragywyddol. n a
 derl

io. Ac o herwydd nad oes dim mor
 gwmwys i ddangos dofted a fydd Crist
 hybwrth gymmeryd cyfrif y dydd diwed-
 gylaf, ac ydyw trefn a dull y farn ddi-
 weddaf, yr hyn a ddangosir yn ddyfal
 yn yr ysgrithur lân; fe fydd perthy-
 frif o'iawn i ni ystyried hynny. Ac yn
 ganta peth, y mae'n rhaid i ni ddeall
 heddw y farn wedi eu hordelnio i ni
 ffactio ôl marwolacth: y naill a elwir yn
 rhannu neillduol, wrth yr hon y mae pob
 yn ar ei ben ei hun yn y man ar ôl
 madael a'r byd, yn cael barn o'r neill-
 y naill, naill ai i boenau, ai i ogoniant, yn
 llall ei weithredoedd yn y fuchedd hon,
 wen y dywaid Crist ei hun. Ac o hyn-
 osten y mae i ni esampl yn *Lazarus* a'r
 ymwrth goludog, y rhai a gymmeiwyd
 rni mmaith yn y man ar ôl eu marw, y
 y bll i boenau, a'r llall i orphwysdra,
 br y tyftia St. *Luc. 16.* A chyndyn-
 ac o bydd mawr fyddeu ammeu hyn, fel
 llaw dywaid St. *Anstyn.* Y farn arall a
 byddwir yn farn gyffredinol, am y bydd
 bonno i bob dyn yn niwedd y byd,
 gwngyhoedder y farn ddiweddaf ar bob
 ol, yn a fuerioed fyw yn y byd, naill ai
 derbyn gwobr, ai i gael cospediga-
 eth

eth, yn ôl y gweithredoedd a wna-
thant yn y bywyd hwn, pa un by-
nag ai dâ, ai drwg, ac na bydd by-
mwy fôn am gyfnewid eu cyflw-
hwynt, nac am esmwythau ar boen
r naill, nac am ddibennau gogoniant
lleill, *Mat. 25.*

II. Ac ynghylch y gyntaf o'r ddw-
farn hyn, er bôd yr hen dadau [y]
enwedig St. *Austin* yn casglu ac y-
ystyried y bydd ynddi amryw beth
tôst ac ofnadwy iawn, megis yn gy-
ntaf mynediad ein henaid ni allan o
corph gar bron gorseddfainge Duw,
hynny tan gadwraeth angylion dâ
drwg; yn ail, yr ofn a fydd ar
enaid rhag pŵb un o'r ddeufath angy-
lon hynny: yna, mor ddieithr ddifyn-
mwrth fydd gan yr enaid y lle y bydd
ynddo; wedi hynny mor ofnadwy
fydd presennoldeb Duw, a'r holi o
a fydd arno, a'r cyffelyb: etto, o he-
wydd bôd yn rhaid ystyried y rhai
fwyaf o'r pethau yn yr ail farn gyf-
dinol hefyd; mi af heibio i'r rhai hy-
ny yr awron, ac a ddangosaf amry-
resymmau o eiddo'r tadau duwiol,
ham y mae Duw wedi ordeinio bôd

barn gyffredinol, ac ynteu wedi darfod
 addo yn y farn gyntaf, roi i bawb o'r
 neilldu yn ôl ei haeddedigaeth. Y
 thelwm cýntaf yw, fel y byddeu gorph
 dyn yn ôl ei gyfodi o'r bêdd, yn gy-
 trannog o gofpedigaeth neu o ogoniaat
 ynghyd â'r enaid, fel y bu gytrannog
 gydag ef o rinwedd neu o gamwedd yn
 fuchedd hon. Yr ail yw, fel megis
 ag yr ammharchwyd ac y gwarthrudd-
 wyd Crist ar gyhoedd ymma yn y bŷd
 hwn, felly y galleu yn helaethach o
 lawer ddangos ei fawredd a'i allu yn y
 dydd diweddaf yngwydd ei holl grea-
 turiaid, ac yn enwedig yngwydd ei
 elynion. Y trydydd yw, fel y galleu
 r duwiol a'r annuwiol dderbyn eu tâl
 a'u gwobr ar gyhoedd, er mwyn cael
 o'r naill ychwaneg o warth, a gofid a
 thorr-calon, ar lleill ychwaneg o la-
 wenydd a gorfoledd, er eu bod syny-
 chaf yn cael yn y bŷd hwn eu gorth-
 techu gan yr annuwiol. Y pedwaredd
 yw, Nad ydyw y rhai annuwiol wrth
 farw yn dwyn gyda hwynt mo'u holl
 haeddedigaeth a'u drygioni, am eu bod
 yn gadael ar eu hôl naill a'i eu hesampl
 ddrwg, ai eu plant, ai eu cyfnecafiaid

a ddarfu iddynt hwy eu llygru, a llyfrau neu ryw bethau eraill a all mewn amser lygru eraill. Ac oblegid na wnaed y pethau hynny etto, ond eu bod heb wneuthur hyd arol eu mwolaeth hwy, ni allant hwy mor gymmhafur gael eu barnu am y pethau hynny yn a man; ond fel y digwyddo'r drwg y roesant hwy gynt esampl i'w wneuthur, felly y chwanegir ar eu poenau hwythau. A'r un peth a ellir ei ddywedyd am y rhai duwiol, yn gymmaint a bôd St. *Paul* (os mynnwch gael esampl) yn cael chwanegu beunydd ar ei ogoniant, ac felly y caiff hyd ddiwedd y byd, o blegid fod rhai beunydd yn cynnyddu mewn daioni oddiwrth ei scrifennadau a'i esamplau ef; ac am yr un achos y chwanegir ar boenau y rhai annuwiol. Ond yn y dydd diweddaf y bydd diben ar ein holl weithredoedd ni, ac yno ceir gwelld yn amlwg pa bêth fydd i bob dyn i'w gael, wrth gyfiawnder a thrugarredd Duw.

12. A thuagat yr ail farn gyffredinol i'r holl fyd, yn yr hon y *Dwg Daw* fel y dyweid yr *Scrythur* lân, bob gweith-

ad i farn, a phôb petb dirgel, pa un byn-
 ag fyddo al dâ al drwg, Preg. 12. 14.
 1 Cor. 2. 16, & 14. 10, 2 Cor. 5. 10. y
 mae amryw bethau i'w hystyried ynei
 sylch, ac amryw wyr dysgedig yn
 roi y rheini ar lawr mewn amryw
 addion; ond yn fy nhyb i, ni ellir eu
 dangos yn well, nac yn oleuach, nac
 yn ddwyfach, nag y mae'r Scrythur
 yn eu dangos, yr hon fydd yn yf-
 yssu i ni holl ddull a threfn y farn
 onno a'i gogylcheddau, a'r ymbarot-
 i a fydd o'i blaen, a hynny mewn
 eiriau llawn o arwyddocad, yn y
 bodd y canlyn.

13 Yny dydd hwnnw y bydd arwyddion
 yr haul, a'r lleuad, a'r fêr, Luc. 21.
 yr haul a dynyllir, a'r lleuad ni rydd
 golenni, a'r fêr a syrthiant o'r nef, a
 rthoedd y nesoedd a ysgydwir; y nesoedd
 ant beibio gyda thwrws, a'r defnyddian
 n wir wrês a doddant, a'r ddaiar a'r
 aith a fyddo ynnddi a losgir, Mar. 13.
 2 Pet. 3. 10. a'r ddaiar a grin o'i
 , ac a fydd megis Ewig wedi ei tharsu,
 fel dafad heb neb a'i coleddo, Esa. 13.
 14, bydd ing ar genhedloedd gan gys-
 yng-

yng gŷngor, a'r môr a'r conau yn rhu
 dynion yn llewgu gan ofn, a disgwyl a
 pethau sydd yn dysod ar a ddaiar, Luc.
 Ynna'r ymddengys arwydd mab y dyn
 Nef, ac yna a galara holl lwythau'r ddai
 a hwy a welant fab y dyn yn dysod ar g
 mylau'r nef, gyda nerth a gogoniant ma
 Mat. 24. 30. Ac yna mewn moment
 darawlad amrant llygad, efe a ddenfyn
 angylion a mawr sain udcyrn, a gwaedd
 banner nŷs, a hwy a gasgiant ei etheled
 on ef yngbyd, o'r pedwar gwynt o eithafoed
 nefoedd hyd eu heithafoedd hwynt. 1 Co
 15. 52. Mat. 25. 6. A rhaid i bawb y
 ddangos gan bron brawdle Crist fel y d
 bynio pob un y pethau a wnaethwyd yn
 corph, yn ôl yr hyn a wnaeth, pa un by
 nag ai da ai drwg, 2 Cor. 5. 10. Ac
 a oleua ddirgelion y tynyllwch, ac a egl
 ra swriadau'r calonau, a'r pethau a d
 wedwyd yn y glŷst mewn ffafelloedd a b
 gethir ar bennau tai; ac fe sydd rhaid r
 cyfrif am bob gair segur a ddywedo
 nion. 1 Cor. 4. 5. Luc. 12. 3. Mat.
 26. ac efe a farna ein cyfiawnderau
 Yna y saif y cyfiawn mewn hyder mam
 flaen ei orthrymmyr, a'r rhai a ddylly
 sant ei lafur ef, Psal. 75, 3. A'r ann

wiol
 dychu
 ddyw
 Sgrth
 diwch
 ar yr
 Oen
 ef, a
 Yna
 fr, a
 geisr
 rhai
 fend
 nas
 cany
 swy
 ddi
 chn
 glâ
 eha
 rba
 bry
 iba
 dd
 ac
 ac
 ne
 'da
 wa

wiol pan welont hyn, a fyddant mewn
 dychryn ac ofn mawr. ac a ddechrenant
 ddwyddyd wrth y mynyddoedd a'r creigiau
 syrthiwrch arnom, ac wrth y bryniau cud-
 diwrch ni o wydd yr bwn fydd yn eistedd
 ar yr orseddfatngc, ac oddiwrth lid yr
 Oen : canys daeth dydd mawr ei ddigter
 es, a phwy a ddicbon seshyll, Dat 6. 16.
 Yna y didola Crist y defaid oddiwrth y gei-
 fr, ac a esyd y defaid ar ei ddechulaw, a'r
 geifr, ar yr assay, ac a ddwyddyd wrth y
 rhai a fo ar ei ddechulaw, **D**ewch chwi
 fendigedigion fy ntâd meddiennwch y deyr-
 nas a barottowyd i chwi er sei iad y byd :
 canys bum newynog, a chwi roesoch i mi
 fwyd ; bu arnaf syched a chwi roesoch i mi
 ddilod ; bum ddielibr, a dygasoch fi gyda
 chwi ; bum noeth, a dilladasoch fi ; bum
 glâs, ac ymwelsoch â mi : bum ynghar-
 char, a daethoch attaf. Yna'r etyb y
 rhai cyfiawn iddo, gan ddwyddyd Pa
 bryd i'th welfom yn newynog ac i'th bor-
 thasom ; neu yn sychedig ac y rhosom i'th
 ddilod ? a pha bryd i'th welfom yn ddielibr
 ac i'th adygasom gyda ni ; neu yn noeth,
 ac i'th dilladasom ? A pha bryd i'th
 welfom yn glâs, neu yngharchar, ac y
 daethom attaf ? A'r brenin a etyb ac a
 D ddwydd

ddywed wrthyn, yn wir meddaf i chw
 yn gymmaint a'u gwneuthur o honoch i
 o'r rha! fy mrodyr lleiaf, i mi y gwnaethoch.
 Tna y dywaid eise wrth y rha! a
 fyddant ar y llaw a ffwy, Ewch oddiwrth
 rai melldigedig i'r tân tragygyddol, y
 bwn a barottongd i ddiasol; ac i'm angyl
 lion: canys bum newynog, ac ni roesoch i
 mi fnyd; bu arnaf-syched, ac ni roesoch i
 mi ddiod; bum ddieithr, ac ni'm dillad
 asoch; yn glaf ac yngharchar, ac nid ym
 welfoch a mi. Tna yr atebant hwytbau
 hefyd iddo. gan ddywedyd, Arglwydd pa
 bryd i'th welfom yn newynog neu yn syche
 dig neu yn ddieithr, neu yn noeth, neu
 yn glaf, neu yngharchar, ac ni weinasom
 i ti? Tna'r eirib eise iddynt, gan ddywe
 dyd, y'r wir meddaf i chw, yn gymmaint
 ac na's gwnaethoch i'r un o'r rhoi lleiaf
 byn, nis gwnaethoch i minnau. A'r rha!
 llyn a ânt i golpedigaeth dragygyddol a'r
 rha! cysiamn i fywyd tragygyddol, Mat, 25.
 14. Dywedwch i mi bellach ond
 ofnadwy yw'r darpar yma tuagat
 ddydd y farn? gwelwch faint yw'r
 achosion i ofni ac i ddychrynu? Fe
 ddaw dydd y farn, mēdd yr yscrythur
 pan fo dynion, ondodid yn cyfgu; fe
 ddaw

ddaw gyda swm crehyll, gan lais udcyrn, a thirwst dyfroedd, a chynnwrf y pedwar defnydd. Pa fath nofwaith fydd honno, dybygi di, pan weler y ddaiar yn crynu, y mynyddoedd a'r dyffrynnoedd yn symmud allan o'u lle, yr haul wedi tywyllu, y lleuad wedi colli ei llewyrch, y sêr yn fyrthio i lawr o'r wybren, a'r holl ffurfafen yn hollti 'n ddrylliau, a'r holl fyd yn llosgi yn dân poeth.

15. Ai possibl i dasod yn a byd allu yspyflu dim yn eglurach nag y mae Crist a'r Apostolion a'r prophwydi yn yspyflu y peth hyn? Pa ddyn bydol ni chryn ei galon yn ei forph gan y dychryn anseidrol hwn? Ai rhyfedd yw clywed dywedyd fod y rhai cyfiawn, a'r angylion besyd yn ofni'r pethau hyn? Ac yno, fel y dywaid St. Petr, Os prin y bydd cadwedig y cyfiawn. pa le yr ynddengys yr annwylol a'r pechadwr? 1 Pet. 4. 18. Oeh mor ofnadwy fydd y diwsgnod hwnnw i'r Cristion difram diosol, yr hwn a dreuliodd ei amser yn y byd yma mewn llawenydd a difyrwch, pan welo mor auselanol fydd yr ofn a'r dychryn, a maint fydd y titheni

a'r aflwydd a fydd yn barod i ruthroarno?

16 Oad heblaw'r holl bethau creu-
lon tôst hyn a fydd o flaen y farn; se
fydd llawer o bethau eraill mor erchyll
eu hyfstyried a hwythau; megis gwe-
led yr holl feddan yn egoryd pan ganer
yr udcorn, ac yn rhoi i fynu eu holl
gyrph meirwon a dderbyniasant er
dechreuad y byd; gweled holl wyr a
gwragedd y byd, brenhinoedd a bren-
hinesau, tywyfogion a gwyr mawr, yn
sefyll yno yn noethion yngwydd holl
greaduriaid Duw; gweled amlygu eu
holl bechodau hwy; a datcuddio eu
hanwireddau cuddiedig, yrhai a wnae-
thant hwy o fern eu stafelloedd dirgel
yn eu Hyfoedd; a'u cymmell a'u gyr-
ro hwythau i roi cyfrif am fil o bethau
a fuasai ddiystir ganddynt eu rhybud-
dio o'u plegid yn y byd hwn, sef pa
fodd y treuliasent eu hamser, pa fodd i
gwariasant eu golud? pa fodd yr
ymddygasant tuacat eu brodyr,
pa fodd y darfu iddynt farwolaethu a
gorchfygu eu gwynau cnawdol, pa
fodd y darfu iddynt lywodraethau eu
hewyllys, pa fodd yr ufuddasant i
weithrediad yr Yspryd glan yn en car-
lonnau

lonnau, ac yn ddiwaethaf, pa fodd yr arse-
rasent holl ddoniau Duw yn y byd hwn.

17. O, *frawd* anwyl, nid yw bossi-
bl gallu dangos mor *wertbfawr* o dryf-
sor *fydd* cydwybod dda yn y dydd
hwnnw : hi a fydd gwell na deng mil
o'r byd hwn; oblegid ni thyccia go-
lud yr amser hwnnw; ni lygrir y
barnwr ag arian, ni thyccia gwaith neb
o'n caredigion yn eirioli trosom ni y
drwmnod hwnnw, na gwaith angylion
ychwaith, y rhai y bydd eu gogoni-
ant yr amser hwnnw, fel y dywed y
prophwyd, *i rwymo brenhinoedd a chad-
wynau, a phendefigion a gefynnau befn,*
i wneuthur arnynt y farn scrifenmedig; yr
ardderchwgrwydd bryn fydd iw holl saind
es, Psal. 149. 8. Och beth a wna'r
holl bobl ddoethion hynny yr amser
hwnnw, y rhai fydd yr awrhon yn
treulio eu amser mewn llawenydd a
difyrrwch; ac ni chlywant arnynt
gymmeryd dim poen i gwasanaethu
Duw? pa ymadferth a wnant hwy yn
y cyfyngder hwnnw? tua phle yr
ymdroant? gan bwy y ceisiant help?
Hwy a gant weled pob peth yn eu
cylch yn galw am ddialedd arnynt

hwy, a phob peth yn rhoi achos iddynt i ofni ac i ddychrynu; ac na bydd dim a roddo iddynt ronyn gobaith neu gyflur. Uwch eu pennau y bydd eu barnwr yn ddigllon am eu hanwiredd hwy; ie eu llaw y bydd uffern yn agored, a'r pair berwedig yn barod i'w derbyn hwy; ar y tu deheu y bydd eu pechodau yn eu cyhuddo hwynt; ar y tu affwy y bydd y cythreuliaid yn barod i wneuthur tragwyddol farn Duw arnynt hwy; o'u tu mewn y bydd eu cydwybod yn eu cnoi; ger llaw iddynt y bydd yr holl eneidiau colledig yn ychain ac yn cwyntan, o'u hamgylch y bydd yr holl fyd yn llosgi. O Arglwydd Dduw, pa beth a wna'r pechadur truan pan fo'r holl ofidiau hyn yn ei amgylchu? pa fodd y gall ei galon ef ddioddef y cyfyngderau hyn? pa ffordd a gyreh efe? myned yn ôl nid posibl iddo, a myned ymlaen nid ydyw abl i'w ddioddef. Pa beth ynteu a wna efe ond (fel y dywedodd Crist *Luc. 12. 26.*) diffwytho a digalonni, a llewygu gan ofn, a cheisio marw ac heb gael, chwenoch marw, a marwolacth yn cilio oddi-

oddiwrtho, a gweiddi ar y mynyddoedd am syrthio arno, ac ar y bryniau am ei guddio, a hwythau yn naccau gwneuthur iddo gymmaint a hynny o gymmwynas, *Dat. 9. 6. Dat. 6. 16.* Ac fe a gaiff sefyll yno fel dyn truan, digariad diobaith, hyd oni chaffo glywed y farn ofnadwy, ni throir byth yn ei hôl, *Ewch chwi rai melldigedig i'r tan tragywyddol.*

18. A phan ddarfo rhoi'r farn, ystyriwch mor ofidus fydd y waedd a'r floedd a fydd yn a man ar ôl hynny, gan y rhai da yn llawenychu ac yn canu mawl a gogoniant i'w hachubwr, a chan y rhai drwg drwg yn cwynfan, ac yn cablu, ac yn melldigo dydd eu ganedigach. Ystyriwch dofed y bydd y drwg ysprydion uffernol yn ymestliw a'r eneidiau truan colledig, a fo wedi eu rhoi weithiau yn yfelyfaeth dragwyddol iddynt hwy: mor chw-erw fydd eu gwawd a'u gwaetwor hwy am ben yr eneidiau truan hynny wrth eu dwyn i'r poenau tragywyddol. Ystyriwch y didoli a fydd yr amser hwnnw ar dadau a mamau oddiwrth eu plant, ar gyfeillion a charedigion

oddiwrth eu gilydd, a hynny yn d
 gywyddol, heb obaith byth cael gw
 led y naill y llall: a pheth arall a fy
 cymaint gofid a'r mwyaf (os gwi
 ddyweid rhai y cawn ni adnabod e
 gilydd cyn belled a hynny) ni by
 i'r mab a fo'n mynd i'r nef doftun
 wrth ei dâd neu ei fam a fo yn myn
 i uffern, ond yn hyttach bôd yn llaw
 eu ganddynt hynny am ei fôd yn tr
 'n ogoniant i Dduw wrth wneuthu
 cyfiawnder. Pa fâ ddidoli fydd hyn
 meddaf? pa fath ganu yn iâch? pw
 ni thorreu ei galon y dydd hwnnw
 wrth ymadael ac ymddidoli felly, Pa
 galleu galon dori yr amser hwnnw, a
 felly cael diwedd ar en gofid a'u poe
 nau? Ond ni all hynny fod. Ple yn
 y bydd ein holl bleffer a'n difyrrwch
 ni? I ba le'r aeth ein holl ddigrifwch
 a'n diddanwch ni? a'n gwycheder yn
 ein dillad, ein disgleirio mewn aur, y
 parch a gawfom trwy gael craill
 yn gŵng a bod yn benoeth
 i ni, ein holl fwydydd dainteidd
 ein holl fwisg a'n melysgerdd
 ein holl drythyllwch am ysmal
 hawch, ein cyfeillion a'n cymdeithion
 digrif

grif diddan a fyddau arfer o chwer-
in ac o ddifyrru'r amser gyda ni? I
le'r aethant hwy? O frawd anwyl,
mor chwerw fydd holl bleffer a difyr-
wch y byd yr amser hwnnw? Mor
fidus fydd gennym feddwl am danynt:
mor ofer y cawn ni weled fôd ein
arch a'n golud a'n cyfoeth gynt? Ac
o gwrthwyneb, mor llawen fydd
dyn hwnnw, a fu ofalus am fyw yn
ddâ ae yn rhinweddol yn y byd hwn,
maint y boen a gofodd yn gwne-
hur hynny, a'r dirmyg yn y byd. De-
wydd o greadur fydd efe ei eni, ac
ni ddichon un tasod ond Duw ddang-
os faint ei ddedwyddwch ef.

19. Ac i ddibennu'r cwbl oll, nid
haid i ni ond y diben a wnaeth Crist,
ystyriwn hawfed i ni yr awr hon ac
ychydig boen, ochel perygl y dydd
hwnnw, a darfod i'n barnwr trugarog
a'n hiachawdr ddangos y perygl hwn-
nw i ni ymlaenllaw, fel y gallem fod
yn ofalus am geisio ei ochel. Oblegid
fel hyn y dibeneu efe yn ôl ei holl fy-
gythion, *Tmogelwch, gwiliwch, a gwed-
diwch; canys ni wyddoch pa bryd y bydd
yr amser. A'r hyn yr wyf yn ei ddgwe-*

dyd wrth bawb, Gwiliwch. Mar. 13, 33. Ac mewn man arall wedi darfod iddo gyfrif yr holl bethau o'r blaen, rhag i neb amneue nas deuent i ben, i mae'n dywedyd. Nes a dalar ant beibio, ond sy ngeirian i nid ant beibio ddim. Ac gno y mae'n rhoi'r cyngor hwn. Edrychwch chwithau arnoch eich hunain rhag gorchfsgyueich calonnan a'u crymhan trwy lothineb, a meddwod, a gosodon y bywyd hwn, a dyfod y dydd hwnnw arnoch yn ddisymmwib. Canys efe a ddaw fel magl ar wartha pawb oll ac sydd yn irigo ar wyneb yr hôll ddatar. Byddwch chwithau willadwrus, a gweddiwch bob amser, ar gael eich cyfri'n deilwng i ddiange rhag y pechau hyn oll! sydd ar ddysod, ac i fessyll ger bron Mab y dyn. Luc. 21, 23. Ond eariadus yw'r cyngôr hwn gan Grift? A allai ein tad ein hun roi i ni gyngor caredigach? Pwy a ddymuneu rybudd tegach a mwynach, a dwysach? Ai possibl i neb wedi hynny allu dywedyd, Nis gwyddon ni? Yr un cyffelyb rybudd y mae St. Peter yn ei roi ar un achos, 2 Pet. 3, 10. lle mae yn dywedyd, Dydd yr Arglwydd a ddaw megis lleidr y nos, yn yr hwn yr â'r ne-

33. fedd beiblo gyda thwrws, a'r defnyddiau
 iddo gan wlr wres a doddant, a'r ddaiar a'r
 nag i mlatb a fyddo ynddi a loscir. A chan
 ac'n fod yn rhaid i'r pethau byn iggd ymoll-
 ond ung, pa fath ddynion a ddylech chwi fod
 At mewn sanctaidd ymarweddiad a duwiol-
 rych- deb, yn dds gwyl ac yn bryfio at ddsodiad
 rhag dydd Duw. Y bryfio yma megis i gy-
 rmy farfod dydd farn, y mae St. Peter yn
 wyd crybwyll am dano, nid yw ddim ond
 yn yr hiraeth a ddyleu fod arnom am
 wagl ddydd y farn; a'r hiraeth hwnnw nis
 ar gall fod ar neb o honom nês i ni yn
 rhan gyntaf ymwrando a'n cyflwr ein hu-
 ar main, a gwellhau ein buchedd heb oe-
 bay di. Am hynny odiaeth y dyweid y
 ffyll gwr doeth. Eccles. 18. 19. 20. Cyn asie-
 ond rhyd cymmer seddgyiniaeth; a chyn barn
 ift? hela di dy hun ac yn amser gofny ti a gai
 gor drugaredd gan Dduw. Ac a'r geiriau
 ry- hynny y cytuna geiriau St. Paul, pe
 h? iawn farnem ni ein hunain, ni'n bernid.
 ve- 1 Cor. 11. 31. Ond am nad yw nêb
 ff- yn ei iawn farnu ei hun a'i fuchedd,
 roi hynny sy'n peri bôd cyn lleied o bobl
 yn ymbarattoi erbyn y farn honno, a
 an bôd cyn lleied yn wiliadwrus, a chym-
 ne- maint yn gorwedd mewn trymgwfe,
 dd heb

heb wybod dim oddiwrth y perygl
mient ynddo. Yr Arglwydd Dduw
a roddo i ni, 'r grâs i edrych yn well
yn ein cylch Amen.

PENNOD VI.

*Ystyried beib yw naturiaeth pechod,
pechadur; er mwyn dangos na
yw Duw yn anghyfiawn, er ei fo
cyn dofted ag y dywedwyd yn y
bennod o'r blaen.*

RHag bod i neb lê i achwyn fod
yn rhy doft y cyfrif a ofyn Duw
ar ein dwylo ni yn y dydd diwedda
a bod yn rhydoft y farn a ddangoswyd
yn a bennod o'r blaen : da fyddau yn
y bennod yma ystyried yr achos pa
ham y mae Duw cyn dofted yn erbyn
pechod, ac yn erbyn pechaduriaid, se
y gellir gweled wrth a ddywedwyd o'r
blaen, ac wrth gwbl o'r Scrythur lân
lle y mae efe agos ymhob man yn dat
can ei ddygyn gâs, a'i lid, a'i ddig
faint yn erbyn pob un o'r ddau; m

gis lle y dywedir amdano ei fod yn ca-
 sau holl weithredau'r awiredd, a bôd yn
 gâr ganddo'r annwylol a'i annwyldeb,
 Psal. 5. 5. Dihar. 15. 8. A bod holl
 fuchedd pechaduriaid, a'u meddyliau
 a'u gweithredoedd, a phôb daioni ar a
 wnelont hwy, yn ffaidd yn ei olwg
 ef, tra bônt hwy yn byw mewn pe-
 chod : a pheth sy fwy, nas gall efe
 ddioddef i bechadur ei glodfori, na
 chymmeryd ei dystiolaethau ef yn ei
 enau, fel y tyftia'r Yspryd glân Psal.
 50. 16. Ac am hynny nid dim rhyfedd
 iddo fod cyn dofed wrtho ddydd y
 farn, ac ynteu yn ei gasau, ac yn ei
 ffeiddio yn gymmaint yn y dywyd
 yma.

2. Fe ellid dangos llawer o resym-
 mau am y peth hyn, mægis torri gor-
 chymmynion Duw, anniolchgarwch
 pechadur tuacatto am ei ddoniaid, a'r
 cyffelyb; y rhai a alleu ddangos yn
 ddigon goleu gyfiawned yw ei ddigo-
 faint ef tuacat bechadur. Ond y mae
 un rheswm uwchlaw'r cwbl yn egori
 gwreiddyn y peth; a hyony ydyw yr
 anfad lwyr-gam a wneir â Duw ym-
 hod pechod a wnelom ni o'n gwirfodd

a thrwy wybod, yr hyn fydd gym-
maint cam, a dirmyg, ac atamharch,
ac na ddioddefeu un gwr mawr y cy-
fryw ar law ei ddeiliaid : a llaſo lawer
y bydd i Dduw, (yr hwn yw Duw y
mawredd) eu dioddef cyn fynyched
ag y gwna dynion hwynt iddo.

3. Ac fel y gallom ddeall faint yw'r
cam hwnnw, rhaid i ni wybod am
bôb gwaith ag a bôm yn gwneuthur
pechod, fod ein calonau ni a'n deall,
[er nad ydym yn dal ar hynny] me-
gis yn ymresymmu o'n mewr, ac me-
gis yn gosod ger ein bronau ni, o'r
naill du pa fûdd a pha lês a ddaw i ni
oddiwrth y pechod yr ydym ar fedr ei
wneuthur, a'r llês hwnnw o'r pleſſer
i'r dityrrwch yr ydym yn ei gael wrth
bechu ; ac o'r tu arall pa beth yw di-
gio Duw, hynny ydyw, colli ei gariad
a'i ewyllys dâ ef wrth y pechod hwn-
nw, os ni a'i gwnawn : ac felly yr yd-
ym ni yn ein meddyliau a'n calonau
megis yn rhoi Duw yn y naill ben i'r
clorian, a'r pleſſer yr ydym ni yn ei
gael wrth bechu, yn y pen arall : a
nionau megis yn sefyll yn y canol, yn
bwrw ac yn ystyried pa un drymmaf
o'r

ym. o'r ddeupen, ac o'r diwedd yn dewis
arch, ein plesser a'n difyrrwch ac yn gwrthod
cy. Duw : hynny ydyw, yr ydym ni yn
awer dewis yn hyttrach golli cariad Duw a'i
w y. a's a'r cwbl ag a dâl ef, na cholli byrr
ched plesser a dyfyrwch pechu. Beth all
w'r fod fryntach na hyn? Pa fodd byth y
am gwnaem ni fwy o ddirmyg ar Dduw,
hur na dewis y plesser gwael frwnt hwn o
all, flaen ei sawredd ef? Ond gwaeth yw
ne. hynny a mwy cam nag a wnaeth yr
ae. Iuddewon wrth ddewis Barabbas y
o'r lleiddiad, a gwrthod Crist ein hachub-
ni wr? Ac yn ddiau, er maint oedd pe-
ei chod yr Iuddewon, etto mewn dau
fer beth y mae'r pechod ymma megis yn
th rhagori ar yr eiddynt hwy; y nall yw
id nad oedd yr Iuddewon wrth ddewis
d yn gwybod pwy yr oeddynt yn ei
wrthod, fel yr ydym ni; y Hall yw,
na wrthodasant hwy Crist ond un-
waith, a ninnau yn ei wrthod ef yn
synych, ie bob dydd, a phob awr ac
ennyd, pan fôm o'n gwir fodd ac o
ewyllys ein calonau yn ymroi i be-
chu.

4. A'i rhyfedd wrth hynny, fôd Duw
cyn dofed a chyn llymmed wrth y
rhai

rhaid drygionus, yn y dydd a ddaw, a hwythau mor ddirmygus ddiystyr ganthynt ef yn byd ymma? Yn siccr mae'n fawr malais pechadur tuagat Dduw, ag y mae efe nid yn unig yn ei ammerchi ef wrth ddiystyru ei orchymynion, ac wrth ddewis y creaduriaid gwaelaf a gwaethaf o'r byd o'i flaen ef; ond y mae hefyd yn dwyn cas dirgel yn ei galon tuac atto; ac yn cynfigennu wrth ei fawredd ef, ac yn chwennych, pes galleu, ei dynnu ef i lawr oddiar ei orfeddfainge, neu o'r hyn lleiaf, yn dymuno na bae un Duw i roi cosp am bechod yn ol y fuchedd hon. Ymwrandawed pob pechadur o eigion ei gydwybod yn hyn o beth, oni byddeu bodlon ganddo gael o'i enaid farw gyda'i gorph, ac na byddeu anfarwol; ac na byddeu arôl y fuchedd hon na chyfrif, na barnwr, na chospedigath, nac uffern, ac felly na byddeu un Duw, fel y galleu efe gymeryd ei bleffer yn ediafol wrth ei ewyllys ei hun yn y byd ymma.

5. Ac o herwydd bôd Duw (ac yn-teu chwilio'r calonnau a'r aren-nau) yn gweled eu meddwl brâdwra-idd

idd hwy tuac atto, ac ynteu yn llechu o
o fewn ymyscarodd eu calonnau hwy
er llyfned fyddo eu geiriau; am hynny
y mae efe yn cyhoeddi yn yr Scry-
thur lân eu bod hwy yn elynion
iddo, ac yn cyhoeddi rhyfel a
gelyniaeth yn eu herbyn hwy.
Ac yno, debygwch chwi, ymha gyflwr
y mae'r truaïn ddynion hyn, y rhai
nid ydynt ond gwael bryfed y ddaiar,
pan fo iddynt ymladd yn erbyn y cy-
fryw clyn, ag sydd yn peri i'r nefoedd
grynu, er na's gwneio ond edrych ar-
nynt, A rhag i ti dybied na bo hyn-
ny gwir, gwranddo beth y mae efe yn
ei ddywedyd, beth y mae efe yn ei
fygwth, beth y mae efe yn ei ddadlaim
yn eu herbyn hwy. Wedi darfod
iddo trwy enau'r prophwyd *Esaï* gy-
frif llawer o'i pechodau ffaidd hwy ger
ei fron ef [sef eu bod yn *carn rhoddion*
ac yn *dilyn gwobrau*, gorthrymmu'r tru-
an a'r tlawd, a'r cyffelyb] y mae ynteu
yn ffeiddio y rhai a wna'r pethau hyn-
ny, gan ddywedyd *fel hyn y dyweld yr*
Arglwydd, Arglwydd y lluoedd, cadarn
Dauw Israel; Aha, mi a ymgysuraf
a'r

a'r fy ngwrthwynebwyr, ac a ymddiall
 ar fygelynyon, *Es. 1. 23. 24.* A'r proph-
 wyd Dafydd, fel yr oedd efe yn w
 mawr ei gariad gyda Duw; ac yn cael
 gwybod llawer o'i gyfrinachau ef; fel
 ly y mae efe yn aml yn datcan ac yn
 adrodd dofted yw meddiwl Duw, a
 maint yw ei ddigofaint yn erbyn pe-
 chaduriaid, ac yn eu galw hwy yn ely-
 nion iddo, yn llestri ei ddigofaint ef
 a chwedl eu hordeinio i ddistryw a
 cholledigaeth dragywyddol; ac yno y
 mae yn cwyno na choelia a'r byd mo
 hynny, gan ddywedyd, *Gwr anoeth ni*
wyr, a'r gnyd ni ddeall hyn, Psal. 92.
 6. Beth yw hynny? Pa fodd y mae
 pechaduriaid yn ôl iddynt godi i fynw
 a gweithredwyr anwiredd wedi'r ym-
 ddangosont i'r byd yn myned i golle-
 digaeith dragywyddol? A pha beth
 yw'r achos o hynny? Y mae efe yn
 ateb yn y man, ac yn dywedyd,
Gwers 9. Canys wele dy elnyon O Argl-
wydd wele dy elnyon a ddisetbir gwasce-
nir holl weithredwyr anwiredd. With
 hyn y gwelwn fod pob pechador yn
 elyn i Dduw, a Duw iddo ynteu; ac
 y gwelwn pa ham y mae hynny. Ond
 er mwyn dangos yn eglurach fod barn

Duw yn gyfiawn, ar ei thoſted, yſty:
 iwn beth yw maint a meſur ei ddig-
 ionedd ef yn erbyn pechod, a pheth
 ei chyrraedd a pheth yw ei therſy-
 au, a pheth a wnâ ai bôd iddi derſy-
 au ai nad oes: fel y mae mewn gwi-
 ionedd, yn anſeidrol, hynny ydyw
 na maint na meſur, nac ymyl na
 iſthaf. Ac i adrodd y peth fel y mae
 mewn gwirionedd, petteu holl daſodau
 byd wedi eu gwneuthur yn un taſ-
 od, a holl ddeall yr holl greaduriaid,
 ddynion ac o angylion, wedi ei
 wneuthur yn un deall; etto ni alleu
 taſod hwnnw ſynegi, na'r deall hwn-
 w amgyffred faint yw digofaint calon
 Duw yn erbyn pob pechod ar yr ydym
 yn ei wneuthur trwy wybod. A'r
 heſwm o hyn ſydd yn ſefyll mewn
 bethau beth. Yn gyntaf o herwydd cym-
 maint ac y mae Duw yn rhagori ar-
 nom ni mewn daioni, o gymmaint a
 hynny y mae efe yn caru daioni ac yn
 aſſau pechod yn ſwy nag yr ydym ni
 am ei fôd ef yn anſeidrol ei ddaioni,
 hynny y mae ei gariad ef tuac at
 daioni, â'i gâs tuacat bechod, yn an-
 ſeidrol hefyd: ac o'r achos hynny y
 mae'r

mae'r tâl fy gantho, ynghadw i
un o'r ddau, yn anfeidrol yntef;
naill yn y nêf, ac i'r llall yn uffern.

6. Yn ail, ni a welwn beunydd, na
pa mwyaf, a pha ardderchoccaf a
ddo'r gŵr y wneler bai yn ei erbyn
mwyaf y cyfrifir y bai: oblegid
yr un bai yw rhoi dyrnod o'r un fath
i dywyfog; y mae rhagor mawr rhyng
ddynt, a rhagor rhwng y gospedigaeth
y maent yn ei haeddu. Ac am fod po
pechod yr ydym ni yn ei wneuthur
trwy wybod, yn union yn erbyn Duw
ei hun, fel y dangoswyd uchod, a b
ei ardderchawgrwydd ef yn anfeidrol
am hynny y mae bai ac euogrwyd
pob cyfryw bechod yn anfeidrol;
am hynny yn haeddu câs anfeidrol,
ebospedigaeth anfeidrol ar law Duw.
With hyn y gellir gweled rheswm am
lawer o bethau y mae Duw yn eu dy
wedyd ac yn eu gwneuthur yn yr Y
crythur lân, ac y mae Athrawon dy
gedig yn eu dyfegu, ynghylch y gospe
digaeth sydd am bechod, y rhai y
bia doethineb y byd eu bod yn dd
eithr, ac yn anhygoel iawn. Me
yn gyntaf, y gospedigaeth fawr ofnad

y honno o dragywyddol damnediga-
 eth, a roir ar gynnifer mil, a chynnifer
 myrddiwn o angylion a grewyd i ogo-
 rant ac ynddynt berffeithrwydd agos
 anfeidrol, a hynny am un pechod yn
 unig, yr hwn ni wnaed ond unwaith,
 nac mo hynny ond ar feddwl yn unig,
 fel y tybia rhai dysgedig. Yn ail, y
 cospedigaeth dôst a roed ar ein henafi-
 id ni, *Adda* ac *Esa* a'u holl hiliogaeth,
 am swytta o firwyth y pren gwahar-
 lededig: am yr hwn bechod, heb law
 r gospedigaeth a roed ar y rhai a'i gw-
 naeth, ac ar holl greaduriaid y byd,
 a'i holl blant a'i heppil ar areu hôl, o
 henn dyfodiad Crist a chweddi hynny,
 oblegid er ein bod ni wedi ein gward
 addiwrth fod yn euog o'r pechod hwn-
 ow, etto y mae'r cospedigaethau by-
 dol a roed am dano, yn aros etto;
 megis newyn. a fyched; ac anwyd, a
 chlesydau, a marwolaeth, a mil o ofi-
 llau heb law colledigaeth dragywy-
 ddol ar aneirif o ddynion. neb law hyn
 gyd, meddaf, (ac fe debygeu reswm
 yn fod hyn yn ddigon tôst) ni ellid
 yrhuddo a bodloni digofaint a chyfi-
 awnder Duw, oni byddei i'w fab ef ei
 hun

ddyfod i'r byd, a chymmeryd ein ena
 ni arno, a thrwy ei boenau ei hun wr
 thur iawn i Dduw. A chweddi id
 ddyfod i wared, a'i ddarostwng ei h
 i gyfiawnder ei Dâd yn ein cnawd
 er bôd y cariad oedd gan ei Dâd id
 yn anseidrol; etto fel y galleu Du
 ddangos faint a thoſted oedd ei ga
 gyfiawnder yn erbyn pechod ni ph
 dodd efe a rhoi'r goſpedigaeth hon
 ar ei anwyl fendigedig fâb ei hun
 hyd yn yr amſer oedd efe yn ath
 hyd angen, ac mewn ymdrech meddwl,
 chwys fel deſgynnau gwaed yn diſcyn
 ddaiar, ac ynteu yn lleſain, O Dâd
 yw poſſibl, aed y cwppan hon heibio i
 Fel nad gwyſſi hi, Luc. 22. 44. Mar.
 Matth. 26. 27. A thrachefn yn fw
 toſtorus o lawer pan oedd ar y gro
 Fy Naw, fy Naw, pa ham i'm gwrth
 daiſt? Er hyn i gyd, meddaf, ni w
 redodd ei Dâd mono ef, ond rhoi id
 ddyrnod ar ddyrnod, a chôſp ar gô
 a phoenau ar boenau, hyd oni roe
 fynu ei enioes a'i enaid yn llaw ei Dâd
 Yr hyn ſydd beth rhyfeddol i ddang
 i ni faint yw digllonedd Duw yn e
 byn pechod.

7. Mi a allwn yma ddwyn ar gôf i
 chwi bechod *Efan* yn gwerthu ei etti-
 eddiaeth a'i anedigaeth-fraint am ychy-
 dig fwyd: am yr hwn y dyweid yr
 Apostol, *Na chasodd ef le i edifeirneb er*
iddo trwy ddagrau ei thaer geisia bl. *Heb.*
12. 17. Hefyd pechod *Saul*, er nad oedd
 ei bechod ond un pechod, a hwnnw
 id am iddo wneuthur dim oedd wa-
 rddedig ond am iddo adael heb wneu-
 thur yr hyn a orchymmynnafid, am
 na laddaseu ef *Agag* brenhin *Amalec*,
 a phob peth o'r eiddo, fel yr archefid
 iddo, etto fe a'i bwriodd Duw ef
 maith am hynny, er ei fod o'r blaen
 yn enneiniog iddo, ac yn wâs dethole-
 ng, ac fe a fethodd gantho gael ma-
 leuant am y pechod hwnnw, er i
Samuel ac ynteu alaru ac ymosidio yn
 awr am y pechod hwnnw, neu o'r
 yn lleiaf, am ddarfod i Duw ei wr-
 iodd ef i *Sam.* 15. & 16.

8. Mi a allwn hefyd ddwyu esampl
 brenhin *Dasydd*, yr hwn er i Duw
 iddeu iddo ei ddau bechod ar ei ed-
 iwrch, etto er maint oedd galar *Da-*
uid tros ei bechodau. fe a'i ceryddodd
 Duw ef yn dôt iawn: trwy farwo-
 laeth

laeth ei fâb, a rhoi arno ynteu ei
drallod gwaftadol tra fu fyw. A
i gyd i ddangos ei gâs tuacat bech
ac felly i'n dychrynu ninnau rhac
chu.

9. Ac o hyn y tyf yr holl ymad
ddion caled chwerw, sydd yn yr
crythur lân am bechaduriaid, y
am eu dyfod o enau'r yspryd glân,
am hynny yn wir ddiammeu, a all
roi achos da i'r rhai sy'n byw me
pechod i ofni, mægis lle y dywe
Y tân a'r mor, a dannedd brwyfiod.
yscorpionau, a gwiberod, a marwolaeth
gwaed ac ymryson, a'r cleddyf, a go
rynder, a newyn, a chystudd, a ffren
y pethau hyn oll a wnaed er ddaledd a
nistr ar yr annuwïol, ac er eu mwyn
y bu'r diluw Eccl. 39 29 30. & 49
10. A thrachefn, Ar yr annuwïol
glawia efe ffaglau tan, a brwmflam
phoethwyrnt y stormus: dymma ran eu
bwynt; Psal. 11. 6. A thrachefn,
weinir yr Arglydd wrth y farn a
yr annuwïol a faglwyd yngweithred
eu dwylo eu hun. Y rhai drygionus
chwelant i uffern, a'r holl genhedloedd
anghofiant Dduw, Psal. 9 16, 17

Y rhai hyn, a mil o wersi yn ychwanegu allan o'r Scrythur lân, y rhai y wyf yn eu gadael heibio, y mae yspyr Duw yn eu hadrodd yn erbyn pechaduriaid, y rhai a alleu ddangos i ni pa gyflwr toftur y mae pechaduriaid ynddo, ac mor annhraethawl yw digofaint Duw yn eu herbyn hwy, tra font yn aros mewn pechod.

10. O'r holl bethau hyn y mae'r Scrythur lân yn casglu un peth a ddylem ni ei ystyried yn ddwys ac yn ddiffin; nid amgen na hyn' Cywilydd poblœdd yw pechod: A thrachefn, *Yr hwn sydd hôff ganddo ddrygioni, fydd yn casau ei enaid ei hun.* Dih. 14. 34. *Psalm. 11. 5.* Neu fel y mae'r Angel Raphaël yn ei adrodd mewn geiriau cynwysedig, *Yr hael sydd yn gwneuthur pechod sydd elynion i'm beneidiau en hunain,* Tob. 12. 10. Am hynny y maent yn gosod ger bron pawb, y gorchymmyn cyffredinol, toft, angenrheidiol hwn, tan boen y gospedigaeth a ddangoswyd o'r blaen, *ffô oddiwrth bechod meg hrbag ngnheb sarph,* Eccles. 21. 2. Ac mœdd Tobit with ei fab. *Gochel byth fel dy seddwyl ar bechu, nac ar derri gorchym-*

ymnylon yr Arglwydd, Tob. 4. 5.
 Oblegid er lleied o gyfrif y mae'r byd
 ei wneuthur o hyn, gan yr hwn,
 el y dyweid yr Scrythur, y canmolir y
 achadur am ewyllys ei galon, ac y bendi-
 bir yr annwylol, yr hwn y mae'r Argl-
 wydd yn ei ffielddio: Pſal. 10 3. etto di-
 ammau ydyw, gan fod yspryd Duw
 yn ei adrodd, Yr hwn sydd yn gwneuthur
 pechod, o ddiafol y mae; ac am hynny
 ele a gaiff dderbyn ei ran gyda'r cyth-
 reuliaid yn y dydd diweddaſ, i Job.
 3 8. Job 8 44.

11. Ac onid yw hyn ddigon, frawd
 anwyl, i beri i ni roi'n câs ar bechod,
 a bod arnom beth ofn rhag pechu?
 Onid yw'r pethau hyn i gyd yn ddigon
 cryf er dryllio calonau y rhoi fy'n hwy
 mewn pechod, ac yn ei wneuthur be-
 nydd heb nac ystyried nac ofni gro-
 nyn? Pa gyndynrhwydd, a pha ga-
 ledwch calon yw hyn? yn wir ni a
 welwn ddarfod i'r Yspryd glân broph-
 wydo'r gwirionedd am danynt hwy,
 lle y mae'n dywedyd fel hyn, O'r
 groth yr ymdatleisbrodd yr annwylol oddi-
 wrth Duw, o'r bru y cyfelltornasant,
 Pſal. 58. 3. eu gwyn a'u cynddaredd sydd

fel gwyn sarph ; ac y maent fel y neddur
 syddar, yr hon a gan ei chlustiau, ac y
 wrendy ar lals y rhinwyr, er cyfarnydd
 syddo'r swgwr. Y wyn a'r yntfydrwy
 yma yw gwyn a chynddaredd pech
 duriaid anhydyn, y rhai sy'n cau
 clustiau fel seirph, oddiwrth yr h
 swynion a'r cyfareddion bendigedig
 mae Duw yn eu gwneuthur iddy
 geisio eu troi hwy atto : set hynny
 oddiwrth yr holl feddyllau da a'r ysp
 doliaeth a ddanfono Duw yn eu
 lonnau hwy, oddiwrth holl waith
 cydwybedau hwy eu hunain yn gwr
 wynebu ac yn ofni pechu ; oddiwr
 holl sygythiau'r Scrythur lân ; od
 wrth holl rybuddion gwafanaethw
 Duw, ac oddiwrth bob peth arall ag
 mae Duw yn ei wneuthur i geisio
 dwyn hwy i fod yn gadwedig.

12. Och Dduw, pwy trwy wyb
 a wnae un pechod er ynnill mil o'r h
 syd, ped ystyriou yr anfeidrol golle
 on, a'r niweidieu, a'r afiwydd, a'r g
 fidiau sydd yn dysod o wneuthur
 pechod ? Oblegid yn gyntaf, y ma
 neb sy'n pechu felly, yn colli g
 Duw a roddwyd iddo, yr hon yw
 rho

rhodd fwyaf ac a all Duw ei rhoi i gre-
 dur yn y bywyd hwn: ac wrth hyn-
 ny y mae'n colli pob peth ar oedd yn
 dyfod gyda'r gras hwnaw; megis
 rhinweddau a doniau'r yspryd glan, y
 pechthai oedd yn gwneuthur yr enaid yn
 cau hardd yngolwg ei briod, ac yn ei ar-
 yr hysbogi yn erbyn dichell y cythraul, a
 gedydd hynllwynion y gelyn. Yn ail y mae
 ddydd e'n colli cariad Duw a'i ewyllys dâ,
 ny ydychydig wrth hynny yn colli ei dadol nawdd
 yspryd ofal a'i ymgeledd ef; ac yn ynnill
 eu bod yn clym iddo. A pheth gw mawr
 ith y golled honno, ni a allwn twrw wrth
 gwrthgyfiwr un o wyr llys brenhin bydol,
 diwrdd a fae wedi colli ffafwr ac ewyllys dâ ei
 oedd dywyflog, a chweddi mynied yn clym
 rthwidd iddo. Yn drydydd y mae efe'n colli
 ll ag ei drefstadaeth, a'i glain, a'i dirl yn
 fio o heyrnas nef, (yr hon fydd ddyledus
 rwy ras, fel y dengys yr Apostol St.
 vyb Paul, Rhuf. 6.) ac wrth hynny mae
 r hynny ei ddisfuddio ei hun o bob braint,
 olled ac o bob cymmwynas ag fydd yn can-
 r hynny yn y bywyd yma; hynny
 ar ydychydig, y braint a'r goruchafiaeth fydd o
 marfod yn blentyn i Dduw. a chyfundeb
 gy Sainc, nawdd ac ymddiffyn ac ym-
 geledd

geledd yr Angylion, a'r cyffelyb.
 bedwerydd, y mac efe 'n colli llonydd
 a llawenydd, ac esmwythder cydw
 ddâ, a'r holl flafwr, a'r cwylllys dâ,
 diddanwch, a'r cyflur, y mac 'r yf
 glân yr arfer o'u danfon ym meddy
 y rhai cyfiawn: Yn bummed, y
 'n colli 'r tâl oedd yn dyfod iddo
 ei holl weithredoedd dâ a wnaeth
 er pan anwyd, a chwbl ag y mac
 yn eu gwneuthur, a chwbl ag a w
 efe tra fo 'n aros yn y cyflwr hwan
 Eze. 18. 24. Yn chweched, y
 yn ei wneuthur ei hun yn euog o b
 nau tragywyddol, ac yn rhoi ei he
 i mewn yn llyfr colledigaeth, ac w
 hynny yn ymrwymo i bob anghyfi
 ag fydd ddyledus i'r rhai colled
 hynny ydyw, cael tan uffern yn dref
 daeth iddo, bod ymmeddiant dia
 a'i angylion, bod yn gaeth i bob
 chod ac i bob temtasiwn i bechu, a b
 ei enaid (oedd o'r blaen yn deml
 yspryd glân, yn drigfa i'r fendiged
 drindod, ac yn orphywysfa i'r angy
 on i ymweled ag ef) o hyn allan
 nyth i scorpionau, yn bwl carchar
 cythreuliaid, a'i fod ynteu yn gyfa

Y rhai colledig. Yn ddiweddaf y mae
 ef yn ymddidoli oddiwrth Grist, ac
 yn ymwrthod a'r rhan oedd iddo gyda
 Christ, ac yn ei wneuthur ei hun yn
 eelyn i Grist, trwy ei fathru ef dan ei
 draed, a'i ail gaoeshoelio ef, halogi ei
 waed ef. [fel y dyweid yr Apostol]
 wrth bechu yn erbyn yr hwn a fu farw
 tros bechod. *Heb. 10 Hebr. 6. Rhuf. 6.*
 Ac am hynny y mae'r un Apostol yn
 datgan barn ryfeddol yn erbyn y cy-
 fryw, yn y geiriau hyn, Os o'n gwir-
 fodd y pechwn, ar ôl derbyn gwybo-
 daeth y gwironedd, nid oes aberth tros
 bechodau wedi ei adael mwyach, ond
 rhyw ddisgwyl ofnadwy am farnedi-
 gaeth. ac angerdd tân, yr hwn a ddifa
 r gwrthwynebwr, *Heb. 10. 26. & 6.*
 4. A'r hyn y cyttuna geiriau St. Peter,
 lle mae'n dywedyd: Gwell fuafu idd-
 ynt fod heb adnabod ffordd cyfiawn-
 der, nâ chwedi ei hadnabod, troi oddi-
 wrth y gorcymryn sanctuidd a dra-
 ddodwyd iddynt. *2 Pet. 2 21.*

13. Weithian aed y rhai bydol ac
 ymddigrifant mewn pechod cymmaint
 ac y mynnont, escusodant eu pechod ac
 ymddiffynnant ef trwy gellwair a di-

grifwch, a dywedant, Nid yw baloddd y
 der ond campau gwr bonheddig; Nid bedod
 yw glothineb a meddwdod ond rhechel
 cydymmaith dâ; nid yw Trythyllwyr hyn
 ac anlladrwydd ond nwyf ieuengtywn.
 a'r cyffelyb: hwy a gânt weled rhyfina.
 ddydd na chymmerir mor fath escusyn y
 dion ganddynt, ac a gânt weled y mch yr
 'r fath gellwair a digrifwch hwnn a
 yn wyllo ac yn ochain: hwy a gânt farw
 wybod na fyn Duw mor cellwair atri o
 ef; mai 'r un Duw yw efe byth, ac y golybgr
 fyn ef gyfrif cyn dosfed ganddynt hwy a thro
 ag a ofynnodd ef gau eraill o'r blaen bechu
 er nad gwiw ganddynt hwy yr awr hodd
 gadw cyffrif yn y byd o'u buchedd y sand
 ond yn hyttrach troi 'r cwbl yn gellwair gra
 wair ac yn ddigrifwch; a thybied yn ymre
 calonnau pa fodd bynnag y gwnaeth ghyll
 Duw ag eraill o'r blaen, y bydd ef mor rhod
 dirion a maddeu 'r cwbl iddynt hwy. 18.
 Ond nid felly y mae'r Scrythur lân yn bech
 ymresymmu, ond mewn modd aragen new
 o lawer; a hynny a' fynwn i bob byd
 Cristion synhwyrol ei ystyried. ef m

14. St. Paul wrth gyffelybu pecho- 2. i
 dau 'r Iuddewon a'n pechodau ninnau, rha
 fydd

balddydd yn ymrefymmu fel hyn; Onid
; Nofeddodd Duw y cangbennau naturiol,
rheochel nad arbedo ditheu chwath; Ac
llwyr hyony y mae'n rhoi y rhybudd
gtyawn. Na fydd ditheu uchelsryd, ond
rhyfna. *Rbus. 11. 20, 21.* Drachefn fel
cushyn yr ymrefymma'r Apostol ynghy-
y mch yr hên gyfraith a'r newydd, Yr
nnwn a ddirmygai Gyfraith Moses. a roid
gân fawrolaeth heb drugaredd trwy ddau neu
tr atri o dystlon: pa faint mwy cosedigasth.
y golygwch chwi. y bernir baeddu o'r hwn a
hwatbrodd Fab Duw dan ei draed trwy
aen bechu o'r gwirgethddioddeu, ac a far-
rhodd yn aflan maed y Cysammod, a'r hwn
edd sancteiddiwyd ef, ac a ddisenwodd yspryd
gellu gras, *Heb. 10 28.* Yn yr un modd yr
ymrefymma Sanct Peter, a St. Iud yn-
ghylch pechod yr Angylion a'n pe-
chod ninnau 2 *Pet. 2.* *Jud. 6.* *Iob 4.*
wy. 18. Onid arbedodd Duw'r Angylion a
ychasent ond eu taflu i uffern, a'n rhoddi
mewn cadwynau tragwyddol tan dnyllwch
byd farn y dydd mawr, diau nad arbed
ef mo honom ni. A thrachefn, 2 *Pet.*
2, 11. Onid yw'r Angylion. y rhai sy yn
rhagori arnom ni mewn gallu a tierib, yn

abl i ddioddes dygyn doſt farn Duw yn
 herbyn hwy, pa beth a wnawn ni
 Drachefn mewn lle arall y mae 'n ym
 refymmu fel hyn, Os braidd y bydd
 cyfiawn a lwedig pa le'r ymddengys yr
 nawiol a'r pechadur? i Pet. 4. 18. Wrth
 y samplau hynny i'n dysgir ninnau
 ymrefymmu yn yr un modd, ac i ddy
 wedyd fel hyn, os cospodd Duw mo
 dōſt un pechod yn yr Angylion, ac y
 Addaf, ac yn eraill, pa beth a ddisgw
 liaf a wneuthum gynnifer o bechadau
 yn ei erbyn ef? Os damniodd Duw
 gynnifer o ddynion am lai o bechoda
 nag a wneuthum mi, pa beth a wna
 eſe i mi am fwy o bechodau nag a
 wnaeth arall? Os darfu i Dduw gyd
 ddwyn a myfi yn hwy nag â llawer
 eraill a dorrodd ef ymmaith heb ro
 iddynt amſer i edifarhau, pa refwr
 iddo gyd-ddwyn a myfi yn hwy nag
 hwynt hwythau? Os ceryddwyd Da
 fydd ac eraill mor dōſt, yn ôl madder
 iddynt eu pechodau, pa goſpedigaeth
 a haeddwn i yn y byd ymma neu yn
 byd a ddaw, am wneuthur cymmair
 o bechodau cyn drymmed? Os gwir
 ddywedodd ein Iachawdr fod y fford

yn gŵl ac yn anhawdd, a'r poeth yn
 gysfng i ddynion i fyned i'r Nêf, ac y
 bydd rhaid iddynt roi cyfrif am bôb
 gair segur cyn eu myned i'yno; pa
 beth a ddaw o honof fi sydd yn byw
 mor elinwyth, ac heb gadw cyfrif yn
 y byd am fy gweithredoedd, chwae-
 thach am fy ngeirieu? Os oedd gwyr
 dâ gynt yn cymmeryd y fâth been yn
 ffordd eu hiechydwrjaeth, ac er hynny
 fel y dyweid St. Peter, braidd y bydd
 y cyfiawn gadwedig; ymha gyflwr yr
 ydwyfi, yr hwn nid wyf yn cym-
 meryd poen yn y byd, ond byw mewn
 pob math ar bleffer a difyrwrch by-
 dol?

15. Dyma'r rhesymau sy wiriaf, a
 buddiolaf i ninnau, wrth y rhai y gal-
 lem yn haws ystyried ein perygl ein
 hun, ac ofni peth ar farn Duw, ac ei-
 fieu hynny sy'n peri gwneuthur y rhan
 fwyaf o'r pechodeu a wneir ymysg
 Christianogion: oblegid felly y mae'r
 Serythur lan, wrth ddangos yr achosi-
 on o'r anuwioldeb sy ymhlith dyni-
 on, yn gosod y ddau yma yn bennaf.
 Yn gyntaf, gweniaeth y byd, am fod
 yn canmol pechadur am enyliys ei galon,
 yn

yn bendithio'r annwyl, yr hwn y mae'r
 Arglwydd yn ei ffreiddio, Psal. 10. 3. Ac
 yn ail am nad ydym Duw yn ei holl fedd
 dyliau ef, a bod barnedigaeithau Duw al-
 lan o'i olwg ef, Psal. 10. 4. 5. Ac o'i
 gwrthwyneb wrth grybwyll em dano
 ei hun, y mae yn dywedyd, Psal. 18.
 21. *Mi a gedwais ffyrdd yr Arglwydd,*
ac ni chyllais yn annwyl oddiwrth fy
Nuw. Ac yn y man y mae'n dangos
 bethoedd yn peri iddo hynny; O ber-
 wydd ei holl farnedigaeithau ef oedd ger ffyr-
 ron i. A thrachefn, mi a ofnais rhag
 dy farnedigaeith. A thrachefn, meddy-
 llais am dy farnedigaeithau, Psal. 119. 30.
 A maint y llês a wna'r ofn hwn, y
 mae'n dangos yn yr un man, lle mae
 'n gofyn yr ofn hwn yn daer ac yn ddi-
 frif ar law Duw, ac yn gweddio fel
 hyn Trywana fy nghnawd i a'th ofn, Psal.
 119. 120. A Sainet Paul, wedi darfod
 iddo ddangos i'r Corinthiaid y bydd
 rhaid i ni igyd ymddangos ger bron bra-
 ddle Crist, sydd yn cau ar y cwbl fel
 hyn, A ni gan hynny yn gwybod hyn, of-
 ni yr Arglwydd yr ydym yn ei berswadlo
 i ddynion, 2 Cor. 2. 11. A Sainet Pe-
 ter, wedi darfod iddo ddangos maw-
 redd

redd
 Nef,
 diwe
 os yd
 dderb
 ol ei
 amse
 a Pe
 i bo
 fydd
 fuch
 gosa
 wet
 ac
 i'w
 ac
 gyl
 o
 fy
 ff
 w
 la
 ge
 gy
 fe
 rh
 o
 c
 d

redd Duw, a Christ yn teyrnasu yn y
Nef, ar hir draethawd, y mae efo'r
diwedd yn cau ar y cwbl fel hyn. Ac
os ydych yn ei alw efi yn Dad, yr hwn heb
dderbyn wnech fydd yn barnu pob dyn yn
ôl ei weithred, ymddygwch mewn ofn tros
amser eich ymdeitbjad yma ar y ddaiar,
1 Pet. i. 17. Dyna wers angenrheidiol
i bob dyn, ond yn enwedig i'r rhai
sydd o herwydd eu pechodau a'u drwg
fuchedd yn aros mewn anfodd a di-
gofaint Duw, a phob awr (fel y dy-
wetpwyd) tan gynddaredd barn Duw;
ac os syrthiant unwaith tani, nid oes
i'w thro'i'n ôl, ac ni's gellir ei dioddef;
ac y mae cyn hawfed syrthio tan
gynddaredd barn Duw a chymaine
o ffyrdd i syrthio tani ag sydd i
syrthio i farwolaeth, ac y mae
ffyrdd marwolaeth yn aneirif, yn en-
wedig i'r rhai trwy anauwieldeb a gol-
lasant nawdd, ac ymddiffyn, ac ym-
geledd Duw, ac felly eymmorth ei an-
gylion hefyd, a chwedi myned tan
feddiant cythreuliaid y tywyllwch y
rhai nid ynt yn gwneuthur dim arall
ond ceisio eu distrywio hwy enaid a
chorph, a hynny mor dylal ac mor
ddiwyd ag y gallont. Pwŷ gan hyn-

ny, a fac a dim fyanhwyf ganddo ni
ofneu yn y cyfryw gyflwr? Pwy
fedreu na bwytta, nac yfed, na chyfgu
yn cfmwyth nes iddo, trwy wir ed-
feirwch, ddadlwytho ei gydwybod o
bob pechod? Fe alleu garreg fechan a
gwympeu 'n ei ben ef oddiar y tŷ, neu
geffyl wrth drippio dano yn march-
gaeth, neu ei elyn wrth gyfarfod ag
ef ar y ffordd, neu gryd neu glefyd a
ddae arno, wrth fwytta neu yfed ychy-
dig mwy nâ digon, neu ddeng-mil o'r
cyfryw bethau. y rhai y mae efe beun-
ydd a phob awr ac ennyd mewn pery-
gl o honiut, ddwyn ei cinioes oddiar-
no, a'i ddwyn ef i'r fath gyflwr ag na
alleu holl greaduriaid y byd byth ei
wared ef allan o hono. Pwy wrth
hynny nid ofneu? Pwy ni chryneu ac
ni ddychryneu?

16. Duw o'i drugaredd a roddo i ni
ei fendigedig ras, i'w ofni ef megis y
dylem, ac i wneuthur y fath gyfrif o'i
gyfiawnder ef, ag y mae efe, wrth ein
bygwith ni â hi, yn chwennych i ni
ei wneuthur. Ac yno nid oedwn ni
mo'r amfer, ond ymroi yn gwbl i'w
wasanaethu ef, tra fac wiw gantho

gym

gymmeryd ein gwafanaeth ni, a mad-
deu i ni ein holl bechodau, ped ymro-
em ni unwaith o ewyllys ein calonnan
i'w wafanaethu ef.

P E N N O D VII.

*Tu dangos Angwahaneg o reswm i am-
ddiffyn cyfiawnder barnedigaeithau
Dew, ac i ddangos ein haeddedig-
aeth ninnau; a bynny wrth ystyried
marredd Dew, a'i ddonau haelio-
nas tuagattom ni.*

ER nad yw y rhan fwyaf o Gristia-
nogion, o achos annuwioldeb eu
buedd, yn gallu dyfod i'r cyflwr yr
oedd Dafydd ynaddo pan ddywedodd ef
wrth yr Arglwydd, *Dy farnedigaeithau,
O Arglwydd, sy hoff gennif, Psal. 119.*
fel y maent hwy mewn gwirionedd yn
hoff gan bawb ag sy'n byw'n dduwr-
ol, ac sy ganddynt dystiolaeth eiddwy-
bod dda; etto fel y gallom ddywedyd
o'r hyn lleiaf gyda'r un prophwyd,
*Barnau'r Arglwydd ydynt wirionedd, cy-
fiawn ydynt i gyd oll Psal. 19. 9, A thra-
chefs*

chefn, Cysfawn ydyw i ti o Arglwydd, uniawn gw dy farnedig aethaw Psal, 113. 7
 137 Mi a dybiais yn dda osod rhedfwr neu ddau etto ar lawr yn y benno ymma, fel y galler gweled yn eglu rach, faint yw'n pechodau ni tuac Dduw wrth bechu fel yr ydym, ac mor uniawn yw ei farnedig aeth ynteu a'i gysfawnder tuac attom minnau am bechu

2. Ac yn gyntaf rhaid i ni ystyried maint yw Mawredd y neb yr ydym ni'n pechu yn ei erbyn; oblegid diameu ydyw, fel y dywedais o'r blaen, mai mwyaf yw'r beiau'r pechod, a thostaf pa mwyaf ac anrhydeddusaf a fo'r neb y gwnele'r bai a'r pechod yn ei erbyn, a pha gwaelaf a fala fo'r neb a'i gwnel. Ac o'r achos hwn y mae Duw, er mawyn peri i ni ofni pechu, yn ei alw ei hun yn fynych wrth hennau yn arwyddocau mawredd, megis y dywed efe wrth Abraham, *Mys yw Duw bollalluog*. A thrachefn, *T nes yw sy ngorfedd fainge, a'r ddalar gw llethig sy nbraed*. A thrachefn efe a orchymynnodd, i *Foesen* ddywedyd wrth y bobl yn ei enw ef, y gennadwri hon, *Na ebaledwch eich gwars*

gwars

ld, *amjash, canys yr Arglwydd eich; Duw*
chwi yw Duw y duwlan, ac Arglwydd yr
Arglwyddi. Duw mawr cadarn ac ofnad-
us yr hwn ni dderbyn myneb, ac ni oby-
mer wobwr. Gen. 17. Isa. 66. 1. Deut.
10. 16.

3. Ystyitia ditheu yn gyntaf Gristi-
 on mor anfeidrol yw mawredd yr hwn
 a ddarfu i ti bryf truan gwael daiarol,
 mor fynych ac mor ddirmygus wneuthur
 yn ei erbyn yn dy fywyd. Ni a
 welwn yn y byd hwn na feiddia ac na
 lefys neb wneuthur yn erbyn mawredd
 dywysog bydol, ie na dywedyd gair yn
 ei erbyn o fewn ei wlad a'i lywodra-
 eth : a pha beth yw mawredd holl dy-
 wysogion y ddaiar wrth y fil-eanfed
 ran o fawredd Duw, yr hwn a'i air a
 wnaeth Nêf a daiar, a'r holl greadu-
 rïaid sydd ynddynt ; ac a hanner gair
 a all eu distrywio hwy drachefn ; yr
 hwn y mae's holl greaduriaid a wna-
 eth, yr Angylion, y nefoedd ; a'r holl
 ddefnyddiau heb law hyny, yn ei wa-
 sanaethu, ac heb feiddio gwneuthur yn
 ei erbyn. Y pechadur yn unig sydd
 yn myned mor lay ar ei fawredd ef, a
 bod heb ofni gwneuthur yn ei erbyn
 ef,

ef, yr hwn y mae'r Angylion yn
folianu, a'r llywodraethau'n ei
ddoli a'r galluoedd yn crynu rhagdd
a nef y nefoedd ynghyd a'r *Cherubim*
a'r *Seraphim* beunydd yn ei anrhydd
ddu, ac yn ei glodfori ef.

4. Meddwl ditheu, frawd anwyl
bob gwaith ac yr wyt ti yn pechu, d
fod ti megis yn taro y Duw mawr hwn
yn ei wyneb, *Yr hwn*, fel y dyweid
Paul, sydd yn trigo yn y golenni ni
dysod atto, yr hwn ni's gwelodd un
bydol, ac ni's dichen edrych arno, 1 *Tim*
6. 16. *Joan*. 1. 18. 1 *Jo*. 4. 12. Fel
gwelir hefyd wrth esampl S. *Joan* E
fangelwr, yr hwn a syrthiodd i law
yn farw gan wir osn pan ymddango
fodd *Criff* iddo, fel y mae efe ei hun
yn tyfhiolaethu, *Date*. 1. A phan dde
fysodd *Moesen* gael gweled Duw un
waith yn ei oes, a hynny yn ostyngo
dig iawn, ef a gafodd ateb gan Dduw
na alleu un dyn ei weled ef a byw
ond etto (er mwyn bodloni ei ddeisy
fiad ef, a dangos iddo o ran mor of
nadwy ac mor ogoneddus o Dduw y
doedd) efe a ddywedodd wrth *Foesen*
y cae efe weled peth o'i ogoniant ef
ond efe a ddywedodd hyn yn ychwa

neg, y byddeu raid i Foesen ymguddio
mewn agen yn y graig, a chael ei or-
chuddio a llaw Duw ei hun yn lle
ymddiffyn iddo, tra fae Duw (mewn
rhyw fefur o'i fawredd) yn myned hei-
bio iddo yn ei ogoniant. Ac wedi id-
do fyned heibio, Duw a dynnodd ym-
maith ei law, ac a adawodd iddo we-
led y tu cefn iddo yn unig, yr hwn
er hynny oedd ofnadwy iawn i edrych
arno. *Exod. 33. 20.*

5. Y mae'r Prophwyd Daniel hefyd
yn dangos pa ddull oedd a'r fawredd
y Duw hwn, fel y gwelseu ynteu ar
weledigaeth, yn y geiriau hyn. *Dan.*
7. 9. *Mi a edrychais hyd oni osodwyd y*
gorfeddfeydd, a'r bôn ddibennydd a eiste-
ddodd: ei wisg oedd cyn wyned a'r cir a,
gwalle ei ben fel gwlan pur, a'i orfeddfa
yn fflam dân, a'i olwynlon yn dan poeth:
afon danllgd oedd yn rhedeg, ac yn dysod
allan oddi ger ei fron: mil o filoedd a'i
gwasanaethant, a myrdd myrddiwn a sa-
fent ger ei fron: y farn a eisteddodd, a'r
llyfrau a agorwyd ger ei fron of, Dat. 20.
12. Hyn i gyd a llawer ychwaneg fy
wedi eu rhoi i lawr yn yr Serythur
lân, i ddwyn ar gôf i ni, ac i'n rhy-
buddio,

huddio, faint yw mawrhydi y ty
feg hwnnw y mae pechadur yn
neuthur yn ei erbyn.

6. Meddwl bellach, fy mrawd
wyl, dy fod ti yn gweled y Bren
mawr ymma yn eistedd ar orseddfain y by
ei fawredd, a cherbydau tanllyd, a co'r
leuni anrhaethol ac aneirif o fyrddil ar
nau o Angylion yn ei gylch, felan o
dengys yr Scrythur lân. Meddwl hyfu,
fyd, yr hyn sydd wiriaf peth, dy fyw
di yn gweled holl greaduriad y byd yn
sefyll yn ei wydd ef, ac yn crynith
rhag ei fawredd, ac yn ofalus iawn a ddw
wneuthur y peth y creuodd efe hwyddu
i'w wneuthur; sef y Nefoedd i y dyfod
sumud oddiamgylch, y ddaiar ofero
ddwyn cynnhaliacth i'r creaduriaidd
byw, a'r cyffelyb. Meddwl hefyd oac y
fod di yn gweled yr holl greaduriaid bob
hyn, er maint neu er lleied fyddon wrth
a'u goglud ac a'u gogwydd ar allu mae
rhinwedd Duw, trwy'r hyn y mae bod;
yn sefyll, yn symmud, ac yn bod : ydyr
bod yn dyfod ac yn deilliaw oddi wrth gread
Duw at bob creadur yn y byd, ie yn d
bob cyfran o bob creadur ac sydd a hyf
bod ac yn sumud ynddo, ryw hely ofn
ddo

yn dydr o'i rinwedd ac o'i allu ef: megis
 gwelwn ni fod o'r haul ancirif o be-
 wd ar yn dysod trwy'r awyr. Ystyria,
 Breneddaf, nas gall un rhan o un creadur
 dfaill y byd, nac o'r pyscod yn y môr,
 l, a o'r glafwelle ar y ddaiar, nac o'r
 rddiil ar y coed a'r gwydd, nac un cy-
 felan o ddyn ar wyneb y ddalaren, na
 wli byfu, na symmud, na bod, oni bydd
 y freyw gaingc neu belydr o'i rinwedd,
 ydded yn dysod atto yn wastadol oddi-
 cryn Dduw. Felly, mae'n rhaid i ti
 ymaddwl fod Duw megis haul gogo-
 wyddus yn sefyll yn y canol, a bod yn
 ynyfod oddiwrtho ef ancirif o belydr, a
 iatferoedd o rinwedd at bob creadur ag
 rilydd nac yn y nef, nac ar y ddaiar,
 d nac yn yr awyr, nac yn y diwr: ac at
 iatbob rhan o bob un o honynt: ac oddi
 onwrth y pelydr hyn o'i rinwedd ef, y
 u mae i'r holl greaduriaid eu bywyd a'u
 ebod; a phetteu efe yn attal un o'r pe-
 lydr hynny, fe bareu hynny i ryw
 greadur neu ei gilydd yn y man fyned
 yn ddiddim. Hyn meddaf, os ti a'i
 hystyri ynghylch mawredd Duw, a'r
 ofn anfeidrol fydd ar bob creadur rhag-
 ddo ef, ond yn unig ar bechadur,
 (oblegid

(oblegid y mae'r cythreuliaid yn ofni ef, fel y dywaid S. Jaco. 2: 19) ni ryfeddi di rony'n fod Duw yn rhoi cospedigaeth cyn dofedd am bechod. Oblegid mi a wn yn ficer fod cywilydd y byd yn peri i ni fod yn fwy'n gofal rhac gwneuthur yn erbyn y câr llecaf a feddom, nac ydyw gofal y drygionus rhac gwneuthur yn erbyn Duw. Ac dyna ddirmyg anefgorol ar fawredd mor ardderchog.

7. Ond os bydd i ni gyda myfyrion ar fawredd Duw, ystyried hefyd yr aml ddoniau y mae ef yn eu rhoi i ni, ni a gawn weled fod ein bai ni yn ei erbyn ef yn llawer mwy: oblegid peth ffaidd wrth naturiaeth, yw gwneuthur cam a farhad a'r neb a wnaeth i ni ddaioni; Ac ni bu erioed etto, na ddo ymmysg yr anifeiliaid direswm, galon mor greulon ac mas gellid ei hynill a hawddgarwch ac a thwrn da; ond ymmysg dynion, haws o lawer yw ynnill calonnau trwy haelioni a chymmwynafau, yn enwedig os bydd yn dyfod oddiwrth y gwyr mwyaſ, y rhai er mas dangosant eu cariad a'u caredigrwydd tuacattom ond mewn rhoddi-

on a chymmwynasau bychain: etto y
mae hynny yn gwneuthur ealonnau y
rhai a'i derbynio yn rhwymedig iawn
i'w caru hwythau drachefn.

8. Ystyria ditheu, Gristion da, y
chymmwynasau anfeidrol a'r tyrnau da
a dderbynaiſt ar law'r Duw mawr
hwn, y rhai a wnaeth eſe i ti i geisio
dy ynnill di i'w garu ef, ac i geisio
gennyne beidio a gwneuthur yn ei erbyn
ef na cham na farhad. Ac er nas gall
un tafod dyn nac angel ddangos han-
ner y doniau a dderbynaiſt fi ganddo,
na'u gwerth, nac a pha fawr gariad
ac ewyllys ealon y rhoes eſe hwynt i
ti; etto fel y bo haws en cadw mewn
côf, mi a adroddaf rai o'r pyngciau
cyffredinol pennaf o haelioni Duw,
fel y galler wrth y rhai hynny adna-
bod y lleill.

9. Yn gyntaf dim gan hynny eſe a
roes i ti dy greadigaeth a'th wneuthu-
riad, ac a'th wnaeth di o ddi-ddim ddefn
ydd ar ei lûn a'i ddelw ei hun, a hynny
er mwyn gorchwyl mor anrhydeddus a
chael ei wafanaethu ef yn y byd ym-
ma, a theyrnasu gydag ef yn y byd a
ddaw, ac a roes i ti yn y byd hwn yr
hol

holl greaduriaid i wneuthur gwasanaeth i ti ac i fod tan dy lywodraeth. thi a gai wybod amcan faint yw gymmwynas honno, pe meddylit fo arnat eifieu coes, neu fraich, neu lyg neu ryw ran arall o'th gorph, ac i ryw un o'i haelioni roddi i ti yr hyn oed yn aiffyg gennyt; neu petten arnat fiau un o'th bum symwyr, a'th fod he weled neu heb glywed, ac i ryw un roi i ti dy weled a'th glywed, dywel i mi oni chyfrifit ti hynnt yn gymmwynas fawr? Oni thybygit ti dy fod yn rhwymedig iawn iddo am hynny. Ac os tybygit fod un o'r pethau hyn yn rhodd fawr, pa gyfrif a ddylit ti wneuthur o gael dy holl gorph ar un waith yn rhodd ac yn rhad?

12. Chwanegaf at hyn hefyd, fel dywedais. na wnaeth efe mo honot ar lun dim arall, ond ar ei lun ei hun ac na wnaeth efe mo honot ti i ddin arall, ond i fod yn was parchedig iddo yn y byd yma, ac i fod yn gyfrannog gydag ef o frenhinol ogoniant yn drygywydd yn y byd a ddaw; ac iddo wneuthur hyn i ti a thitheu heb fo ond telpyn o bridd a chlai yn y blaen.

Meddw

faddwl bellach faint oedd y cariad y
 heth hyn i gyd oddiwrtho. Ac etto
 ystyria ymmbhellach, fel y gwnaeth
 yr holl fydd harddwych deg hwn er
 swyn di, a holl greaduriad y byd
 wafanaethu di yn ei wafanaeth ef;
 Nefoedd i wneuthur gwahaniaeth
 rhwng prydiau ac amserau, ac i roi go-
 luni i ti; y ddaiar, a'r awyr a'r dwfr,
 ddwyn i ti rywogaethau aneirif o
 greaduriad i fod yn gynhaliath i ti,
 aci wneuthur gwafanaeth i ti; a'th
 wneuthur ditheu yn Arglwydd ar y
 cwbl, i'w cymmeryd hwy, ac i'w
 mwynhau wrth dy raid i'th ddiddanu
 aci'th wafanaethu. Ac ond haelionus
 y doniau hyn? Ac ond cywilyddus o
 anniolehgargwch ydyw troi'r rhoddion
 hynny i amherchi aci wneuthur cana-
 a rhoddwr mor garedig, fel yr wyt ti
 yn gwneuthur, trwy arfer ei roddion
 ef i'th wafanaethu mewn pechod.

11 Ond etto ystyria ychydig pellach
 dawn dy brynedigaeth, yr hyn fydd
 swy o lawer na'r holl ddoniau o'r
 blaen: hynny ydyw, wedi darfed i ti
 goll'r holl ddoniau a roesen Duw i ti
 o'r blaen, a'th wneuthur dy hyn yn

aroeg o gospedigaeth tragywyddol, a
 bwriadid yr Angylion am y pechod
 wnaethant o'r blaen; i Dduw ddeu
 dy brynu di ac nid yr Angylion, a the
 ei fab ei hun i farwolaeth trofot ti
 wneuthur iawn tros dy bechod ti.
 Dduw, na galon a all feddwl faint
 darw a'r hachioni hyn? Meddwl dda
 fod i ti dy hun yn ddyn truan i law
 wneuthur anfad fai yn cebyr Brenhin
 mawr, ynghyd a rhyw wr mawr, o
 hondefigion penmaes; ac i'r Brenhin
 ddigto yn fawr withych chwi eich da
 ac er hynny maddeu i ti a rhol i gwr
 mawr i farwolaeth ac ymwehllach
 hefyd, gan nad oedd un flodd ond un
 i achub dy fywyd di, a hoi'r gospedi
 gaeth anghen oedd ddyledus i ti, ac ei
 fab a'r aer ei hun, er dy swyn di: oni
 thybygit ti fod y Brenhin hwnnw yn
 dy gartu di yn fawr? oni thybygit ti
 dy fod yn rhwymedig iawn i'r Tywy
 for ieuange hwnnw a yngyngygieu
 ac a ymroddu i gyfiawnder ei Dad i
 ddioddef anghen trofot ti bryf gwael,
 ac nid tros y pendefig hwnnw (fel na
 synneu farw tros yr angylion ac i roi ei
 ben yn y cebystr am dy seian di yn a-
 nig

Penillion 11.

1. Oedd bostol i ti elwedd ar dy
 alon fod yn elyni'r gwr hwnw byth
 wedi, na o'i wneuthur yn ei enbyn of
 th fodd; na thrwy wybod y Ac etto
 ynny yw'n cyflwr ni, a rhwybodd
 ach o lawer ydym i Grist ac i'w Dad,
 einman er hynny i gyd, y rhau fwy
 of o honon, beunydd yn ei ddurid ef,
 ac yn ei amurherchi, ac yn gwneuthur
 am a farchid ag ef trwy bechu.

2. Ac etto y mae ychwaneg o ddo-
 niau Daw rucattom ni heb son am-
 dangat, nid amgen na'n galwediga-
 eth ni a'n cyfiawrhad, i Cor. 1:26. Ein
 galwedigaeth a'r hon y galwodd efe
 nyhi o'r ffriddlondeb ac angredinaeth
 i dadd a chyflwr Cofianogion, ac fel-
 ly a'n gwnaeth ni yn gyfrannogion
 o'n prynedigaeth, yr hon nid yw'r
 angchedadyn yn gyfrannog o hon.
 Oblegid ef iddod ef dalu'r hwn hon
 bawb yn gyffredinol, etto ni roes efe
 ddin o ffrwyth y brynedigaeth hon i
 bawb, ond yn unig i'r rhai y gwelodd
 ei dduw ol ddaioni ef yn dda ei roddi.
 Ar ol hyany y canlynodd ein cyfiawn-
 had ni, trwy'r hon y cawson ni mid
 yn unig ein rhyddhau oddiwrth yr
 hon

aroeg o gofpedigaeth tragywyddol, a
 bwriadid yr Angylion am y pechodwyr
 wnaethant o'r blaen; i Dduw ddeddf
 dy brynu di ac nid yr Angylion, a rhoddi
 ei (ab ei hun i farwolaeth trofot ti
 ymneuthur iawn tros dy bechod ti.
 Dduw, na galon a all feddwl faint
 mawr a'r hachoni hyn? Meddwl ddad
 fod i ti dy hun yn ddyn truan tlawd
 wrthbar anfad fai yn cebyr Brenhin
 mawr, ynghyd a rhyw wr mawr, o'r
 herdefigion pennaf; ac i'r Brenhin
 ddigto yn fawr wrthych chwi eich dafn
 ac er hynny maddeu i ti a rhoi'r gwa
 mawr i farwolaeth; ac ym mhellach
 hefyd, gan nad oedd un ffordd ond un
 i anaf dy fywyd di, rhoi'r gofpedi
 gaeth anghen oedd ddyledus i ti, ac ei
 fab a'i aer ei hun, er dy fwyn dda oni
 thybygit ti fod y Brenhin hwnnw yn
 dy gartu di yn fawr? oni thybygit ti
 dy fod yn rhwymedig iawn i'r Tywy
 fog ieuangse hwnnw, a yngymygiu
 ac a ymroddu i gyfiawnder ei Dad i
 addioddef anghen trofot ti bryf gwael,
 ac nid tros y pendefig hwnnw (fel na
 fynneu farw tros yr angylion ac i roi ei
 ben yn y cebystr am dy seian di yn a-
 nig

1. Oedd bostol i ti plwedd ar dy
alon fod yn elyni'r gwr hwnnw byth
odi, nac i wneutur yn eienbyn of
th fodd; na thrwy wybod y Ac etto
ynny yw'n cyflwr ni, a rhwymaeth
ach o lawer ydym i Grist ac i w. Dad,
ninnan er hynny i gyd, y rhau fwy
ol o honon, beunydd yn ei ddadid ef,
ac yn ei amgylchedd, ac yn gwynedur
am a farchad ag ef trwy bechu.

1.2. Ac etto y mae ychwaneg oddo-
niau Daw tancatton ni heb son am-
dangos, nid angen na'n galwediga-
eth ni yn cyflwr ni, i Cor. 1.26. ein
galwedigaeth a'r hon y galwodd efe
nyhi o'r fhyddlondeb ac angredinaeth
i radd a chyflwr Cristianoglon, ac fel-
ly a'n gwnaeth ni yn gyfrannogion
o'n prynedigaeth, yr hon nid yw'r
anghedadyn yn gyfrannog o. hon.
Oblegid er iddod ef dalu'r hwnn-
bawb yn gyffredinol, etto ni rodd ef
ddim o ffwrth y brynedigaeth honol
bawb, ond yn unig i'r rhai y gwelodd
ei dduw ol ddadoni ef yn dda ei roddi.
Ar ol hynny y canlynodd ein cyflwr-
had ni, trwy'r hon y cawsom ni nid
yn unig ein rhyddhau oddiweth yr
hon

holl bechodau a wnaethom o'r blaen
 ac oddiwrth yr holl gospitaligaeth
 poenau oedd ddyledus am danynt
 ond hefyd cael harddu, a thegehau,
 chyfoethogi ein heneidiau a'i fendig
 dig ras ef, ynghyd a'r rhinweddau
 elwir defeniol, ffydd, gobaith, a cha
 riad perffaith, ac ynghyd a doniau
 yspryd glan; a thrwy ei ras ef i'n gw
 neir yn gyfiawn ac yn union yn golwg
 Duw, ac y rhoir i ni diti a ehlaim ym
 mendigedig drestadaeth teyrnas Nef.
Rhaf. 8. 30. 30.

13. Arôl y rhai hyn y canlyn rhife
 di mawrodd doniau ynghyd, a'r rhai hyn
 ny bob un o honant o anfeidrol bris a
 gwerth; y rhai a roddwyd i ni wedi
 ein gwneuthur yn blant ac yn garedi
 gion anwyl i Dduw. Cyfryw yw
 dawn y Sacramentau bendigedig a ro
 dded i'n diddanu ac i'n cynnal ni, y
 rhai nid ydynt ond megis pibellau i
 ddwyn grâs Duw attom ni; yn enwedig
 y ddau Sacrament ymma a berthyn i
 bawb, sef Sacrament y bedydd, a Sa
 crament ei fendigedig gorph ef a'i wa
 ed, Sacrament y Bedydd i lanbau ac
 i bure

buro'm heneidiau ni oddiwrth be-
hod, a'r llall i borthi ac i ddiddanu
la heneidiau ni wedi darfod eu glan-
au. Y cyntaf sydd ymdrochfa a goleb
wedi ei wneuthur o waed Crist ei
hun, i olchi ac i drochi ein harcholli-
on a'n gweliau ni ynddo; a'r llall
sydd megis dilledyn comfforddus cy-
loethog i orchguddio ac i achlesu ein
heneidiau ni wedi darfod eu golchi. Yn
y cyntaf yr ordeiniodd Crist ei briod
yr Eglwys yn ei le ei hun i ddatcan ac
i ddeclario maddeuant pechodau yn ei
enw ef; yn y llall efe a'i gadawodd ei
hun, a'i gig, a'i waed ei hun, yn y Sa-
crament i fod yn ymborth gwerthfawr,
i lawenyehu ac i gynnal ein heneidiau
ni.

14. Heb law hyn i gyd y mae etto
ddawn arall, a'r hwn y mae Duw yn
ein cadw ni oddiwrth amryw beryglon,
y mae eraill yn syrthio iddynt, i'r rhai
y syrthiasem ninnau iddynt oni bae
fod bendigedig law Duw yn ein cya-
nal ni, megis oddiwrth ryfeg a gor-
mod hyder, heresi, ac anffyddlondeb,
a llawer o bechodau trymion eraill; ac
ys enwedig oddiwrth angen a cholle-

digrëth, y rhai a ddarfu i ni er ys talu
 eu haeddu am ein pechodau. Ac y ma
 befyd ddoniau yr ysprydoliaethau da
 a'r rhybuddion, a'r rhai y bu i Dduw
 yn fynych guro wrth ddrws ein cys-
 wybodau ni oddimewn, a'n rhybuddio
 ni trwy gymmaint o flydd a moddi-
 on oddiallan; nid arogen na llyfr-
 da, pregethau da, cynghorion da,
 cwmplau da, esamplau da gan eraill,
 a chant o foddion eraill, y rhai y ma-
 efe yn fynych ym eu harfer i geisio ein
 hynill ni a'n heneidiau i'w dragywy-
 ddol deyrnas, drwy ein hannog ni i
 ymwrthod a'n buchedd bechadurus, ac
 ymroi i'w fendigedig a'i hyfryd wafa-
 naeth ef.

15. Yr holl ddoniau a'r cymmwyma-
 dau godidog aiddrechog hyn, os ni
 a'u mesurwn nac wrth eu pris a'u
 gwerth eu hunau, nac wrth gariad y
 galon y maent hwy yn dyfod oddiwr-
 thi, hwy a ddylent ein cynnhysfu ni yn
 fawr i fed yn ddiolchgar i'r neb a'i
 rhoes hwynt, a'r diolchgarweb hwnnw
 fyddurol'r cwbl o'n bryd a'n me-
 ddwl o'r diwedd ar ei wafanaethu ef
 yn ddiffuant, ac i wneuthur rhagor
 rhwng

rhwyng ei gariad ef a'i ewyllys da, a phob peth bydol marwol arall. Ac onis medrwn gael gennym ein hunain wneuthur hynny; etto o'r hyn lleist na bo i ni mwy ei ddigio ef a'n pechodau, a'n hanwiredau.

16. Nid oes naturiaeth mor arw ac mor greulon yn y byd, fel y dywedais o'r blaen, ni's dichon rhoddion a chymmwynafau eu meddalhau a'u deun, a'u hynnill: ac y mae hystoriau yn mynegi esampiau rhyfedd o hynny, byd yn oed ymysg anifeiliaid dirolw, megis am ddiolchgarwch y llewod, a'r cwn, a'r cyffelyb, tuacat eu meistred, a'r rhai a wnae gymmwynas iddynt.

Yn unig y pechadur cyndyn, ymysg yr holl greduriaid gwylleion, yw'r hwn nis gall na chymmwynafau ei gynnhyrfu, na charedigrwydd ei feddalhau, nae addewidion ei ddeun, na rhoddion ei ynnill, i wasanaethu'n fyddion ei Arglwydd a'i feistr Duw.

17. Y pechadur mwyaf ag i'yd yn y byd er na roddo i'w was ond ugain fflorin yn y flwyddyn, neu i'w ddeiliad ond tyddyn bychan i fyw arno, ac onis gwasanaethant lwy ef wrth am-
naid

naid am hynny, ef a gwyna yn dda
 eu bod hwy yn anniolchgar iawn : on
 es hwy a geisiant trwy falais wneuthur
 yn ei erbyn ef, ac ymgysylltu a'i elyn
 yn ei erbyn ef, oni byddau hynny yn
 ei olwg megis peth ni bae neb abl i
 ddioddef ? Ac er ei fod ef ei hun yn
 gwneuthur mwy o anniolchgarwch a
 eham tuacat Dduw, etto ef a dybia
 nad yw hynny best yn haeddu ei ysty-
 ried, ond peth a ellir cael maddeuant
 am dano yn hawdd. Ie mae efe yn
 anniolchgarach o lawer tuacat Dduw
 ac ynteu gwedi cael gan Dduw fil
 am un o'r doniau a'r cymmwynasau a
 all dyn marwol ei roddi i ddyn arall :
 oblegid efe a dderbyniodd gan Dduw
 bob peth a chwbl oll, y bara y mae'n
 ei fwyta, y ddaiar, y mae'n ei cher-
 dded, y goleuni y mae'n i weled, a'i
 lygaid hefyd i weled : yr haul a phob
 peth ag fydd o'r tu mewn ac o'r tu
 allan i'w gorph : a chydâ hynny ei yf-
 pryd a'i feddwl, a'i holl ddoniau yfpryd-
 dol, y rhai y tâl pob un o honynt fwy-
 na mil a gorph ; mai a ddywedaf hefyd
 ei fod ef yn gwneuthur mwy o gam a
 Duw, am ei fod ef, er maint ac er am-
 led doniau Duw iddo, yn gwasanac-

du gwir elyn Duw, a pheunydd yn
wneuthur pechod ac anwiredd, y rhai
mae Duw yn eu cassau yn fwy nag
gall un galon ddaiarol gassau ei ge-
yn marwol, oblegid mae pechod mewn
wirionedd a eilidiodd ei fab ef ein
achawdr, a chyfryw clyniath, ac a
ddig ei werthfawrocaf einioes oddi-
arno, ac a'i hoeliodd ef yn dyan wrth
oren y groes.

18. A rhag y dygyn anniolchgarwch,
r llwyr gam hwn, y mae yn gorfod i
Dduw ei hun gwyao mewn llawer o
leoedd o'r Serytaur lân, megis lle mae
yn dywedyd, *Hwy a dalasant i mi ddring*
am dda, Psal. 35. 12. Ac yn dostach
o lawer mewn man arall, lle mae efe
yn galw'r Nefoedd yn dyf o'u han-
wiredd hwy, ac yn dywedyd, *O chwy-*
sbwl Nefoedd, synnwch wrth hyn, ac dsn-
ech yn aruthrol, Jer. 2. 12. megis pe-
dywedeu trwy ddull dieithr ar ymad-
rôdd, *Ammhwyllwch Nefoedd, gan*
ryfedded ac mor anhygoel ydyw annu-
wioldeb dyn tuacata fi. Canys felly
y mae efe yn hyspygu'r peth yn hela-
ethach mewn man arall, *Gwrandewch*
Nefoedd, clyw dihebu ddaiar, mi a segais
ac

ac a seibhrinals seibion; a hwy a wrthysse-
lasant i'm herbyn. Esa. 1 2. Ond tostus
yr achwyn yma gan Dduw yn erbyn
pryfed daiafol o'r gwaelaf ac o'r falaf?
Ac etto y mae Duw yn hyfpyssu'r an-
wiredd yma yn helaethach, trwy am-
ryw esamplau a chyffelybiaethau; Y-
fych medd efe, a edwyn ei feddianuidd, a'r
assyn bresch ei berchennog, ond Israel nid
edwyn fi, fy mbobl ni ddeall. Gwae'r gen-
hedlaeth bechadurus, pobl lnythog o an-
wiredd, bôd y rhai drygionus, melbion yn
llygra: gwrebodasant yr Arglwydd, digla-
sant Sant Israel, clliasant yn ôl. Pa
achwyn a ddichon fod tostaeh na hwn?
Pa fygwth a all bod mor ofnadwy a'r
gwae yma fydd yndyfoel o eneu'r hwn
all ein cospi ni with ei ewylllys ei
hun?

12. ~~Am~~ hyany, anwyl frawd, os
oes i ti ddim grâs, paid a bod yn an-
sololchgar i Dduw yn hwy, paid a gw-
senthur yn erbyn yr hwn drwy gyn-
nifer o ffyrdd a achubodd dy flaen di
a ehymwynasau ac a doniau; paid a
thalu drwg am ddâ, a châs am gariad,
a dirmyg am dadol ewylllys dâ tiracat-
at. Efe a wnaeth i ti, ac erot ti'r
cwl

cwbl ag allau, efa a roes i ti'r cwbl ag
 wyt, ie mewna ffordd, gwbl ag a dal
 ynteu ei hun hefyd, ac mae'n ei fryd
 oblaw hynny dy wneuthur di yn gy-
 frannog o'i holl ogoniant ym y byd a
 ddaw, ac heb ofyn dim ar dy law di
 am hyn igyd ond bod i ti ei garu ef, a
 bod yn ddiolchgar iddo. O anwyl
 frawd, oni chlywi ditheu arnat wneu-
 thur cymmaint a hynny iddo ynteu?
 Pa ham na wnei di iddo ef gymmaint
 ag a fynnit titheu i arall ei wneuthur i
 ti, am lai na'r fit canfed ran o'r doni-
 au a gefaist di ganddo ef? Oblegid mi
 a allaf ddywedyd yn hydda, peteis i
 heb roi i ddyn ond clusen wrth dy
 ddrws, y rybygit ti ei fod ef yn rhwy-
 medig i'th garu di am hynny, er na
 byddeu ynot ddim ond hynny yn hae-
 ddu cariad. Ond y mae gan dy Argl-
 wydd Dduw heb law ei ddoniau hyn,
 aneirif o achosion eraill i beri i ti ei ga-
 ru ef, sef pob rhyw achosion ac fydd
 gan ddim yn y byd i ynnill cariad ac
 aneirif eraill yn ychwaneg; oblegid
 petteu'r cwbl o berffeithrwydd holl
 greaduriaid nef a daiaf, a allau ynnill
 cariad, wedi ei roi igyd yn un, sef eu
 holl

holl degwch hwy a'u holl rinweddau
 a'u holl ardderchâwgrwydd, a'u holl
 ddaioni, a'r cyffelyb; etto y mae dyn gy
 Arglwydd di a'th Aehobwr, yr hwy
 yr wyti yn ei ddirmygu, yn rhagor
 ar y cwbl yn anfeidrol: oblegid y mae
 ef eiddid yn unig yn gwbl o'r pethau
 hynny igyd, ond hefyd tegwch ei hun
 ydyw ef, rhinwedd ei hun, doethineb
 ei hun, pereidd-dra ei hun, ardder-
 chawgrwydd ei hun, daioni ei hun
 ydyw ef, a'r ffynnon hefyd y mae'r
 cwbl o'r rhai hynny yn tarddu allan o
 honi, yn rhannau ac yn gyfranbau, at
 ei holl greaduriaid ef.

20. Bydded cywilydd arnat titheu,
 Gristion daionus, o herwydd dy an-
 niolchgarwch ymma tuacat Arglwydd
 cymmaint, a chystal, a chyn haelod, a
 dyro'r cwbl o'th fryd o hyn allan, ar
 wellhau dy fuchedd a'th ymddygiad
 tuacatto ef. Dywed gyda'r prophwyd,
 oedd iddo lai o achos i ddywedyd hym-
 ny nag i ti, *Er mwyn dy enw Arglwydd,*
madden fy anwiredd, sanys mawr yw,
Psal. 25. 11. Mi a wn nad oes dim,
O Arglwydd, yn dy anfonloni di yn
cymmaint, nac yn fychu ffynnon dy
drugaredd

ddargaredd di yn fwy, nae yn rhwym
 dy ddwylo di rhac gwneuthur daioni,
 yn gymaint ac y mae anniolchgar-
 wch y rhai fy'n derbyn daioni a chym-
 mwynafau ar dy law di, yn yr hyn y
 rhagorais i ar bawb eraill hyd yn hyn
 o'm hoës; ond mi a'i gwneuthum. O
 Arglwydd, mewn anwybod, eisieu
 ystyried dy ddoniau a'th ddaioni di
 tuacattaf, a pha gyfrif a ofynni di ar
 fy llaw i am danynt hwy. Ond yr
 awrhon, gan ryngu bodd i ti fy ngby-
 frif i yn deilwng o hyn oth räs yn an-
 gwhaneg, i allu gweled ac adnabod fy
 nghyflwr am diffyg fy hun; yr wyf yn
 gobeithio y bydd i mi o hyn allan, trwy
 fod dy ras di i'm cyfarwyddo, fy nan-
 gos fy hun yn well plentyn tuacattaf
 ti. O Arglwydd, yr wyf fi o'r dmedd
 wedi fyngorchfygu wrth ystyried dy ga-
 riad di tuacattaf, a pha fodd y gallaf
 glywed ar fy nghalon wneuthur mwy
 yn dy erbyn di, a thiben trwy gynni-
 fer o foddion yn achub fy mlaen i a'th
 ddoniau, ie pan nad oeddwn i yn me-
 ddwl am eu gofyn? A allaf fi byth
 mwyfod yn berchen dwylo i bechu yn
 dy erbyn di a thithen wedi rhoi dy
 ddwylo dy hun i'w hoelio ar y groës tres

Pennod. VIII.

Mhechodau i? Na allaf ddim, gor-
 fod cam a fyddai hyonny yn dy-
 byn di Arglwydd; Ac oeh gwae
 honau ddarfod i mi ei wneuthur cyn
 synyched o'r blaen. Ond trwy dy
 fendigedig gymmorth di, yr wyf yn
 gobeithio na ddychwelaf yn fy ôl at y
 cyfryw anwiredd o hyn allan. Ac at
 hyonny, Arglwydd, y dymunaf arnat
 i mwyndy drugaredd, o'th fendigedig
 orfodd yn y Nef, ddywedyd Amen.

PENNOD VIII.

*Pa dyb a fydd gennym ni am y pe-
 thau hyn wrth farw, a pha fodd
 iawn ni yr amser hwnnw glymed
 oddiwrtbynt.*

Y Mae'r Yferythur Iân yn ein dys-
 gu ni, ac yr ydym ni yn gweled
 beunydd, fod elw ac ynnill, a goru-
 chafiaeth, a phleſſer a difyrrwch y byd
 yn perchennogi calonau llawer o ddy-
 nion mor gwbl, a'u bed yn eu dal
 mewn cadwynau, a fwynion ac a chyf-
 meddion cyn gryfed, gan ddafod i ras
 Dyw ymwithod a hwyaf yn ôl eu cy-
 flawn

gorn hawn hâddedigaeth eu hun; ac na
 gall dim dyweded dyn wrthynt y peth
 a fynno, a bygythied arnynt cym-
 maint ag a fynno, a dyged yn eu her-
 byn yr holl Scrythur lân, o ddechreu
Genesis hyd ddiwedd *Datcuddiad Ioan*
 (lle nid oes dim mad ydyw yn erbyn
 peched a pecheduriaid) ni thyccia dim
 iddynt, gan eu bod yn y cyfryw gy-
 flwr gofidus, a bod naill ai heb gredu
 ai heb wneuthur cyfrif yn y byd o
 ddim ag a ddyweder wrthynt yngwrth
 wynneb i'w cynneshn fuchedd eu hu-
 nain, neu i geisio peri iddynt roi eu
 bryd ar ymadael a hi. **As** o hyn y
 mae i ni aneirif o esamplau yn yr
 Scrythur lân; megis am *Sodoma* a *Go-*
merha, a'r dinasoedd o'u hamgylch, y
 rhai ni fynnent wrando ar y rhybudd
 a roddu y gŵr Duwiol *Lot* iddynt,
Gen. 19. A *Pharao* ynteu, yr hwn did-
 oedd abl dim i'w gynnhyrfu ag a se-
 dreu *Foesen* ei wneuthur na
 thrwy arwyddion, na thrwy yma-
 droddion. *Exod. 6*. A *Sadas* helyd,
 yr hwn nis galleu ddim ag a wnae ei
 feistr iddo na thrwy deg na thrwy fy-
 gwrth, beri iddo newidlo ei feddwl
 oddiwrth y drwg y rhoesef ei fryd ac

ei wneuthur, Ond yn enwedig y Proph-
 wydi a ddanfoniid gan Dduw, o amser
 i amser, i geisio tynnu'r bobl oddiwrth
 eu drwg fuchedd ac felly oddiwrth
 y plâu a'r dialeddau oedd yn dyfod ar
 eu gwartha; hwynt hwy sydd yn ty-
 fiolaethu yn helaeth am y peth hyn,
 wrth achwyn ymhob man fod cyn ga-
 ledted calonau'r bobl ag nad oedd yr
 holl gynghorion a'r pregethau, a'r ad-
 dewidion, a'r bygythiau, yr oeddynt
 hwy yn eu dangos iddynt, yn cynhyr-
 fu gromyn arnynt hwy: A bydded y
 prophwyd *Zachari* yn dyst tros y cwbl
 yn hyn o beth, yr hwn sydd yn dywe-
 dyd fel hyn am bobl *Israel*, ychydig o
 ddaen eu dinistrio, *Fel hyn y llefara Argl-*
wydd y lluoedd, gan ddgwydd, Bernwch
farn yfion, gwnewch drugaredd a thosturi
bob un i'w frawd, ac na orthrymmwch y
meddw, a'r ymddisad, a'r dieithr, a'r
anghenog: ac na feddyliwch ddrwg yn
elob calonnan bob un i'w gilydd. Ac yn
y man y dyweid ymmbhellach. Er byn-
ny hwy a wrthodasant wrando, ac a roe-
sant ysgwydd anbydyn, ac a drymbasant
eu clustiau rhag clywed; ac a wnaethant
eu calonnan yn Adamant rhag clywed y
Bystrib, a'r gelrian a anfonodd Argl-

sydd y lluoedd drwy ei gyspryd, yn llan y
Prophwyd gynt : am hynny y daeth digo-
faint mawr oddiwrth Arglwydd y lluoedd
Zech. 7. 9, &c.

2. With hynny, dymma'r arfer
sydd, ac a fu erioed gan y rhai bydol,
ar rhai annuwiol-gwrthodedig, fel ca-
ledu eu calonau fel carreg Adamant
yn erbyn pob peth ac a ddyweder wrth
thynt am wellhau eu buchedd, a chei-
fio cadw eu heneidiau: Tra ffont yn
cael iechyd a hawddfyd, ni fyddant
adnabod Duw, fel y mae efe yn ach-
wyn mewn man arall : Etto, fel y
dyweid y Prophwyd, se wna Duw i'r
lynon hyn ryw ddiwrned ei adnabod
ef; A hynny yw, pan Adnawir yr
Arglwydd wrth y farn a wna, Psal. 9,
16. A hynny fydd ar ddydd marw-
deth, yr hwn yw'r drws nefaf i'r farn
fel y tyftia'r Apostol, Gosodwyd i ddy-
d hwn farn unwaith, ac wedi hynny heb
arn- Heb. 9.

3. Hwnnw meddaf, yw dydd Duw;
yr hwn fydd ofnadwy iawn, a goll-
us, a llawn o drallod i'r annuwiol,
yr hwn y gwna Duw wybod ei
drefn ef yn Dduw cyfiawn, ac y tal efe
i'w

i bob dyn yr byn a wnaeth, yn y corph, yn
 ol yr byn a wnaeth, pa un bynnag ai da
 drwg, 2 Cor. 5. 10. fel y dyweid yr
 Apostol : neu fel y dyweid y proph
 wyd, ef a wna wybod ei fod ef yn
 Dduw osnadwy, ac na ddiben neb. felly
 o'i flaen pan ennyno ei ddigofaint ; a'i fod
 yn gyfryw un ac a dyrr ymwaith yspry
 tywysogion, ac fydd osnadwy i Frenhinod
 y ddafar, Psal. 76. 7. Ar y dydd hwn
 uw, fel dydd marwolaeth, fel y bydd
 cyfnewid mawr ymhob peth arall
 oblegid ein llawenydd ni a droir yn
 alar, ein chwerthin yn wylo, ein di
 fyrrwech yn ofid, ein byder yn ofa
 ein gwroliaeth yn liyrder, ein daier
 der yn adobaith, a'r cyffelyb : felly yn
 einwedig y bydd cyfnewid mawr yn
 ein meddyliau ni, a'n tyb, a'n barn
 oblegid doethineb Duw, am yr hon y
 erybwyllais yn y pennodau o'r blaen
 a'r hon, fel y dyweid yr Scrythur, Hyd
 gyfriffr yn ffolineb gan ddoethlon y by
 bwn ; a ymddengys yr amser hwan
 yn ei rhith a'i chyffelybrwydd ei hun
 ac yn ei gwir ddull ei hun, ac y cyf
 nabydd ei gelysion pennaf nad oes
 ddoethineb ond y hi ; ac nad yw holl
 gnan

gnawdol ddoethineb y rhai bydol ond
llwyr ffolineb, fel y mac Duw yn dy-
wedyd am dani.

4. Hyn y mac'r Scrythur lân yn ei
osod ar lawr yn anlwg, with ddan-
ges yr ymadroddion, a'r ymddiddan-
ion, a'r cwynfan fydd gan y rhai by-
dol yn y dydd diweddaſ, pan elont i
ddywedyd am y rhai Duwiol a ddi-
ystyrent hwy yn y byd ymma, Nyni
fyllatd a feddyliaſom fod en buchedd hwy
yn gnsgrwydd, a'i dmedd yn ambarchus;
ond yr awrthon, hwy a gyfrisir ymysg
melbion Duw, ac y mac eu rhan hwy ym-
ysg y Sainc. Nyni a gysellornasom allan
ffordd y gwrlonedd, ac ni thymwynodd
llewyrch cyfiawnder i ni, ac ni chadodd
hwl cyfiawnder arnom: ni a gysyllnasom
ym ffordd anwreidd a difryw, ac a roddi-
am irwy anialwch anbyffordd, ond ffordd
y Arglwydd nid adnabuom. Doeth 5 4.
Hyd ymma y mac geiriau'r Scrythur
with y rhai y gallwn weled faint y
anwysnewid fydd ar ein tŷb a'n barn, a'n
hwmmeddwl ni yn y dydd diweddaſ, a'r
cysglogor rhwng y tŷb a'r meddwl
fydd gennym yr amser hwnnw
holl bethau bydol, a'r meddwl fydd
gennym yr awrthon am danynt: ac

gallwn weled pa gyfaddef a wnawn ar
ein ffolineb, pa gyda bod a'm camfy-
nied, pa ofid calon am y boen a gym-
merafom yn ofer, ac mor ofer fydd
ni yr amser hynny edifarham am, wy-
ro allan o'r ffordd. Och nad ystyri-
dynion y pethau hynny yr awrhon
ddi a gwsflinasom mediant hwy, yn ffordd
anniwredd a ddiwyw; ac a roddasom
rwy annialwch anbyffordd. Beth am
eginted y mae yn dangos y cyflwr y
bydd y rhai bydol truan ynddo y
amser hwnnw, y rhai sy ymma beu-
nydd yn curo eu hymmennnydd, ac y
eu llwyrflino eu hunain yn canlym
fredd a gwagedd, ac os a llwch y by-
hwn, ac er hynny fynychaf yn tw-
eu poen a'u llafur ynghylch y gwag-
bethau hynny, nag ydyw poen y rhai
cyflawn yn ceisio teyrnas Nef; A pharhys
ddelont hyd at y dydd diweddaf, ym
fawr eu blinder a'u lludded a'r
eu llafur a'u poen yn y byd ymma
y maent yn gweled nad oedd cy-
holl lafur ond colledig, na'u holl de-
lith a'u trallod ond ofer. Oblegid
y tippyn golud a gawsant hwy yn
byd hwn, ac yr ymdrechasant mor d-
dang, ni wna fe ronyw llên iddy-

and yn hytrach eu poeni a'u blino yn
ddirfawr. Ac y fel y galler deall hyn
yn well, rhaid yw ystyried fod tri
pheth yn bennaf a flina ac a boena'r
wyfryw ddynion ar ddydd eu marwo-
rion; ac yn y tri pheth hynny y cyn-
hwyfir y cwbl o'r lleill.

1. Y cyntaf yw'r boen anefgorol y
dae dynion fynychaf yn ei ddioddef
wrth ymadawiad yr enaid a'r corph, y
hai a fu cyd o amser, yn byw ynghyd
o ym dau gyfaill gariadus, yn un eu ca-
beud a'u difyrrwch, ac am hynny yw
ie yn hawdd iawn ganthynt ymadael a'u
celydd, oni bae fod ym ddir ac yn an-
ghyngurhaid iddynt ymadael. Y boena'r
fwrddid hwnnw a ellir ei ddeall wrth byn-
gwaguettem ni yn gyrru bywyd allan o'r
rhan lleiaf o'r corph, petteu ond ein
phrys bach [fel y gwna'r meddygon
f, ym fônt ym marweiddio rhyw ran gl-
r yffus o'r corph i gael ganddo dorri a
mma) pa boen ddirfawr sydd raid id-
dd cynt ei ddioddef cyn ei marweiddio
t de ynio cynddeiriog sydd raid iddo ei
gidde? Ac os yw cymmaint ein gofid
yn wrth farweiddio un rhan fechan o'r
corph, meddyliwch faint fydd y gofid
ddyd

wrth farweidio'r holl gorph, a hysgodd
 ni anafodd, Oblegid ni a welwn y
 anghen yn gyntaf yn cymmelli y bywyd
 ym madael a'r rhannau eithn y corph
 fel byfodd y traed a'r dwylo, wedi
 hysgodd y corffau a'r breichiau nac felly
 y mae pob rhan yn marw, y naill
 fel y llall, hyd oni yrrer y bywyd
 i'r galon, yr hon sy'n dal allan
 yn hwyaf, o herwydd mai y rhan hon
 a'r ydyw, ond o'r diwedd hi a gyfnewid
 i'w hithen i ymroi, er maint fo
 pobol, ac er maint fo'r gwrthwynebu
 gan hi i ymroi. Ac mor fawr ac mor
 gryf ydyw'r boen honno, fe
 gwaed wrth fod llynyddiaeth y galon
 mori gan faint ac mor anafgorol ydyw
 i'r poenau marwol hynny. Ond o'r
 ymroi hi cyn belled a gorfod anghen
 ymroi, nid oes un dyn a ddichon
 ddangos greuloned a thoſted yw
 yndreth sydd rhyngthi ac anghen, a
 sbectol a chyfyngder sydd raid iddi eu
 doddef pan ddelf gloes anghen attu. Mae
 dyliwch petter ryw frenhin gallu
 mewn heddwdd feddiant o ryw dda
 nas ddeg, ac yn byw mewn pob mudi
 a'r hawddsyd a dilyrrwch ynddi,

yn holl gymmydogion o'i amgylch yn ei
 n. yrru, ac yn addo ei gymmorth pa bryd
 wyddynag y byddau raid iddo; a dyfod
 orphwyl y marwol yn ddifymmwth at
 wedi uchaf, ac amgylchynu ei ddinas ef,
 felly ynnill y naill ymddiffynfa ar ôl y
 llall, y naill gaer ar ôl y llall, y
 d ynaill dŵr ar ôl y llall, a gyrr
 allan y Brenhin yn unig i ryw dŵr bach
 hefyd fewn y ddinas, a'i amgylchu ef yno
 gyfnewid, wedi cyrru i lawr ei holl ym-
 ffwrdd ymddiffynfeydd ef, a lipud ei holl wyr
 yna ymgydd ei lygaid: pa ofn, a pha
 mwyngder, a pha ofn fyddeu, ac y
 Brenhin hwnnw? Ond edrychen ef
 a yllan yn fynych trwy dyllan a ffeidd
 dyfod i dŵr, i edrych a ddaer ei garedigion
 a'i gymmydogion i'w helpio a'u ddaladur?
 Ac os gwelau fod pawb o honnau yn
 cheisio wrthod, a'i elyn ar dordd i mewn
 wroddo, oni byddau do'ur a blin ganddi
 a'i gyflwr, dybygwech chiwi? Ac yna y
 do'ur hwnnw ymae'r enud truan yn
 amfer gloes angen: pan fo'r corpo yr
 oedd ef yn teyrnasu ynddo mewn
 Brenhin gwyb (pan oedd yn ei ho-
 rthod) mewn pob math ar ddifyrwrch,
 a'i i'w elyn yr angen ei cyrru i lawr
 a'i ddadymchwel: y breichiau

a'r coesau, a'r aelodau eraill oedd me
 caereu yn gadernid, ac yn ymddiff
 iddo tra'r oedd mewn iechyd, wedi
 geirchfygu, a'u curo i lawr, a hith
 enaid wedi ei gŷrru i'r galon yn un
 megis i'w hymddiffynfa eithaf, ac y
 yn cael gosod arni mor greulon, ag
 gall ddal allan nemor o ennyd; a'i ho
 garedigion, y rhai a ddywedeu yn d
 witho yn ei wynfyd, ac a addaw
 iddo bob rhyw help a chymmorth, i
 ieungtid, a phŷfygwriaeth, a chy
 northwy dynol eraill, yn ei wrthod
 llwyr; a'r gelyn ynteu yn gyfryw
 nas gellir na heddychu ag ef, na cha
 eyngrair gantho, a phob mŷs a dyc
 yn gosod ar y tŵr bach hwnnw y m
 ef ynddo; a hwnnw weithan yn de
 reu figlo, a chryau, a myned y
 ddrylliau; ac ynteu bob awr yn d
 gwyl pa bryd y daw'r gelyn i maw
 atto yn gynddeiriog ac yn ofnadw
 Pa fath gyflwr dybygwch chwi y
 lwn ar yr enaid cystuddiedig? Na
 yw ryfeddod yn y byd os a'r doeth
 amser hwnnw yn ynsyd, a'r dewr y
 llwrf pan ddêl arno y fath ofid blin
 chyfyugder ag a welwn eu bod y

lyfod ar y rhai bydol, fel nas gallont
 gwnethur na threfn na dosparth iawn
 yn y byd nac o'u golud bydol, nac o'u
 dyled tuagat Dduwr yn yr awr honno;
 achos y ddygyn been fydd yn gor-
 threchgu eu beneidiau hwy, fel y dy-
 waid S. *Austin* (neu ryw un arall fan
 ei enw ef) yr hwn hefyd sy'n rhoi i
 ni rybudd gorcheffol, petteu in ni cym-
 maint o ras a'i ganlyn; Pan fych di
 yn dy glefyd diweddaſ, ac ar dy wely
 anghu, frawd anwyl (medd efe) òch
 mor anhawdd ac mor flin fydd i ti
 edifarhau am y pechodau a wnaethost;
 a pham yw hynny, ond am y bydd
 holl feddyl fryd dy galon di ar y man
 lle y bo mwya'r dolur arnat? Llawer
 o rwystrau a fydd yn lleſtair i ddyn yn
 yr awr honno feddwl am edifarhau,
 megis y dolur a'r boen a fo yn ei
 gorph, ofn anghu, gwled ei blant ger
 ei fron (a'r rheiny weithiau yn peri
 i'w tadau dybied eu bed yn golledig
 o'i achos) ei wraig yn cwynſan ac yn
 wyllo, y byd yn gwnethuſ trath i
 do, y cythraul yn ei demptio, a'r phy-
 lyzwyr yn ei wenheithio i reſio elw
 oddiwrtho, a'r cyffelyb, A chred fi o
 G ddyn

ddyn pwy bynnag wyt a ddarlennych
hyn, y cei di ar fyr o amser weled y
bydd yr holl bethau hyn yn wir yno
ti dy hun : ac am hynny mi a ddymu-
naf arnat edifarhau cyn dyfod y dydd
hwnnw ar dy warthaf : gosod dy
mewn trefn, a gwna dy ewyllys a't
lythyr cymmyn tra fych gwr i ti dy
hun, oblegid os oedi di hyd y dydd
weddaf, ti a gei dy arwain lle nis myn-
nit. Ac dyna eiriau S. *Austlin*.

6. Yr ail peth a'wna anghen yn of-
nidwy ac yn ofidus gan y rhai bydol
yw bod yn rhaid iddo ymadael yn
ddisymwth; a hynny byth bythoedd,
a'r holl bethau yr oedd efe yn eu hoff
fwyaf yn y byd hwn, ei gyfoeth, a'i
feddiannau, a'i anrhydedd, a'i fwyd-
lau, a'i adeiladau teg, a'i holl olud-
edd, a'i ddiflad gwychion, a'i dlysau
gwerthfawr, a'i wraig, a'i blant, a'i
ghynt, a'i gyfeillion, a'r cyffelyb; o
nedd y rhai yr oedd yn ei dybied ei
hun yn ddedwydd yn y byd ymma; ac
ynteu yr awrhon yn cael ei gippio od-
diwrthynt oll yn ddisymwth, heb ob-
stith cael na'u gweled na'u mwynhan
byth ond hyany. Och mor flin ac

mor

mor ofidus fydd hynny. Ac am hyn-
ny y dywaid yr Scrythur lân. O an-
geu mor chwerm yw meddwl am danat ei,
i'r dyn a fyddo yn byw mewn heddaeth yn
yrbyn fydd ganddo; i'r gwr a fyddo di-
belbul, a llygddlannus ym mhob peth. Ecc.
41. 1. Megis pe dywedyd nid oes
chwervder na gofid mwy yn y byd i'r
cyfryw un na meddwl am farw, yn
unig chiwaethaeth myned i ymdrech
marwolaeth, a hynny allan o law, pan
ddyweder witho, fel y menega Crist
ddarfod dywedyd with y gwr goludog
mawr yn yr Esengyl, yr hwn oedd
wedi llenwi ei ysguboriau, ac wedi
dyfod i uchder ei ddedwyddyd O yn-
fyd y nos hon y gogynnir dy enaid oddi gen-
nlt, ac yno eiddo prwy fydd yr holl beibhan
a barotolst. Luc. 12. 20

7. Ammhosibl, meddaf i un tasef
yn y byd ddangos mor ofidus fydd cy-
flwr y gwr bydol yn awr angeu pryd
na allo dim o'r golud a gasglodd efe
erioed yaghyd, trwy gymaint o boen
a thrafferth er maint oedd ei oglud
arno a'i ymddiried ynddo wreuthur
iddo ronyu l'ês mwyach ond yn hyr-
trach ei boen a'i flino with seddwl am

dano, ac ystyried y bydd rhaid iddo
 adael y cwbl i eraill, a myned ei hun
 i roi cyfrif pa fodd y casglodd, a pha
 fodd yr atferodd efe ei olud, ac wrth
 hynny ond odid cael damnedigaeth
 dragywyddol, ac eraill yn y cyfamser
 yn byw mewn llawenydd a digrifwch
 yn y byd hwn, ar y pethau a ddarfu
 iddo ef eu casglu, a'r rheini heb fed-
 dwl ond ychydig am dano ef, a gosa-
 lu llai drosto ef pan fo yn llosgi ys-
 gatfydd yn y tân anniffoddadwy: o a-
 chos y golud a adawodd efe iddynt
 hwy. Dyma beth tostur gofidus, ag
 fydd abl i ddwyn ar lawer dyn fawr
 ddolur calon a chyfyngder yn yr awr
 diweddaf, pan orffo arno adael holl la-
 wenydd y byd, ac ysgar a phob dysyr-
 wch a'i holl olud byth bytheodd.
 Och mor dostur ac mor flin fydd yr
 ymadael hwnnw? Beth a ddywedi di
 y dwthwn hwnnw, pan ddél darfod
 ar dy holl ogoniant, a'th holl gyfoeth
 a'th holl rodres di? Beth fyddi di gwell
 yr amser lymny er dy fod yn byw yn
 barchedig yn y byd, mewn ffafor ty-
 wyfogion, a phawb yn dy glodfoni, ac
 yn dy ofni, ac yn dy berchi, ac yn dy
 dderchafu;

dderchafu ; gan fod y cwbl bellach wedi darfod am danyr, a thitheu heb allael byth mwy mo'u mwynhau ?

8. Ond y mae etto'r trydydd peth a wna fwy o ofid a thrallod i'r rhai bydol wrth farw na'r holl bethau eraill, a hynny ydyw y tryried beth a ddaw o honaw ef gorph ac enaid wedi hynny. *Ecol. 10.* Ac am ei gorph, digon o'r chyll fydd iddo feddwl y bydd iddo gael feirph, a bwysfied, a phryfed (fel y dyweld yr *Serthur*) yn etifediaeth, hynny ydyw y bydd dir y tessir ef allan i fod yn ymborth i bryfed : y bydd rhaid i'r corph hwnnw oedd yn cael ei drin mor foethus o'r blaen, ag amryw ddaintieithion o fwydydd, a chlustogau a gwely a marblu, ac a dillad mor wybllon ac mor ddillynion, ac amryw addurnau eraill, y rhai nid oedd iawn dybygent hwy, i'r gwynt chwythu, nac i'r haul dywynnu arnynt : y corph hwnnw yr oedd cymmaint balchder o'i degwch, a thrwy'r hwn y gwnaed cymaint o oferedd a phechodau, y corph hwnnw oedd gennafin a phob math at foethau, ac ni alléu ddioddef dim gerwinder,

na cherydd yn y byd, fydd raid iddo yr awrhon gael ei wrthod gan bob dyn, a'i adael yn unig i gael ei yflu gan bryfed. Yr hyn beth, er nas gall na fago ofn ac erchylltodd ynghalon dyn wrth farw, etto nid yw hynny ddim wrth y meddyliau erchyll ofnadwy a fydd ganddo o achos ei enaid; fef pa beth a ddaw o hwnnw, ac i ba le yr a yn ôl ymadael a'r corph: ac yno wrth ystyried y bydd rhaid iddo fyned ger bron brawdle Crist, i gael ei farnu ganddo. Maill ai i fwynhau gogoniant annrhaethadwy, ai i ddio-ddes poenau anesgorol; y daw arno ystyried ymhellach faint yw'r perygl o hynny, pan ei i edrych pa gyffelybrwydd fydd rhwng cyfiawnder a bygythion Duw, a ofodwyd i lawr yn yr Strythur lân, a'i fuchedd ynteu ei hun yna y dechreu efe holi'r tyft, yr hwn yw ei gydwybod ef ei hun, ac y caiff weled eu bod yn barod i roi aneirif o achwynion yn ei erbyn ef pan ddél ger bron brawdle cyfiawnder Duw.

9. Ac yna frawd anwyl, y dechreu gofid a thrueni dyn. Oblegid nid oes ddiid o y madrodd tōst yn yr holi Strythur lân, na ddaw yn ei gof ef yr am-

fer h
nu a
hyn
cadw
Yr b
bod I
ef, c
yw y
dant
Arg
di;
dy e
yn d
(me
Ea
wyr
dan
ond
hel
wr
dol
an
ch
te
ch
na
gr
na
d

ser hwnnw, i beri iddo ofni a dychry-
nu ar y mwyd hwnnw, megis y rhai
hyn. Os ewyllysi fyned i mewn i'r bywyd,
cadw'r gorchymynlon, Mat. 19. 17.
Yr hwn sydd yn dywedyd ei fod yn adna-
bod Duw, ac heb gadw ei orchymynlon
ef, celwyddog gdw, a'r gwrlonedd nid
yn gnddo i Joan 3. 4. Llamer a ddywe-
dant wrthys yn y dydd hwnnw, Arglwydd,
Arglwydd, oni prophwydasom yn dy enw
di; ac oni fwrtasom allan gybrentiaid yn
dy enw di; ac oni wnaethom writhian lawer
yn dy enw di; ac yna yr addetaf i iddyn
(medd Crist) Nid adnabwch chi'r enw
Eich ymmaith oddiwrthys, chi'n writhian
wyr anwired, Mat. 7. 22. Nid yn an-
dwy'r y Gysfrailh sy gysfawnged bron Duw,
ond gwnentharwyr y gysfrailh a gysfawng-
belr, Rhuf. 2. 13. Ewch ymmaith oddi
wrthys ral melltigedig i'r enw i'w gysfawng-
dol, yr hwn a barottowyd i ddiasol ac i
angyllon, Matth. 25. 41. Oni ngddoch
chi na chaiff y rhai anghysfawnged ei fceddu
teyrnas Duw? Na chwyllwr chi na
chaiff na godinebwyr, nac ealyddwyr,
na thornwyr priodas, na masweddwyr, na
gwrwyggydwyr, na lladron na chybyddion,
na meddwyr, na dlfonwyr, na chrib-
ddellwyr ei fceddu teyrnas Duw. i Cor.

6. 9. Os byw syddwch yn ôl y cnawd,
 meln feddwch, Rhuf. 8. 13. Gal. 5.
 19. Ac amlwg yn gweithredoedd y cnawd,
 y rhai yw corri priodas, godineb, aflendid,
 anlladrydd, delw addoliaeth, swyn gy-
 Jared, casineb, cynnbennau, gwynfydau,
 lliid, ymrysonau, ymbleldio, heresia, cyn-
 figennau, llofruddiaeth, meddwdod, cyse-
 ddach, a'r pethau cyffelyb i'r rhai hyn;
 am y rhai yr wyf yn rhagddywedyd wrth-
 ych, megis y dywedais o'r blaen, na chais
 y rhai sy'n ganeuthur y cyfrwm belbau eil-
 feddu Teyrnas Dduw. Rhaid i ni oll ym-
 ddangos ger bron brawdle Christ, fel y
 derbynio pob un y pethau a wnaethwyd yn
 y corph, yn ôl yr hyn a wnaeth, pa un
 bynnag ai da ai drwg : a phob un a dder-
 byn yn ol ei weithredoedd, 2 Cor. 5. 10.
 Dat. 20. 12. Nid arbedodd Duw yr ang-
 ylion a bechasant, 2 Pet. 2. 4. Rhaid yn
 rhol cyfrif ddydd farn am bob gair segur
 a ddwyredo dynion. Os braid y bydd y
 cyflawn cadwedig, pa le'r ymddengys yr
 annwylol a'r pechadur, 1 Pet. 4. 18. Y
 chydig yw y rhai sy'n cael y ffordd gŵl;
 ac yn myned i mewn i'r porth cyfyng.
 Ychydig a ddecholtir : Ychydig a fydd cad-
 wedig. Ac anhwedd yw i'r goludog fyned
 i mewn

Imewn i Degrnas Nesoedd. Matth. 7
14. Mat. 22. 14, Luc. 13. 23. Mat. 19.
23, 24.

10. Yr holl bethau hyn meddaf, a
mil yn ychwaneg ynghylch tosted barn
Duw, a'r cyfrif a ofynnir yn y dydd
hwnnw, a ddaw ynghôf y rhai bydol
wrth farw; a'n gelyn ysprydol [yr
hwn yn ein bywyd a wnaeth ei oreu ar
gadw'r pethau hyn allan o'n golwg
ni. fel y byddeu haws iddo beri i ni
bechu) a esyd gwbl o hyn a llawer yn
yn ychwaneg yr amser hwnnw ger ein
bronau ni, ac a helaetha ac a diera
bob peth hyd yr eithaf, ac a ddwg ein
cydwybod ni ein hunain yn dyft trosto
ar bob peth. A chan na all yr enaid
truan fydd yn ymadael wadu dim o
hynny, nid yw bosibl na bydd dif-
fawr ei ofn ef; fel yr ydym ni yn gwe-
led beunydd fod y cyfryw ofn ar wyr
da Duwiol. Y mae S. *Jerom* yn dy-
wedyd am y gŵr Duwiol *Hilarion*
pen oedd ei enaid, wrth ystyried y pe-
thau hyn, yn ofni yn sawr fyned al-
lan o'r corph; yn ôl hir ymdrech, efe
a gymmerodd galon yn y diwedd, ac
a ddywedodd wrth ei enaid, dds allan

fy enaid, dôs allan; pa ham yr wyti yn ofni; yr wyti yn gwasanaethu Crist er ys deng mhlynedd a thriugain, ac a oes arnat ti yr awrhon ofn marw? Ac od oedd cymmaint ofn ar wr mor deluwiol a hwnnw wrth ymadael, ac ynteu wedi gwasanaethu Duw mewn purdeb buchedd, a zêl berffaith, troddengmhlynedd a thriugain; pa ofn, dybygwoch chwi fydd ar y rhai ni ddarfus iddynt wasanaethu Duw yn gywir ond prin u'n diwrnod yn eu holl fywyd, ond yn hyttrach treulio eu holl fywyddoedd mewn pechod a gorwagedd y byd? Oni bydd angenrhaid bod ofn a chyfyngder mawr ar y gwyr hynny wrth ymadael a'r byd?

11. Yn awr, frawd anwyl, gan fod y prthau hyn felly, hynny ydyw, gan fod ymadawiad marwolaeth mor ofnadwy, ac mor beryglus, ac er hynny mor ammhossibl ei ochel; a bod cynifer o ddynion beunydd yn myned yn golledig, ac yn colli'r maes yr arfer hwnnw, yr hyn nis gellir ei wadu a bod yr yferythurau sanctaidd, a heddadau duwiol, yn tyfhiolaethu i ni hynny trwy esamplau a sbectoladuriaeth

thau eraill : pa ddyn a fac a dim syn-
wyr yn ei ben, ni ddysgeu fod yn ddo-
eth, with heryglon rhai eraill ? A pha
greadur a fac a rheswm ganddo, ni
ocheleu, ac nid edrycheu yn ei gyleh,
ac ynteu wedi cael rhybudd mor aml-
wg ac môr oleu faint yw ei berygl.
Os wyti Grifion, ac os wyti yn credu
yn ddiau y pethau y mae ffydd Crist
yn en dysgu i ti ; yr wyti yn gwybod
ac yn credu yn siccr, (o ba radd bynnag
o ba oedran bynnag, o ba gryfder
bynnag, o ba fraint a chyfiwr
bynnag yr wyti yr awrhon) y
y bydd rhaid i titheu dy hun (sy yn
darllein y pethau hyn yn iach ac yn
llawen, ac yn tybied nad ydynt hwy
yn perthyn fawr i ti ; ryw ddiwrnod,
a hynny osgatfydd yn y man ar ôl
darllein y pethau hyn] gael dy hun
brofi'r pethau hyn yr wyt yn en dar-
llein : hynny ydyw, y bydd rhaid i ti
trwy alar a gofid gael dy ddwyn i th
wely, ac yno yn ôl dy holl ymdrech a
phiccellau anghu, y bydd rhaid i ti roi
i synu dy gorph yr wyti'n ei garu
cymhaint, i fod yn abwyd i bryfed ;
a th enaid i gael barn gyfiawn am a

12. Meddwl ditheu fanwylid, yn hwn wyt heddyw yn hoyw ac yn heini fod y dengmhlynedd, neu yr ugainmhlynedd neu y ddwy flynedd, neu ofgarfydd y ddeufis fydd i ti etto yn ôl a'th oes fy'n dyfod i ben, a'th fod yr awr hono wedi ymystlyn ar dy wely, a chwedi dy orfod a'th sino gan boen a dolur, a bod dy garedigion cnawdol yn dy gylch yn wylo ac yn udo, dy physygwyr wedi cael eu cyflog ac ymadael a rhi, a'th roi ditheu fynu; a'th fod titheu yn gorwedd yn y fud ac yn aflafar mewn poen dofturus yn disgwyl o fynud i fynud am gael y dyrnod diweddas gan yr angen. Dyweid i mi, pa lles a wnae holl ddifyrwch a golud y byd i ti yn yr aw honno? Pa gyflur fyddau i ti dy fod gynt yn amhyddus yn y byd; dy fod gynt yn gyfoethog a chwedi pwrcafu llawer, a'th fod mewn swyddau ac mewn ffafor tywysogion; a'th fod yn gadael dy blant a'th dylwyth yn gyfoethogion, a darfod i ti gael y gofod ar dy elynion, a bod yn fawr ddrwyfsg yn y byd? Pa efmwythdra, pha gomffordd fyddau i ti dy fod gynt

yn dëg dy bryd, yn wychion dy ddil-
lad, yn wr glân o gorph, yn discleirio
mewn aur ? Onid mwy o flinder a go-
fid a wnae'r holl bethau hyn i ti yr
amser hwnnw nag o lës ? Canys yno
y cait ti waled ofered y coeg bethau
hyn : yno y dechreu dy galon di ddy-
wedyd o'th fewn ; Och mor ddygun
yw fy ynfydrwydd a'm dallineb i :
wele, dyma ddiben ar fy holl ddifyr-
rwch i a'm llwyddiant ; se ddarfu bel-
lach fy holl lawenydd i, am holl ddi-
fyrwach, a'm holl ddiddanwach, am
holl ddigrifwach ; pa le y mae fyngha-
redigion, i a'm cyfeillion a fyddau ar-
fero gyd chwerthin a mi ? pa le y mae
fyngweision a fyddau yn gweini i mi,
am plant a fyddau yn fy llawenydd ?
Pa le y mae fy holl feirch a'm cerby-
dau y gwnawn fawr roddes a hwynt ?
Pa le mae'r ymbennoethi a'r ymofe-
wng y byddau'r bobl i mi, a'r mawr-
barch a roid i mi ? Pa le mae'r lluoedd
a fyddau yn fy nghamllyn ac yn erfyn
arnaf am negesau ? Pa le y mae fy
holl drythyllwch i, a'm nwyfiant a'm
ysmalhawch ? Pa le y mae fy holl fe-
lyfgerdd a'm canu, a'm holl dai gwy-
chion

chion, a'm holl wleddoedd am danteidd-
fwyd costfawr? Ac yn anad dim, pa
le y mae fy holl garedigion anwylgu,
a gymmerent arnynt na'm gwthodent
byth? Ond y maent hwy igyd yr
awrhon wedi myned ymmaith, a m
gadael inneu ymma yn unigi roi cyfrif
am y cwbl, ac ni wna yr un o honynt
hwy cymaint a myned gyda myfi i'r
farn, na dywedyd un gair yn fy
mhlaid i.

13. Gwae finneu fyth na ragwelswn
ni'r dydd ymama yn gynt, ac ymbarot-
toi yn well erbyn ei ddyfod; hi aeth
yn rhybwyr weithiam, ac yr wyf yn
ofni ddarfod i mi bwrcafu damnediga-
eth dragywyddol am ychydig fyrr ddi-
fyrwrch bydol, a cholli gogoniant an-
rhaethadwy am orwagedd ac oferedd.
Oh dedwydd a thra hapus yw y rhai
fy yn byw fel na bo rhaid iddynt ofni
i'r dydd hwnnw. Yr awrhon y gwe-
laf fi y rhagor fydd rhwng diwedd y
da a'r diwg, ac nid rhyfedd gennyf
fod yr Scrythur yn dywedyd am y naill
Psalm 116. 15. *Gwerthfawr yngolwg yr*
Arglwydd yn marwolaeth ei Sanct; ac
am y lleill, *mors peccatorum pessima.*

Drwg iawn yw marwolaeth yr annwyl.
O na buafwn i fyw mor dduwiol ag y.
bu rhai fyw, ac na buafwn i yn
croesawu yr aml ysprydoliaethau
da a ddanfonodd Duw yn fy
nghalon i, i geisio gennyfi fyw'n
Dduwiol; neu na wnaethwn y gwei-
thredoedd da a allafwn eu gwneuthur;
mor felus ac mor gysurfwyr fuafent
hwy i mi yr awr hon yn fy mawr
ddygyn gyfyngder diweddaſ ymma.

14. Y meddyliau a'r ymadroddion
hyn; fawd anwyl, beth bynnag wyl
yr awr hon, sydd ddir eu bod yn dy
galon di yn awr angen, oddieithr i
yr awr hon ochelyd hynny trwy well-
hau dy fuchedd, a hynny yn unig a all
roi cyflur i ti yn y dydd trist hwnnw.
Oblegid am y rhai da y dyweld y
barnwr ei hun, Luc. 21. 18. Pan
ddeebren o'r peibau byn ddyfod edrychwen
i synu, a chodwch elch pennau, canig y
mne eich ymwared chwio ddiwrth dral-
lod a thrafferth y byd hwn yn nesau.
Ac y mae'r prophwyd yn dywedyd
am y gwr Duwiol, a wnaeth weith-
redoedd da yn y bywyd hwn, y bydd
yr

yr amser hwnnw Gwyn ei syd, ac y
mae'n dangos yr achos o hynny, Oble-
gid yr Arglwydd a'i gwared ef yn y dydd
drwg, ac a'i nerth a ef ar ei glafwely, ac
a gweiria ei holl wely ef yn ei glefyd,
Efal. 41. A hyn yn ddiammau a ddy-
wedir yn bennaf am wely anghu dyn
a'i ymadawiad o'r byd; oblegid y gwe-
ly hwnnw, o'r holl welyau eraill, yw
r gwely tristaf a mwyaf ei ofid, fel y
dywedais o'r blaen, pan nad ydyw
ddim ond pentwr o bob math ar
dristwch a gofid ynghyd, yn enwedig
i'r rhai a dynnir iddo cyn eu bod yn
barod iddo, megis fynychaf y maent
fwy i gyd heb fod, y rhai o ddydd i
ddydd sy'n oedi gwelhaul eu buchedd,
ac heb gymmeryd gofal am fyw yr
yr awr hon yn y cyfryw fodd ag y dy-
munent wrth ymadagi a'r byd ddarfod
iddynt fyw.

Yr Poem
becho

Y M
D

dynion
eu bry
chedd,
bobl g
a baro
ryfe'g
chym
ele yn
y gell
di, y r
dim
becha
ych a
ag a
cariac
nom
ynon
huria

PEN

PENNOD IX.

*T Poenau sydd wedi eu hordeinio am
bechod ynol y fuchedd hon.*

YM mysg yr holl foddion y mae
Duw yn eu harfer tuacat feibion
dynion i geisio eu cyffroi hwynt i roi
eu bryd yngwbl ar wellhau eu bu-
chedd, y crysaf a'r cadarnaf gyda'r
bobl gyffredin, yw ystyried y poenau
a barodtôdd Duw i bechaduriaid gwrth
yste'gar, ac i rhai a droscddo ei or-
chymmynion ef. Ac am hynny y mae
efe yn arfer o hynny mor synych, fel
y gellir gweled trwy'r holl Brophwy-
di, y rhai nid ydynt agos yngwneithur
dim ond bygwth plaau a ddiaster ar
bechaduriaid. A'r modd hwn yn syn-
ych a dycciodd yn well na dim arall
ag a ellid ei arfer, a hynny o achos y
cariad naturiol sydd gan bawb o bo-
nom ni arnom ein hunain, a'r o'n sydd
ynom ni rhag pob perygl arnom ein
hunain. Felly yr ydym ni yn darllen
nad

mad oedd dim a alleu gyffroi'r Nine-
feaid, cymmaint a dywedyd iddynt o'r
blaen pa berygl oedd uwch eu pennau.
A St. *Joan* fedyddiwr, er ei fod yn dy-
fod mewn modd disymf diystyr, etto
wrth bregethu i'r bobl mor erchyll
oedd y dialedd oedd ar ddyfod, a bod y
fmyall wedi ei gosod eisus ar wreiddyn y
prennau, i'r torri i lawr, i'r bwrw yn tan
bob un ar na ddygeu ffwrth da, a gwell-
hau ei fuchedd, efe a wnaeth i'r Pub-
licanod, ac i'r milwyr ofni, er eu bod
yn bobl o fettel galed; a chyrchu atto
wrth glywed y gennadwri doft honno
a gofyn iddo pa beth a wnaent a
mwyn eael gochel y cospedigaeth hyn-
ny *Luc. 3. 9.*

2 Pan ddarffo i ni gan hynny yst-
yried am firwolaeth, a thost farn Duw
sydd yn dyfod arôl marwolaeth, yn
yr hon y mae i bob dyn dderbyn yno
ei weithredoedd yn y bywyd hwn, fel
y dyweid yr yfscrythur lan, 2 *Cor. 5.*
neffaf peth i ni i'w ystyried ydyw y
poenau a osodwyd i rhai a gaffer yn
feius yn y cyfrif hwnnw, fel y galle
hynny, onis gwna dim arall, ddwyn
Cristianogion i roj eu bryd ar wafan-
eth

ethu Duw. Oblegid, fel y dangosais
 o'r blaen, od oes gan ddyn wrth naturi-
 aeth gariad iddo ei hun, a chwant i gadw
 ei esmwythdra ei hun; wrth hynny fe
 ddyleu fod ynddo hefyd osn rhag pob
 perygl a alleu beri iddo gwympo i
 ddygyn drueni ac aflwydd. Ilyn y
 mae St. Bernard yn ei egluro yn orehe-
 hol ynôl ei arfer: Oh ddyn (medd
 efe) pe rhoen i ti, a bod wedi bwrw
 heibio bob cywilydd ac a ddyleu fod
 mewn creadur mor ardderchog ag wy-
 ni; oni chlywi di oddiwrth dristwch
 yn y byd, mwy nag y mae y rhai
 enawdol yn ei glywed, etto na choll
 byth mo'th osn hefyd, yr hwn sydd
 byd yn oed mewn anifeilieid. Yr y-
 dym ni yn arfer o lwytho afllyn, ac o'i
 lino a gwaith, ac nid gwaeth ganddo
 am nad yw ond afllyn; ond pe bait ti
 yn ei wllhio ef i'r tân, neu yn ei dallas
 mewn clawdd, fe a wnae oreu dim
 fyth ac a alleu ar ochel hynny. am fod
 yn holl ganddo fyw, ac yn ddrwg
 gantho farw. Osna ditheu; ac na
 sydd lai dy synwyr nag anifail. Osna
 farwolaeth; osna'r farn; osna uffern.
 Yr osn hwn a elwir yn ddechreuad
 doethineb

doethineb, ac nid yn gywilydd, neu
yn drifwch : am fod yspryd ofn yn
gryfach i wrthwyaebu pechod nag y
pryd cywilydd, neu drifwch : ac
hynny y dywedir, *Meddwl am dy
wedd, ac ni pbecht di byth.* Hynny
yw, meddwl am y gospedigaeth a
gywyddol sydd am bechu ynol y
chedd hon. A hynny a ddyweid
Barnard. Dihar 9: Eccles. 7. 36

3. Yn gyntaf gan hynny, i ddywe
dyd yn gyffredinol am y poenau sydd
yng haelw erbyn y fuchedd a ddaw
petteu'r Serythur lân heb ddangos i
yn yspysol faint ydynt, etto y mae llaw
wer o resymmau a alleu beri i ni gredu
eu bod hwy yn doft, ac yn ofidus, a
yn anhawdd dros ben eu ddioddedd.
Canys yn gyntaf, fel y mae Duw yn
Dduw yn ei holl weithredoedd, hynny
ydyw, yn fawr, yn rhyfeddol, ac yn
ofnadwy ; felly yn enwedig y mae ef
yn dangos hynny wrth roi cospediga
eth am bechod; ac o'r achos hynny
gelwir ef yn Dduw'r cyfiawnder, a
yn Dduw'r dial. Am hynny, gan fod
ei holl weithredoedd eraill ef yn llaw
mawredd, ac yn rhagori llawer ar
deall

deall ni, ni a allwn wybod hefyd, fod
ei law ef wrth gospi yn rhyfeddol. Y
mae Duw ei hun yn dysgu i ni ymre-
fomnu felly, pan yw yn dywedyd,
*Onid ofnwyd chwi fi? onid chrognwyd ger-
ymron i, yr hwn a osodais y tywod yn
derfyn i'r môr, trwy ddeddf dragymyddol,
fel nad elo tros hwnnw; er i'r tonnau
jngyrchu, etto ni thycia iddyni derfysgu
etto ni ddenant tros hwnnw.* Jer. 5. 22,
Megis pe dywedeu, Os ydywyfi yn
rhyfeddol, ac yn rhagori, ar eich deall
chwi, yn y môr, ac yn fy ngweithred-
oedd eraill a welwch chwi beunydd;
y mae i chwi achos da i'm hofni i, os
ystyriwch y bydd fy ngwalth i yn
eospi, yn gyffelyb i rhai hynny.

4. Ni a allwn fwrw amcan arall ar
fawr a thost gyfiawnder Duw, wrth
ystyried ei anfeidrol drugaredd aourha-
ethadwy ef, yr hon sydd o'i wir na-
turiaeth ef, ac heb na meidr na mesur
arni, mwy nag ar ei dduwdod ef, fel-
ly y mae ei gyfiawnder ef hefyd. A'r
ddau hyn, sydd megis dau fraich i
Dduw, yn cofleidio. ac yn cusanu'r
naill y llall. fel y dyweid yr Scrythur
lân, *Psal. 85. 10.* Am hynny, megis
mewn

mewn dyn bydol, os caem fesur y
fraich iddo, se fyddau hawdd i ni
bod mesur y llall; felly wrth w
samplau rhyfeddol beunydd o dr
redd Duw tuacat y rhai edifeiriol,
a allwn wybod wrth hynny mor
yw ei gyflawnder ef tuacat y rh
roes efe i gadw i'w cospi yn y fuch
a ddaw, a rhai o'r achos hynny y
efe yn eu galw yn yr Scrythurau
llestri digofaint, neu llestri i ddar
ei ddigofaint arnynt. *Rhuf. 9, 22.*

5. Y trydydd rheswm i beri i
gredu faint yw ei gospedigaeth ef,
rhyfeddol ymmynedd, a dioddesgar
Duw yn y byd hwn, megis pan yw
dioddes i amryw ddynion fyned r
ddynt o bechod i bechod o ddy
ddydd, o flwyddyn i flwyddyn o
i ots; ac i dreulio'r cwbl mewn
mharch a dystyrwrch ar ei sawredd
gan chwaneu camwedd at gamw
a gwrthod pob cyngor, ac annog
yspydoliaeth ddâ, a phob mod
caredig a fedro ei drugaredd ef ddy
fio eu cynnag iddynt, i geisio gan
ynt wellhau.

Pennod. IX.

fefur y mae A pha ddyn o'r byd a alleu
 vdd i ni wneud hyn? Neu pa galon dyn mae
 wrth weld ddanges y, fath ddioddefgar
 dd o drugochyn? A phe galleu hyn igyd
 difeiniol, a bodost gospedigaeth ar y rhai
 y mor dda y byd a ddaw; se ellid tyb
 at y rhai ynni yn wrthwyneb i gyfrain
 n y fuchelwader ac uniondeb, a bod
 ynni y mae i Dduw yn hwy na'r ll
 ythurau ym St. Paul yn cyfiwrdd a'r
 i i ddangos yn ei Epistol at y Rhufeini
 f. 9, 22. Mae efe yn dywedyd, Oni nys
 beri i ni, fod dalont Duw yn dy dyn
 aeth ef, ym ddielwch. Ac yr nys niben
 ddesgarwdd, a'r galon ddielwch, a'r
 pan yw ym ddielwch, a'r galon ddielwch,
 fyned rhai, a datguddiad cyfiawn fawr
 o ddydd, a dal i bob un ynol ei weith
 ddyn o oed, ym ddielwch. 3. 4. Y mae efe yma yn
 newn am y rhai hyn, Trysori dligofaint, i
 wreidd ei doccau; mai megis ag y mae
 gamwedd yn trysori ac yn pentyrru
 annog, a gynydd, i wneuthur ei bentwr y
 moddiol y mae'r pechadur di edifeir
 ef ddyfod i yrru pechod ar bechod; a Du
 o gannod yn y gwrthwyneb, yn pen
 faint, ar dligofaint, a dal
 llaidd, hyd oni bo llawn

A phia

lleu ddiod-
 a marwol a
 eifgarwch a
 yd ddianc
 hai cyndyn
 tybied fod
 fraith cyn-
 ood y nall
 r' hall. Y
 a'r theswm
 feisiaid, lle
 nt wyddost, o
 dy dynys at d
 arodd dy gae-
 sefrol, yn ngy-
 rbyn dydd 2000
 on farw. Daw
 wreiddedd,
 na yn arfer y
 fain, i arwy-
 y mae i' cy-
 bentgwr arian
 otwryn i'w
 i ediferiol yd
 d; a Dow yn-
 yn pentyred
 a ddaled ar
 llawn ei fefur
 i'w

63

od-

ol a

h a

ngc

lyn

lod

yn-

gail

Y

wm

, lle

At, 6

di d

yed-

rya

dare

Dare

loads,

fer y

iwq-

cy-

adian

iwq;

of yu

w yn-

werod

dd ar

sefur

i w

i'w dalu iddynt yn y diwedd : Mae
ar fesar, fel y dyweid y prophwyd
gael talu i ni adref, ynôl lluosfongrwn
ein ffield dra, Esa. 27 8. A hyn
oedd Duw yn ei feddwl pan ddydd
dodd efe with *Abraham* Na chyslaw
etto amfredd yr *Amoriaid*, Gen. 15.
a hefyd yn llyfr y datcuddiad with
Joan yr Efangylwr, pan ddibenodd
efe'r llyfr hwnnw yn y môdd hyn,
hwn sydd anghysfawn, bydded anghysfawn
etto ; ar hwn sydd yn frwnt,
dded frwnt'etto : canys wele yr wyf yn
fod ar frys, a'm gwobr sydd gyda mi
rodd i bob un fel y byddo ei waltb,
22. 11. 12. With y geiriau hyn y mae
Duw yn arwyddocau fod ei wa
ef yn dioddef, ac yn cyd-ddwyn
phechaduriaid yn y byd yma, yn
wydd o'i dôst gospedigaeth ef yn
fuchedd a ddaw ; yr hyn y mae
prophwyd *Daïydd* hefyd yn ei ddang
lle mae ef with sôn am bechadur di
fal yn dywedyd fel hyn, *Tr Arglwydd*
a chwadd am ei ben ef, canys se a
fod ei ddydd ef ar ddydd, *Psal. 37*,
Y dydd yma, yn ddiammeu, yw
dydd cyfrif, ac amser gospedigaeth
ynôl y fuchedd hon ; canys felly

Mae Duw yn ei yspysu ei hun yn he-
 dyddiethach mewn lle arall yn y geiriau
 grwydd. Tithau fab dyn, fel byn y dyweid
 yn yr Arglwydd Dduw wrth dir Israel, di-
 dyddedd a ddaeth ar bedair cengl iŵr. Daeth
 am ymroddion ddimedd arnat, ac mi a an-
 is. Onaf sy nig arnat; ac mi a' th farnaf di
 wrth ôl dy ffordd ac a roddaf dy holl ffieldd-
 onodra arnat. A'm llygad ni' ch arbed ti, ac ni
 yn, thosturias; cichr rhoddaf dy ffordd arnat ti,
 yfian i' th ffieldd dra sydd yn dy ganol di fel y
 t, yn yspoch mai myfi yw'r Arglwydd. Fel byn
 yn dy dyweid yr Arglwydd, Drwg, drwg unig,
 mi wele, a ddaeth. Y diwedd a ddaeth, da-
 eth y diwedd, y mae'n gwllo am danat;
 y mae wele, efe a ddaeth. Daeth y horegwath
 wathat; daeth yr amser; agor yw'r dydd
 yn y dydd. Weibian ar fyrder y cymallaf
 n a' th lld arnat, ac y gorphennaf sy nig wr-
 yn ym; ac mi a' th farnaf di ynol dy ffordd,
 mae ac a roddaf dy holl ffieldd dra arnat. A'm
 ang llygad ni' ch arbed, ac ni thosturias wrth y;
 a' th rhoddaf arnat ynol dy ffordd, a' th ffieldd dra
 llydd yn dy ganol di; a' th a' th gni wybod mai
 a' th myfi yr Arglwydd sydd yn taro. Hyd yn byn
 y, y mae ymadrodd Duw ei hun, Ezek. 7. 2.
 yw 6. Wrth hynny gan ein bod ni
 gae weithiau yn deall yn gyffredinol, fod
 lly yn adiau y dydd cospedigieithau Duw
 H yn

yn y dydd a ddaw, yn *fawr* ac yn *doft*
i bob rhai a gwynpo iddynt, ac o'r a-
chos hynny y dywaid yr Apostol, *Peib*
osnadwy gw sgrthio yn nwylo'r Daw byn,
Neb. 10 31. Yfhyriwn beth yn ne-
illduol pa *sath* boenau a chospedigae-
thau syddant hwy.

7. Ac yn gynta dim, am y lle sydd
wedi ei appwyntio i *sod* cospedigaeth y
rhai colledig ynddo, ac a elwir yn gy-
ffredin Uffern, y mae'r Scrythur lân
mewn amryw leithoedd yn arfer
amryw enwau arno, a'r cwbl
er niwyn dangos ac yspysu mor *doft*
sydd y poenau sydd raid eu *dioddef* yno.
Yn ladin y gelwir ef **INFERNUS**,
hynny ydyw, lle odditanodd, neu tan
y ddaiar; *fel* y mae y rhan *fwyaf* o'r
hen dadau yn ei gyfieithu. Ond pa
un bynnag a wnel ai bod tan y ddaiar
ai na bo, siccr iawn ydyw ei *sod* yn
lle mor withwyneb i'r nef ac y gall
sod, a'r nef a ddywedir ei bod i *syna*
oddiarnodd. A'r henw yma a arferir
i arwyddocau mor druan ac mor do-
stur y gwithir, ac y tefir y rhai dam-
nedig i lawr i'w sathru tan draed Duw
a dymion dâ byth bythoedd. Can-
elly y dywaid yr Scrythur lân. *Wela*

ddydd yr Arglwydd yn dysod, yn illogeth
megis ffwrn; a'r boll seiloblon, a boll
welthwyr anwireda a syddant fofl. A
chwybwi y rhal ydyeb yn ofni fy enw i a
sethruch yr annuwollon, a hwy a syddant
yn lludw tan nadnau eich traed chwi.
Mal. 4. 1, 2, 3.

8. Y gair Hebraeg y mae'r Scrythur
lân yn ei arfer am uffern, yw *Scheol*,
yr hyn a arwyddocca bwl mawr neu
geustios ddofn, Esa. 14. 15. Ac yn y
deall bwonw y gelwir hi hefyd yn lly-
fr y datguddiad, yn llynn mawr, neu
yn gerwyn fawr digofaint. A
thrachefn y gelwir hi yn llynn yn lly-
gi gan dân a brwmstan, Date. 14. 19.
ac 21. 8. Yn y Groeg, y mae'r Scry-
thur lân yn arferol o dri gair i arwyd-
doccau yr un lle, a cyntaf yw *Hades*,
a arferir yn yr Efyngyl, ac a arwyd-
docca medd *Plutarch*. lle heb oleuni-
yntho. Yr ail yw *Zephor*, ac hwn a
arwyddocca tywyllwch. Ac yn y
deall bwonw y gelwir *Fob* hi. Tir ty-
wyllwch a chysgod angen. Tir Tywyllwch
fel y fagddu, a chysgod angen, a heb dre-
fn; lle mae'r golenni fel y tywyllwch.
Ac am hynny y gelwir hi yn yr Efyngyl.

gyl, y tywyllwch eithaf. Y trydydd enw Groeg yw *Tartaros*, yn Sanct *Peter*, 2 *Pet.* 2, 4. 17. A'r gair hwnnw sydd yn ceel ei dadogaeth o'r Ferb *Tarasso*, yr hyn a arwyddocca dychrynu ac ofai; a thrallodi, a blino, a molestu, ac aflonyddu: a'r henw hwnnw sydd yn dangos fod yn uffern annrhefn erchyll ar boenau, fel y dywed *Job* am dani ei bod yn lle heb drefn; lle mae erchyllfod, a dychryn tragwyddol yn atosac yn trigo, *Job* 10. 21. 22.

9. Y gair Chaldaeg yr hwn sydd hefyd yn yr Hebraeg, ac a adewir yn y Groeg, yw *Gehenna*, *Mat.* 5. 22. Yr hwn y mae Crist ei hun yn ei arfer gyntaf, i arwyddocau lle y rhai damnedig, fel y dywed St. *Hierom* ar y ddegfed bennod o *Efengyl* St. *Matthew*: A'r gair hwn a gyfansoddir o'r gair *Gee*, a'r gair *Hinnom*, ac a arwyddocca ddyffryn sydd gyfagos i *Jerusalem*, a elwir dyffryn *Hinnom*, lle bydded hên ddelw addolwyr yr ludde-won yn arfer o losgi eu plant eu hwnain yn fyw, er anrhyddedd i'r cythraul, ac yn lleisio ag utgyrn ac a thympanau ac ag offer cerdd uchelsain eraill, tra syddent

syddent yn eu losgi, rhag clywed llais
a llefain eu plant: Ae i'r lle hwnnw
ynol hynny y byddid arfer o fwrw pob
bryntni, a thom, a chelaneddau meir
won, a'r cyffelyb fndreddi. Ac y
mae'n gyffelyb iawn i'n lachawdr ar-
fer y gair hwn am uffern, yn hytrach
na geiriau eraill, er mwyn arwyddoc-
au y gosidus losgi sydd at eneidiau yn
y lle hwnnw, a'r llefain a'r gwaeddi
toftur sydd gan y rhai a boeir yno;
a'r lleisiau a'r germain erchyll anhaw-
ddgar sydd gan y rhai sy'n eu poeni,
ac mor ddrewllyd, fudr, fheidderw
ydyw'r lle hwnnw, yr hwn hedyd y
mae'r Scrythur lân mewn lleoedd eraill
yn dangoseiddull tan enwau nadroedd
a feirph, a dreigiau, a gwiberod, ac
aspiad, ac yscorpionau, a phryfed
gwenwynig eraill, fel y cewch chw-
weled arol hyn.

10. Gan ddarfu i ni ddangos en-
wau'r lle hwn, ac wrth hynny dangos
peth o'i naturiaeth a'i ddull; y mae'n
canlyn bod i ni ystyried pa fath boeiau
y mae dynion yn eu dioddef yno.
Ac i ddangos hynny, rhaid i ni wybod
megis y mae nef ac uffern yn wrth-

wyneb i'w gilydd, a chwedi ou horde-
 imo i ddau fath ar bobl wrthwyneb
 i'w gilydd, ac am achosion gwrthwy-
 neb i'w gilydd; felly y mae iddynt
 naturiau, a chynneddfau, a fwyddau
 gwrthwyneb i'w gilydd; megis beth
 bynnag a ddyweder am ddedwydd-
 wech y naill, fe wasanaetha hynny yn
 hydda i ddangos gwrthwyneb annedi-
 wyddwech y llall. Megis pan yw St.
Paul yn dywedyd am y nef, *Na welodd*
llygad, ac na chlywodd clust, ac na-ddaeth
i galon dyn y petbau a ddarparodd Duw i'r
rhai at carant ef, 1 Cor. 2. 9. Wrth y
 geiriau hyany y gallwn ni wybod fod
 yn gymmaint poenau y rhai damnedig.
 Drachefn, pan yw'r Scrythur lân yn
 dywedyd fod dedwyddwech y rhai sy'n
 y nef yn ddedwyddwech perffaith, yn
 cynnwys pob math ar ddaioni, fel nas
 gellir meddwl am un fath ar hyfryd-
 wech nad oes ganddynt hwy: rhaid i ni
 dybied yn y gwrthwyneb y bydd rhaid
 i drueni y rhai damnedig fod yn drueni
 cyflawn yn cynnwys pob math ar ofid
 ag a all fod, heb un yn eisien. Fel
 megis ag y mae dedwyddwech y rhai
 duwiol yn anfeidrol ac yn gyffredinol,
 felly hysyd y mae gofid ac anghyfiwr

yr annuwiol yn anfeidrol ac yn gyffredinol, Yn y fuchedd hon nid yw yr holl drueni, a'r anghyflwr a'r poenau sydd yn digwydd ar ddyn, ond neillduol, heb fod yn gyffredinol; fel y gwelwn ni fod un dyn a'i boen ac a'i ddolur yn ei lygaid, ac arall a'i ofid yn ei gefn: y rhai er nad ydynt ond poenau neillduol, ydynt er hynny weithau mor doft, ac mor ddygyn, ac nad yw bywyd dyn abl i'w gwrthwynebu, ac ni fynneu ddyn fod arno eu dioddef yn hir' er ynnill mwy na llawer o ftydoedd ar unwaith. Ond beth petten ddyn, dybygweh chwi yn dioddef ei boeni ym mhob rhan o'i gorph ar unwaith yn ei ben, yn ei lyaid, yn ei dafod, yn ei ddannedd, yn ei wddf, yn ei fol, yn ei gefn, yn ei galon, yn ei ystyly. Iau yn ei Fforddwydydd yn ei goesau, yn ei draed ac ym mhob eymmal yn ei gorph heb law hynny; beth petten ddyn meddaf, yn dioddef ei boeni yn greulon, ac yn dwyn y dygyn ofid ym mhob rhan o'i gorph ar unwaith, heb na thorr, nac esmwythdra, pa ofid a thrueni a alleu fod fwy na hyn, pa olwg dofturach? Pettit ti yn gweled un yn gorwedd yn yr heol yn dlo-

ddef y fath boenau; mi a wn na
 ni amgen na thosturio wrtho. Bell
 ystyria ditheu pa ragorfaeth fydd rhw
 dioddef y poenau hyn dros wythn
 a'i dioddef yn dragywyddol byth;
 ragor fydd rhwng eu dioddef hwy
 ar wely csmwyth. a'i dioddef hwy
 ar yr alch boeth, neu yn y fflwr
 ferwedig; pa ragor fydd rhwng eu d
 ddef hwynt ymmysg caredigiona all
 gyfluro, a diddanu; ac ymgeled
 dyn, a'u dioddef hwynt ymmysg cyt
 reuliaid uffern; ni wnaent ond ei ffla
 gellu a'i boen. Ystyria hyn, medd
 ddarlleneydd hynaws, ac os bydd
 well gennyf gymmeryd poen fawr, a
 dioddef y gosidau hynny yn y bywyd
 yma; bydd sedlon i gymmeryd ychy
 dig boen, yn hyttach na dioddef
 lleill yn y byd a ddaw.

II. Ond i ystyried y pethau hyn
 ym mhellach, nid yn unig yr holl ran
 nau hyn o'r corph, y rhai a fu megis
 yn arfau ac yn offer i wneuthur peckod
 a boenir ar unwaith, ond hefyd pob
 un o'r fyohwyrâu oddifewn ac oddial
 dan, a boenir hefyd a'i boenau nailltu
 o'i hun, a'r poenau hynny yn wrth
 wyneb

ynneb i'r peth oedd hoffaf a difyrraf,
 digrifaf gan bob o honynt yn y byd
 own. Megis pe dywedyd fel hyn, y
 ae y llygaid gwammal hoywon eu
 poeni a'u cospi, trwy weled golwg er-
 chyll ofnadwy ar gythreuliaid; y clu-
 liau tyner a llais ac a drygnad gerwin
 ysprydion dammedig; yr aroglau
 murfennaidd, a drewi ac a drygsawys
 wenwynig brwmstan a bryntni anef-
 orol; y chwaith a blas y geneu mwy-
 thus blyssig, a dŷgyn wange a rhaib
 newyma fyched; a holl rannau'r corph
 ydd a bywyd ynddynt, a than llof-
 gadwy; Drachefn, y tyb a'r meddwl
 a boenir trwy ddaell a gwybod oddi-
 with y poenau y mae yn eu dioddef,
 ac a orfydd arno eu dioddef; y côf
 trwy gosio a meddwl am y plesser a'r
 difyrwrch a gafodd gynt; y deall trwy
 ystyried y dedwyddwch a gollodd, a'r
 trueni a'r angbyflwr a ddaeth iddo. O
 Gristion truan, pa beth a wnei di yn-
 ghanol cymmaint o ofidiau doft.

12. Peth rhyfedd, a pheth, medd
 un o'r hên dadau, abl i yrru dyn a fac
 a dim rheswm gantho, allan o'i bwyll;
 yw ystyried yr hyn a ddatguddiodd
 hi 5 Duw

Duw i ni, yn yr Scrythur lân; yn-
ghylch y poenau hyn; ac etto leied y
mae dynion difraw'n y byd hwn yn eu
hofoi: Oblegid yn gyntaf, y mae nid
yn unig y rhesymau a ddangoswyd
o'r blaen, ond amryw bethau eraill a
ellir eu hyfryd yn yr Scrythur lân:
yn dangos i ni mor gyffredinol, mor
amrywiol, ac mor anfeidrol yw'r po-
enau hynny. Megis lle y dywedir
am y rhai damnedig. *A hwy a boenir*
ddydd a nos, yn oes besoedd. Dat. 20.
20. A thrachefn wrth grybwyll am
Babilon yn uffern, *Rhodwch tiddi o flaen*
a galar, Dat. 18. 7. Wrth yr hys-
gr arwyddoedd bod yn arfer po-
enau uffern, nid er mwyn ceryddu,
ond er mwyn poeni y rhai a ddol yno.
Ac y mae poenau, ie yn y byd hwn,
cymaint a chyn dofed ag y medro
synhwy'r dyn eu cyraedd a'u dyfeisio.
Meddwl ditheu, o byddau i Dduw ro-
i'r cwbl o'i feddwl ar ddyfeisio poenau
(fel y gwnaeth efe am boenau uffern)
yn fath boenau a fyddau y rhai hynny
a ddyfeisieu ei ddoethineb anfeidrol
ef.

13. Os medreu efe wrth wneuthur
elfen a defnydd y tân i'n conforddi
ni yma ar y ddaiar, ei wneuthur ef
mor ofnadwy ac ydyw, fel na fynneu
ddyn ddal ei law yn unig yoddo tros
un diwrnod, er ynnill teyrnas; pa
fath dân, dybygwch chwi, a barotodd
efe yn uffern, yr hwn a wnaed, nid i
fod yn gomffordd, ond i boeni ac i
gospï y rhai a ddêl iddo? Y mae lla-
wer o rager rhwng ein tân, ni yma
a'r tân hwnnw, ac am hynny gwir a
ddywedodd yr hên dadau am dano,
nad yw ein tân ni yma, ond megis eu-
lun tân a'baentid, ar bared, neu ryw
dân dychymmyg, wrth y tân hwnnw.
Oblegid ein tân ni a wnaed, fel y dy-
wedais i fod yn gomffordd, a'r llath i
boeni. Y mae'n rhaid i'n tân ni gael
ei borthi yn wastad a than-uydd, ac
opid e fe a ddiffydd, a'r tân hwnnw
yn llosgi yn wastad, heb ei borthi. Y
mae'n tân ni yn rhoi goleuni a hwn-
nw heb roi dim. Y mae'n tân ni al-
lan o'i le naturiol priodol ac am hyn-
ny yn ceisio esgyn, ac yn ymgais ar i-
fynu, a myped ymaith oddiwrthym
ni, fel yr ydym ni yn gweled; ond y

mae'r tan hwnnw yn ei le naturiol ei hun, lle y gwnaed ef, ac am hynny y mae efe yn aros yno yn wastadol byth. Y mae ein tân ni yn yssu ac yn difa'r defnydd a rodder ynddo, ac feliy ar frys yn diweddu'r boen: a'r tân hwnnw yn poeni, ac heb ddifa'r peth a fwrier ynddo, fel y byddo'r boen yn dragywyddol. Ein tan ni a ddiffoddir a dwr, ac a leiha lawer os bydd oer yr awel o'i amgyleh; ond nid oes dim a ddiffydd nac a leiha'r tan hwnnw. Yn ddiweddaf, mor lldieithr ac mor anghredadwy ydyw'r tân hwnnw, ni allwn weled wrth eiriau'n lachawdr Crist, yrhai y mae efe mor synych yn eu hadrodd, Yno y bydd gwylsalm, a rhincian dannedd, Mat. 13. 42. Wylo sydd yn dyfod o achos y boethfa ar llosgi anesgorol sydd yn y tan hwnnw, oblegid bod y boen wrth ddioddef berwi a llosgi yn peri gollwng dagrau yn gynt nag un boen arall, fel y gellir gweled pan roddo un beth poeth yn ei eneu yn ddisymmwith, neu pan losco ryw fan arall ar ei gorph. A rhingcian neu ysgyrnygu dannedd

(fel y gwyr pawb) fydd yn dyfod
gddiwith oerni ac anwyd mawr.

Meddwl ditheu pa fath dân yw
hwn fydd yn peri gwrês ac oerni anef-
gorol ar unwaith. O Dduw galluog,
mor ddicithr o Dduw ydwyf ti ! Mor
rhyfeddol ac mor ofnadwy wyt yn dy
holl weithredoedd, a'th ddychymmy-
gion ! Mor haelionus wyt i'r rhai sy
yn dy garu ac yn dy wasanaethu di !
Ac mor dôst wyt i'r rhai fydd yn dy-
ystyru dy orchymymynion. A ddya-
chymmygaist ti fodd i beri i'r rhai a
fo yn gorwedd yn y pwll tan a brwm-
flan, gael eu poeni hefyd a dygyn an-
wyd oer anefgorol ! Pa synwyr ddys-
nol a seidir ddeall pa fodd y gallu
hynny fod ? Ond dy farnedigathau
di ; ô Arglwydd, dyfnder heb waelod
ydynt ; ac am hynny mi a adawaf hys-
ar dy ragweliad ti yn unig ac a'th for-
liannaf yn dragywyddol o'i blegid.

14. Heb law'r poenau cyffredinol sy
raid i bawb ac sy yn y lle hwnnw tu
dioddef y mae'r Scrythor lân yn dan-
gos y bydd yno hefyd poenau neilldu-
ol i bob un ar ei ben ei hun ; ynol modd
a maint pob pechod, ac anwiredd o'r
eiddo

eiddo pob pechadur. Oblegid i'r per-
 wyl hynny y dywed prophwyd *Esa.*
 wrth Dduw, *Ti a'u berni fesur wrth fe-*
sur, Esa. 27. 8. Ac y mae Duw yn
 dywedyd am dano ei hun. *Mi a osodaf*
farn wrth linyn, a chyfiawnder wrth
bwys, Esa. 28. 17. A hynny yw med-
 dwl holl fygythion Duw ar bechaduri-
 cid, lle y mae efe yn dywedyd y
 efe hyd adref i bob un o honynt ynol
 eu gweithredodd bawb o'r neilldu,
 ynol dychymmygion eu calonnan eu
 huanin! *Date. 20. 12.* Ac yn y deall
 yma y dywedir yn llyfr y ddatguddiad
 am Babilon ynol ei thaffu i'r llynntân
 a Brwnstan, *Cymmaint ag yr ymogoned-*
dodd hi, ac y bu mewn moethau, y cym-
maint arall rhoddwch iddi ofid a galar,
Date. 18. 7. Am hynny o'r lle hwn y
 calgleu'r hên dadau sanctaidd, y bydd
 amrafael boenau am amrafael bechodau
 yn y lle hwnnw. Fel y mae rhagor
 rhwng pechod a phechod, felly y bydd
 amrafael boenau; medd yr hên *Eph-*
raim; i'r godinebw y bydd un fath ar
 boenau, ac i'r lleiddiad fath arall, ac i'r
 lleidr fath arall, ac i'r meddw fath arall,
 ac i'r celwyddog fath arall, *Megis per-*
 iddo

tid yn fathru'r balch tân draed i dalu iddo am ei falchder; a gorfod i'r glwth ddioddef newyn anghyfartal, ac i'r meddw ddwyn fyched anefgofol, a chael o'r geneu moethus ei leawi â buſt, ac o'r corph tyner ei serio a'i losgi â heirn poethion.

15. Y mae'r Ysryd glân yn dangos y fath beth, lle y mae efe yn crybwyll yn yr Scrythur am y gwr bydol annuwol. Ei fwyd a dry yn ei ymysgaroedd; buſt aspiad ydym o'i fenn ef; efe a lyngrodd gyfoeth, ac efe a'i chwydd; Daw a'i tynn allan o'i fol; efe a sugna wenwyn aspiad; tasod gwiber a'i lladd ef. Efe a dal hyd adref am yr hyn a wnaeth, ac ni ddifir of, ond efe a gaiff ddioddef ynol lluosogwrwydd ei ddychymmygion ei han. Pob twyllwch fydd cuddiedig yn ei ddirgelodd ef; tân heb ei chwythu a'i byſta ef. Dymma ran dyn annuwol gan Daw, Job. 20. 24. Wrth y geiriau hyn a'u cyffelyb. y dangosir yn oleu, y caiff y rhai bydol. bob un ei naillduol a'i briodor boenau, am eu glothiach, am eu daintethion a'n hammheuthyn foethus-fwyd, am eu trais a'u traha, a'u cyffelyb. A'r poenau hynny fyddant mwy nag y gall un tasod daiarol eu

hadrodd; fel y gellir gweled wrth y
geiriau dirfing ofnadiwy y mae'r Sery-
thur lân yn cuharfer yma i'w byspysu
hwynt.

16 Heb law hyn, y mae'r Serythur
lân yn dangos i ni y bydd y poenau
hynny nid yn unig ym gyffredinol i
bawb, ac yn neillduol i bob un, ac yn
dôst; ond hefyd yn gyfyngder mawr;
heb na help, na chymmorth, nac esm-
wythdra, na ehyflur; lle y mae yn
dywedyd, *R teslir ni yno yn rhwym ein
traed a'n dwylo, Mat. 22. 13.* Oblegid
y mae yn beth comffordd yn y byd
yma allu bod yn abl i wrthwynebu ac
i ymdrech a'n gofidiau; ond yno y
bydd rhaid i ni orwedd yn llonydd, a
dioddef pob peth a ddél attom. A
thraehesu, pan yw yn dywedyd, *Cau-
wyd y porth, Matib. 25. 10.* Hynny
ydyw, Cauwyd porth pob trugaredd,
a phob nawdd a phardwn, a phob esm-
wythdra; a phob seibiant, a phob
comffordd, o'r nef, o'r ddaiar; oddi-
wrth y creawdr, ac oddiwrth y credu-
riaid; yn gymaint ac nad oes dim
cyflwr i ddisgwyl am dano byth mwy;
fel nad oes yn o ofidiau'r byd hwn ar

nas gellir disgwyl peth corffordd ynddo. Y cyfyngder a'r caethiwed yma hefyd a ddangosir yn eglur iawn yn y ddammeg ofnadwy am y glŵrh goludog oedd ynuffern, yr hwn oedd wedi ei yrru i'r eysfryw angen a chyfyngder, ac y dymuneu gael o *Lazarus* syned a throchi blaen ei ffron mewn dŵs i oeri ei dasod ef, ynghanol y tân y mae efe yn dywedyd ei fod ytho; ac nis galleu gael ei ddymuniad. *Luc: 16: 24.* Ni buaseu hynny yn fy nhyb i, ond ymwared bychan iddo; pes gallaseu gael yr hyn yr oedd yn ei geisio. Ond etto; i ddangos gaethed ydyw'r lle hwnnw, fe a'i naccawyd ef o hynny. Oh, chwychwî y rhai fydd yn byw ymmysg golud pechadurus y byd hwn; ystyriwch, petteu heb ddim ond yr un esampl yma o dofler Duw, ac ofnweh. Yr cedd y gwr hwn mewn rhwyfsg, a rhodres mawr ŷchydig o'r blaen, ac heb ystyried gronyn ar y mawr ofd ar dygyn drueni yr oedd *Lazarus* ynddo: ond yr awr hon efe a roddu fil o'r Byd pettynt ar ei helw, am un defnydd o ddwr i oeri ei dasod. Pa beth lai na hynny a alleu ddyn ei ofyn? Ni fei-
ddieu

ddieu efe ddymuno cael ei wared allan
 oddiyno, na chael teli ac esmwythau
 ar ei boenau, na gofyn llestraid mawr
 o ddŵr i gorafforddi ei holl gorph, ond
 yn unig cymmaint ag a lyneu wrth
 ben bys gwr i oeri ei dafod. Beth am
 yr eisiau y gyrrasid y goludog hwn id-
 do? Beth am y grym a'r rhinwedd a
 dybieu ef ei fod mewn un defnydd o
 ddŵr? Ond toltur oedd y gyfnewid
 yma oedd ar ei dafod ef, yr hwn o
 blaen oedd gynnefin a chael ei wasana-
 ethu a phob math ar ddiod beraidd?
 Oh na fedreu'r naill ddyn gymmeryd
 esampwl wrth y llall! Naill ai mae hyn
 yn wir, ai mae Mab Duw yn gelwy-
 ddog. Ac yno pa fath ddynion ydym
 ni a ninnau yn ein gweled ein hunain
 mewn perygl o syrthio i'r cyfryw
 drueni, na byddwn ddyfalach i geisio
 ei ochei?

17. O achos bod Duw mor gaeth ac
 mor ddiog, yn nacau pob cyflur a chom-
 ffordd yn y dydd hwnnw, mae'r Sery-
 thur lân yn dywedyd y bydd dynion
 yr amser hwnnw yn cynddeiriogi, yn
 amhwylo, yn gwallgosi, yn ann-
 oddefgar aruthr, yn cablu Duw, yn

mel-

melldigo dydd eu ganedigath, yn tnoi
eu tafodau gan ofid, ac yn deisyf ar y
creigiau a'r mynyddoedd sythio ar-
nynt i ddiweddau eu poenau hwynt.
Dat. 16. 10. Dat. 13. Dat. 6. 16.
17.

18. Bellach oschwanegwn at hynny
dragywyddoldeb, ac annarfodedig ba-
ra y poenau hynny; ni a gawn weled
fod hynny yn chwanegu llawer ar y
peth. Oblegid yn y byd hwn nid oes
poenau gymmaint, ac nad yw amfer
naill a'u yn eu diweddau ai yn eu llei-
hau. Oblegid naill ai fe fydd marw y
poenwr neu'r hwn a boener, neu fe
ddigwydd rhyw achlysur arall, a ne-
widia neu a eswmytha'r boen. Ond
yno nid oes dim cyfryw obaith, na
dim o'r fath gomffordd, ond hwy a
boenir medd yr Scrythur-lan, *ddydd a*
nâs yn oes oesoedd yn y llyn fydd yn llof-
gi gan dân a brwmstan, Dat. 20. 10.
Yr hyd y byddo Duw yn Dduw, yr
hyd hynny y cânt hwythau eu llosgi
yno; ac ni bydd marw na'r poenwr,
na'r hwn a boener, nad byw fyddant
cisl dau yn dragywydd, er mwyn ca-
el

cael o'r rhai a boerur fod mewn tlag
wyddol ofid a thrueni.

19. Oh, mēdd un o'r tadau gyno
mewn myfyrdod duwiol, pes gwyd-
deu bechadur damnedig yn uffern, m
byddeu raid iddo ddioddef y poenau
hynny yno, ond cynnifer mil o flyny-
ddoedd ag yw rhifedi tywod y mō
neu'r blewynnau glaswellt ar y ddaiar
neu ond cynnifer mil myrddiwn o
soedd ag fydd o rifedi creaduriaid
y nef ac ar y ddaiar, fe fyddau law
dros ben gantho hynny; oblegid efe
ymgyflurheu wrth feddwl y bydd
ryw amfer ddiben ar ei boenau. On
yn awr, mēdd y gwr da i hwnnw,
mae'r gair yma Byb, yn torri ei galon
ef pan feddyllo efe am dano; a mō
dwl, wedi y darffo iddo ddioddef y
fi tan myrddiwn cyd a holl oesoedd
byd, fod cymmaint rhyngtho a cha
diben ar ei boenau, ac oedd y dy
cynfas yr aeth efe i mewn i'r poenau
Ystyria, Gristion da, mō hir y ty
ti fod un awr, er nas gorsyddu ar
ddal dy law mewn tân a brwm
ddim ond yr un awr honno. Ni
welwn os bydd gwr yn glaf iawn,

fod yn gorwedd ar wely esmwyth
 hyd a fydd gantho un noswaith. Efe
 ymdry ac a ymdreigla o ystlys i yst-
 lus tan gyfri'r clace, a rhifo pob awr
 el yr el heibio, as y mae yn tybied
 fod pob awr cyhyd a diwrnod cyfan.
 A phe dywedeu un wrtho y byddeu
 nid iddo ddiodde'r boen honno ddim
 ondfaith malyndd tuntu : se fyddau
 gos i anobeithio gan wir ofid. Ac os
 un noswaith mor hir ac morfaith
 un a fo'n gorwedd ar wely esm-
 wyth dâ, er na bo ond tipin o gryd yn
 flino; pa beth fyddau gantho or-
 wedd mewn tân a brwmstan, pan fy-
 ddo efe'n gwybod yn siccr na bydd
 diben byth ar ei boenau ef ? Oh, an-
 wyl frawd, y mae digonedd o'r un
 peth yn wastadol yn ddiflas ; hyd yn
 oed o bethau nid ydynt ddrwg o ho-
 nynt eu hunain : Pettit ti yn rhwym
 swytta yr un bwyd yn unig bob am-
 ser, ti a'i diflesit o'r diwedd. Pettit
 yn rhwym i eistedd yn yr un lle
 a fait fyw. heb symmud, se fyddau
 yn gennyt hynny, er na byddau neb
 dy gospi yn y lle hwnnw. Pa
 beth with hynny fydd gorwedd yn
 dragywyg

dragywyddol byth heb ddiwedd, mewn help
 poenau o'r fath fwyaf ag a ellid eu ddechrau
 chymygu? Ai posibl byth ei dioddeu? 21.
 Pa synwyr, wrth hynny, a pha ddeudais
 fydd yn y rhai nid ydynt yn gwneud
 thur mwy o gyrif o'r pethau hyn a
 y maent?

20. Mi a allwn yma ddywedyd ar y
 peth atto y mae'r Scrythur lân hefyd i lav
 yn ei ddangos, hynny yw y bydd gaeth
 poenau hyn mewn tywyllwch, athen co
 hwn o hono ei hun fydd beth ofnadwy
 wy i naturiaeth dyn. Oblegid a thall,
 oes wr yn y byd cyn ddewred, a phell
 bae efo ei hun yn noeth mewn tywyllwch yn
 weh anefgorol, ac yn clywed llais a al
 nad ysgrydion yn dyfod tuac atto mewn
 ofneu, er na roent un dyrnod iddo y
 ei gorph. Mi allwn hefyd ddywedyd no e
 un peth arall y mae'r prophwyd yppus
 adrodd hynny yw, y bydd Duw a phw
 rion da yn chwerthin am eu pen a rha
 hwy y diwrnod hwnnw, yr hyn sydd rhai
 ofid nid bychan. Oblegid, fel y mae golw
 yn beth comffordd i ddyn yn ei adfydd hy
 gael cwyno iddo gan un o'i garedigion o'r
 felly y mae cael chwerthin am ei beir a
 yn euwedig gan yr hwn yn unig a maff

newn help iddo yn chwawegu yn fawr
 duthr ar ei adfyd ef. *Dihar. 4. 26.*
 Ac etto nid yw'r cwbl a ddy-
 dais i, ond y naill ran yn unig o
 cospedigaeth y rhai damnedig, yr hon
 elw y dyfeinwyr *pena sensus*, poen
 dded, hynny ydyw, y boen a rod-
 ar y corph ar enaid ei dioddef. Ond
 law hyn y mae rhan arall gospe-
 gaeth yma, a elwir, *pena damni*,
 en colled, yr hon fel y tybia yr holl
 dysgedig, did ydyw ddim llai na
 llall, onid ydyw fwy. A hon yw'r
 golled anfeidrol y mae'r dyn damne-
 yn el gael wrth ei gau byth bytho-
 allan o olwg ei wneuthurwr, ac
 o'i ogoniant ef. A chan
 y golwg hwnnw yn ddigon o
 ei hun yn unig; i wneuthur yn
 appur ac yn ddedwydd bawb ag a-
 wyfer i'w swynhau, y mae'n an-
 rhaid bod yn drueni ac yn ofid blin
 rhai damnedig fod mewn colled am
 golwg hwnnw yn dragywydd. Ac
 hynny dymma'r bennaf, a'r gyn-
 o'r holl boenau a'r cospedigaethau
 arnynt. *Tynnir ymaith yr anwyl-*
affern, fel na welo ogoniant Duw,
26. Ac y mae'r golled hon yn

cynnwys ynddi bob math a'r gollu
arall; megis colled am ddedwyddwch
tragywyddol, fel y dywedais, a llaw
nydd tragwyddol, a chymdeithas
angelion a'r cyffelyb: a'r colledion
hynny, pan ystyrio y rhai dammedig
hwyt, megis nad yw bosibl iddynt
nad ystyriant hwyt yn wastadol
maent yn eael mwy o ofid a thristwch
oddiwrth hynny, fel y dyweid y
feinwyr nag oddiwrth yr holl boen
y maent yn eu dioddef heb law hys
ny,

22. Ac at hyn y perthyn prys
gydwybod, a elwir felly yn yr Scrip-
thur lla, *Adar. 9. 44.* Oblegid fel
mae'r prys yn bwyta ac yn yflu
pren y mae ynddo, felly y bydd yma
gof ein cydwybod ninnau o'n mewn
yn ein coel, ac yn ein poeni ni
wastadol. A'r prys a'r ymatgof
ymgno hwnnw a ddwg a'r gof i ni
holl foddion a'r achosion a'n dug ni
dygyn ofid hwnnw; megis ein dif-
wch a'n hesceulusdra, a wnaeth
gollir dedwyddwch y mae efalli
ei swynhau. Ac wrth ystyried
un o'r pethau hyn, y prys hwnnw

brath ac a'n eny ni yn ddwys ac yn
 doflym hyd at y galon. Megis pan
 ofodo o'n blaen ni yr holl achosion a
 roed i ni i ochel y gofid a'r trueni y
 byddwn ni yr amser hwnnw yaddo;
 ac i'n dwyn ni i'r gegoniant a gollaf-
 lom; ac mor hawdd a swafu i ni
 wneuthur hynny; ac mor agos fuom
 ni yn fynych i roi ein bryd at ei
 wneuthur; ac mor antafion y bwria-
 lom ni heibio'r meddylfryd hwanw;
 ac mor fynych y dywedwyd i ni am y
 perygl yma, ac etto leied oedd ein go-
 fal a'n hofn ni am ei ochel; mor ofer
 ac mor orwag oedd y coeg-bethau by-
 dol y treuliafom ni ein hamser yn-
 ddynt, ac y collafom y Nef o'u plegid;
 ac y cwmpasom i'r trueni ansegorol
 hwnnw; se a ddengys i ni faint yw
 parch a goruchafiaeth y rhai a gyfrifent
 ni yn ffyliaid yn y byd hwn; ac fel
 yr aethom ni yr awrthon yn ffyliaid
 ac y chwerrddir am ein pennau er doc-
 hed gynt y tybiem ein bod. Pan ro-
 do ein cydwybod, meddaf, y pethau
 dyn a mil o bethau eraill ger ein bron-
 ni, hwy a wnânt i ni ofid a thrif-
 ŵch a dolur anseidrol; am led yn
 rhyb;

rhyhwyr bellach yw gwellhau! A'r
gofid a'r dolur hwn a elwir pryf, neu
ymgno, neu ymatgof ein cydwybod
ni ein hunain; ac fe bair y pryf hwn
nw, a'r ymgno, a'r ymatgof, i ddyni-
on wyllo ac udo mwy nag a bair un
o'r pbenau eraill, pan ystyriont mor
esgulus, ac mor ynfyd, ac mor ofer
suont hwy i ddysod i'r poenau anes-
gorol hynny, ac nad oes mwy bellach
amserid dynt i wellhau eu camfyngi-
ed a'u hamryfusedd.

23. Yna y daw'r amser i'r dynion
hynny i wyllo ac i gwynfan, ond ni
bydd ond ofer iddynt; yna y dechreu-
ant yipddigio, ac ymgysffroi, a rhyfe-
ddu withynt eu hunain a dywedyd,
pa le'r oedd ein synwyr ni? pa le'r
oedd ein deall ni, pa le'r oedd ein
cof ni pan ganlynem oferedd a
gorwagedd, a diystyrir'r pethau hyn?
Dyma ymddiddanton pechaduriaid ym uf-
feru medd yr Scrythur, *Deutb 5. 8.* Pa
fudd fydd i ni o'n balchder? a pha les
wnaeth golud a ffrwyd i ni? Y pethau hyn
oll aethant ymleth fel cysgod, ac fel cen-
nad yn rhedeg: fel y llong ym myned trwy
r dŵr tonnog, yr hon ni ellir cael ei hâl-
nedu iddi fyned hebio, na'r llwybr yr

i'w bi i'w y'n i'w nuan, &c. Nyni a ymffli:
 a som yn ffyrdd anwiredd a distyn, ond
 ffrdd yr Arglwydd nid adnabnom. Hyn
 meddaf, a fydd accen dragwyddol y
 dydwibod ddarnedig yn uffern, gan
 pryf bwanaw yn ei chmoï; fef edi-
 wirwch tragywyddol, heb lês o hono.
 A hynny a'i dwg ef i'r fath anobaith,
 medd yr Scrythur, ac yr ymgymddeiri-
 ga efe yn ei erbyn ei hun, ac y rhwy-
 rei gnawd ei hun, ac y dryllia pettai
 possibl ei enaid ei hun, ac y gwahodd y
 ythreuliaid i'w boeni gan ddarfod idy
 o ymddwyn mawr debyg i anifail ym
 byd hwn, ac na wnaeth na darbod
 na gofalu am y peth pennaf yma, a
 ddylefid, mewn gwirionedd, feddwl
 am dano o flaen dim. Oh na chae efe
 m hoedl-etto, gyda'r hon a gafodd, i
 yw yn y byd, pa fodd, meddwchwi,
 treulieu efe yr hoedl hono? Beth
 mor ddiwyd a fyddau? Beth am do-
 ed fyddau ei fuchedd? Ond ni all
 synny fod; nyni yn unig y rhai fy-
 yw, sy a'r amser hwnnw gennym;
 meddyliern am dano a rhoi ein bryd
 a wneuthur y goreu o hono. Cym-
 emawr o ddyddiau, ni a fyddwn

ninnau wedi colli'r amser hwnnw, ni
 nis gallwn ei gael byth drachefn; a
 allwn gael un awr o hono, pe rhoi
 ni fil a'r holl fyd er ei chael, fel y rhoi
 y rhai sy wedi myned i golledigach
 eifus, pes gallent ei chael. Treulio
 ninnau yr amser presennol a roed i ni
 fel pan elom ni oddi yma, na bo rhai
 i ni ddymuno ein bod yma drachefn.

24. Dyma'r amser y gallwn
 ochel y cwbl, dyma yr amser y gall
 wn ni ein diogelu ein hunain rhag y
 holl beryglon hynny: Dymma'r am
 ser, meddaf, os ni a rydd ein bry
 allan o law; Oblegid ni wyddom
 beth a ddaw o honom ni y foru: fe a
 leu y bydd ein calonnau ni y foru
 cyn galetted, ac mor ddiofal am y pe
 thau hyn, ac y buont o'r blaen, ac se
 yr oedd calon Phara, pan ymadawed
 Moesef ag ef; Oh na roesefu efe ei ffr
 ar wneuthur gorchymmyd Duw, a
 fydded Moesef gydag ef, mor dded
 wydd, ac mor hhapus fuafefu ef! Pe
 cymmerafefu y glwth goludog ei amse
 tra'r oedd mewn hawdd fyd, a mor
 fendigedig a fuafefu efe! Fe a gawf
 rybudd o'r blaen (fel yr ydym ni)

nan yn cael yr awrhon) o'r trueni a
 eddeuau arno, gan *Foesen* a'r prophwy-
 di, fel y mae Crïst yn dangos, ond ni
 fynneu efe wrando. Ond yn ol hyn-
 ny yr oedd cynrhyfedded gantho faint
 hualau ei ynfydrwydd, ac y mynneu
 efe gael danfon *Latharns* o fynwes *A-*
braham, at ei frodyr, i'w rhybuddio
 hwy o'r afrwydd-deb a gawseu efe
Lac. 18. Ond *Abraham* a ddywedodd,
 wrtho nad oedd ond seithig iddo gei-
 ho hynny, oblegid na chosheu ei fro-
 dyr ef mo *Latharns*, ond yn hyttrach ei
 rhid megis dyn celwyddog, ac un a
 o'n rhon cullib i'w brawd anrhyde-
 dus hwy a fuaseu farw, pe daethen
 efe a ddywedyd iddynt hwy fod eu
 brawd yn y fath boenau; Ac felly yn
 eidd y gwneis annuwolion y byd hwn
 yr awrhon, pe deuai un a dywedyd
 iddynt fod eu tadau, neu eu mamau,
 neu eu ceraint hwy yn golledig yn uf-
 fwr am y bai; ac attolwg arnynt hwy-
 thau am edrych yn well at eu buchedd,
 nag iddynt hwythau wrth ddyfod i'r
 melle, chwanegu ar boenau eu caredi-
 gion, am eu bod yn beth achos o'u
 golledigaeth hwy (oblegid dyma'r u-

nig achos pabam y mae y rhai damne-
 dig yn gofalu tros y rhai byw, ac ni-
 am ddim cariad sy ganthynt tuac at
 tynt hwy) pe deueu, meddaf y fath
 gennad o uffern at bechaduriaid hoy-
 won y byd hwn, oni chwarddent hwy
 am ei ben ef dybygwch ehwi? Oni
 erlidient hwy yn doft y neb a ddyg-
 iddynt y fath chwedl? Pa beth with
 hynny a ddichon Duw ei ddychym-
 mygu, i geisio gwneuthur y rhai hwy
 yn gadwedig! Pa ffordd a gymme-
 ase, a pha foddion, gan na thyeia id-
 dynt na rhybudd, nac elampl rh-
 erall, na bygythiau, na chynghorion.
 Ni a wyddom, neu ni a allom wybo-
 os nyni ni fyddwn gwell ein buchedd
 nag ydyw, na gallwn ni fod yn gad-
 wedig. Ni a wyddom, neu a ddylem
 wybod synd llawer i ddamedigaet
 am lai o achosion. Ni a wyddom,
 ni allwn ni nas gwyddom, fod yn rhai
 i ni farw ar fyrd er, a chael y pethau
 gawfont hwythau, a minnau yn byw
 hwynt, hwy, neu yn waeth. Ni a wel-
 with a ddywedwyd fod y poenau sydd
 yn ein haros ni am hynny yn anesgo-
 rol, ac er hynny yn diagywyddol. Y-
 ydym

ydym ni yn cyfaddef eu bod hwy yn
druain ac yn annedwydd iawn, y rhai
er mwyn difyrwch neu ynnill bydol,
sydd eisus wedi syrthio i'r poenau
hynny. Pa beth writh hynny a alleu
ein llestair ni i roi ein bryd ar geisio
diange oddiwrth pob peth a'n rhwy-
stro; ac i'n gwared ein hunain allan o
rwymanau a chadwynau'r byd hwn, y
rhaf sy'n rhwystro i ni wasanaethu
Duw mor gywir ag y dylem, ac a
chymaint. Zêl ag y dylem i Pabam
y cyfgen ni un noswaith mewn pe-
shou, gan nat gwyddom ni nad y nos
honno yw'r nos ddiwethaf o'n hoedl
ni, yr hon a dyrr oddiwrthym ni bob
gobaith am yr amser sydd yn dyfod?

25. Dyro dy fryd gan hynny fy
mrawd anwyl, ar wasanaethu Duw,
od oes dim synwyr geanyt, ac ymrydd-
ha oddiwrth y perygl hwn, tra fo
Duw yn sodlon i'th dderbyn di, ac yn
dy anog di drwy'r meddion hyn, fel
y gwnaeth efe a'r goludog trwy Eze-
sel a'r prophwydi, tra'r oedd yn ei
hawddfyd. Bydded ei esampl ef yn
fynych ger bron dy lygaid di, ac ysty-
ria hi o ddifrif, a hi a wna i ti fawr

Ieſu. Y mae Duw yn Dduw rhyfeldol
 ac i ddangos ei ddioddefgarwch a'i an-
 ieidrol ddaioni, y mae eſe yn ymbil ac
 yn ymgymell â ni yn y byd hwn, ac
 yn ymgais â ni, ac yn ei olod ei hun
 megis with ein traed ni, i geisio'n
 cynhyrfu ni, a'n cyffroi er twm
 dâ i ni ein hunain, i geisio ein
 hyonill ni a'n tynnu ni i'n cadw rhag
 colledigaeth. Ond ynôl y fuchedd hon y
 mae eſe yn gwneuthur yn y gwrthwy-
 rch i hyony; y mae eſe yn troi'r dda-
 ſon, ac yn newidio ei leſerydd: Yn
 lle oen, y mae eſe yn myned yn new
 i'r annuwiol; ac yn lle bod yn lach-
 aru, iddynt y mae eſe yn myned yn
 goſbwi toſt arnynt. Pa beth mwy a
 ellir ei ddywedyd neu ei wneuthur i'n
 cyffroi ni? Y neb a gaſſo rybudd ac a
 fo'n gwelod ei berygl ei hun ger bron
 ei lygaid, ac ni chyffroa arno, ac ni bo
 dyfalach ac ofnusach o hyony, ond yn
 hyttrach cyrchu at ei berygl, a ſyttbio
 ynddo; er gallu toſturio with y cy-
 ſryw un, diau na ellir help iddo mewn
 un modd; ac ynteu yn ei wneuthur
 ei hun yn anghymmawys, ac yn aros-
 dau o bob ymward â aller ei geisio
 iddo.

PENNOD K.

*Am y gwobr, a'r tal anrbyddedd, a
haelionus, a ofodir o flaen pawb a
wasanaetho Ddau yn gywir.*

FE fyddu ddigon y rhesymau a'r
gnyriaethau a ofodwyd i lawr yn
y bennod o'r blaen, i gyffroi calon un
Crifion a fae a rheswm ynddo, i roi
ti fryd ar wasanaethu Ddau, yr hyn
yr wyf yn crybwyll am dano, ac yr
chwennych yn gymaint dy berfwa-
dio di i'w wneuthur, ddarlennodd
hawddgaŵ dy hun, a hynny er lles i ti,
ond am nad yw calonnau pawb o'r un
ddull yn hyn o beth, ac na thynir,
ac na chynnhyrsir pawb trwy'r un
moddion; fy amcan ydyw yma ysty-
ried pa lles a pha ynnill a ddaw i ti
oddiwrth hynny, o herwydd bod pob
dyn gan mwyaf wrth naturiaeth yn
tynnu at ei lles a'i elw. Ac am hynny
yr ydwyf yn gobeithio y bydd mwy o
sym yn hypony tuat dduyn i ben y

peth yr ydym yn ei geisio. nag mewn
 dim arall ac a ddywedwyd etto. Fy
 meddwl-gan hynny yw traethu am y
 fles ar elw fydd yn dyfod o wasanae-
 thu Duw, a'r ynnill a geir oddiwrth
 hynny, a'r taledigaeth dâ, a'r gwobr
 helaeth haellonus a rydd Duw i'w wei-
 lion yn hyttrach nag un meistr a-
 rall ar a aller ei wasanaethu. Ac er
 bod osn y gospitaligaeth a gawn ni onid
 gwafanaethwn ef, yn ddigon er ein
 gyrru ni i roi ein bryd ar ei wafa-
 naethu ef; a bod y doniau anleidrol a
 gawfom ni gantho ef, yn ein deun ac
 yn ein gwahodd ni i wneuthur hynny,
 er mwyn dangos ein bod yn ddiolch-
 gar iddo (ac am y ddeubeth hynny y
 crybwyllwyd peth o'r blaen) etto,
 idarlhenydd daionus, mi a fyddaf fod-
 lon, i roi i ti hyn o rydd-did, os myfi
 nis dangosaf fod y peth yr wyf yn ei
 ofyn ar dy law di, yn well ar dy les
 di, ac yn suddiolach i ti na dim arall
 yn y byd ara ellych di feddwl am da-
 no; ni cheisias mo'th rwymo di i'w
 wneuthur er dim ac a ddywedais i et-
 to i'r perwyl hwnnw. Oblegid, fely

mae Dŵw ymhob peth arall yn Dduw
helaeth ei sawredd, yn llawn haelioni,
a chymmawynasgarwch, a brenhinol,
haelder; felly y mae efo yn y peth
yma: yn anad un peth arall. Oblegid
ei nad yw dim a wnelom ni, neu a
allom ei wneuthur, ond union ddyled
arnom iddo ef, ac heb heuddu dim o
honon ein hun; etto o'i sawr ddaio-
nus haelloni; nid yw efo yn gadael
un tippyn o'n gwafanaeth ni iddo ef,
heb ei obrwyo'n helaeth, hyd yn oed
phiolaid o ddwfr oer, *Mat. 10: 40.*

2. Fe a orchymmynnodd Dŵw i
Abraham aberthu iddo ef ei unig fab
Isaac, yr hwn yr oedd efo yn ei garu
yn gymmain; ond pan oedd efo yn
barod i wneuthur hynny, Duw a ddy-
wedodd wrtho, *Na ddod dy law ar y
llange, ac na wna ddim iddo; digon
geaniffi wled dy ufuddod di. O
obrwydd mi a wn weithian dy fod di yn
ofnt Duw, gan nad attellulst dy fab oddi-
wrthyfi. Ac am nas gwrthodast ei
wneuthur; I mi fy hun y tyngeist medd
yr Arglwydd y bendithiast dy di, ac yr
amblast dy bâd di fel ser y neioedd, ac fel
y tywod fidd ar lan y môr; ac yn eu*
I 6 myig

mylg hwy y bydd un yn Crist, ac yn
 Iehawdr i'r byd. *Gen. 22. 12.* Ond
 teg oedd y taliad yma am gyn lleied o
 hoen? Y brenhin *Dafydd* a ddechreuodd
 rŵw ddiwrnod seddwl yntho ei hun,
 ei fod ef y pryd hynny yn *preswylh*
mewn y o gedwydd, a bod arch Ddu
ar ei mewn pabell o fewn y courtlan; am
 hynny esfe a roes ei fryd ar adeiladu i'r
 i'r Arch. Ac fe fu'r meddwl a'r am-
 can hwnnw mor gymmeradwy gan
 Dduw ac y gyrrodd esfe'r prophwy
Nathan atto ei yn y man, i wrthol
 gantho hynny, ac etto i ddywedyd
 iddo, gymmaint ac iddo roi ei fryd
 y peth, y gwne'r Arglwydd iddo
 ei neu yn hyttrach frenhiniaeth iddo
 ei ac i'w happil ar ei ol, yr hon
 bariat byth, se ni thynneu esfe byth
 ei drugaredd oddiwrthi, pa bechodau
 ac anwireddau bynnag a wneuthur
 hwy, a *Sam. 7. 1. 11. 15. Psal. 89.*
 20. A'r addewid yma a welwn ni
 fod yr awrhon wedi ei gyslawni y
 Arglwyd Crist, yr hon a gylododd o
 sylwyth hynny. I ba beth y dangos-
 wn ni lawer o'r fath esamplau? Y
mae Crist ei hun yn rhoi i ni addysg

gyfredina

gyffredinol o hyn, withalw'r gweith-
wyr, a thalu iddynt eu cyflog mor
union; a phan yw yn dywedyd am
dano ei hun. *Wela fi yn ddydd ar fydd*
am gwebr fydd gyda mi, i dalu i bawb
ynol ei xelibredodd, Mat. 20. Dal. 22.
12. Wrth yr hyn y mae'n amlwg,
nad yw Duw yn gadael poen yn y byd
a gymmerer yn ei wasanaeth ef heb
thalu yn dda am dani. Ac er ei fod ef
(fel y dangosir ynol hyn mewn lle
cyfaddas) yn talu yn y byd yma he-
fyd, a hynny yn helach ddigon; etto
(fel y gwelir wrth y ddwy clumpl
hyony) y mae efc yn oedi ei dalediga-
eth pennaf, hyn oni ddol efc ei hun yn
niwedd y dydd, hynny ydyw, ynol
y fuchedd hon, yn adgyfodol y rhaith cyfi-
awn, fel y dyweid efc ei hun mewn
man arall, *Luc. 14. 14.*

3. Ac am y taledigaeth ymmafydd
yng haddw i wasanaethwyr Duw yn y
fuchedd a ddaw, y mae i ni yr awr
hon ystyried, pa beth ydyw, a pha
fath ar beth ydyw, a pha un a wna a'i
bod yn talu y llafur a'r boeni y mae
gwasanaeth Duw yn ei ofyn, ai nad
ydyw? Ac yn gynta dim, os ni a
gredwn

gredwn yr Serythur lân sydd yn galw
 y taledigaeth hwnnw yn *Deyrnas* ac
 yn *Deyrnas nefol*, ac yn *Deyrnas dragy-
 wyddol*, ac yn *Deyrnas fendigedig*;
 rhaid i ni gyfaddef yn ddiau fod y tâl
 a'r gwobr hwnnw yn rhyfeddol o faint.
Mat. 25. 34. 2 Peter 1. 11. Oblegid
 nid ydyw Tywysogion bydol yn arfer
 o roi teyrnafoedd i'w gwasanaechwyr
 yn dâl am eu llafur a'u gwasanaeth.
 A phedtent hwy yn eu rhoi, neu yn abl
 i'w rhoi; etto nialleu y rhai a roent
 hwy fod yn deyrnafoedd nefol, nac yn
 rhai dragywyddol, nac yn rhai beddige-
 dig: Yn ail, os rhown goel ar yr hyn
 a ddyweid St. *Paul* am y taledigaeth
 hwnnw, *Na melodd llygad, ac na chly-
 wodd elust, ac na ddaeth i galon dyn,*
faint ydyw; 1 Cor. 2 9. Psal. 31. 19.
 Ac y mae'n rhaid i ni wrth hynny dy-
 bried yn lwy o hono, oblegid i ni we-
 led llawer o bethau rhyfedd yn ein dy-
 ddiau; a chlywed pethau rhyfeddach,
 ag y gallwn feddwl am bethau rhyfo-
 ddol iawn ac anfeidrol. Pa fodd wrth
 hynny y gallwn ni ddyfod i ddeall
 faint a gwerthfawroceed yw'r taledi-
 gaeth yma? diâu na all un tasod ar

greuwyd, na thafodau dynion nac an-
 gylion, ei adrodd, nac un meddwl ei
 dderbyn, nac un deall ei gyrhaeddyd
 i amgylfred. Fe a ddywedodd Crist
 ei hun, *Nâs gwyr neb beth ydyn, am yr*
hwn fydd yn ei dderbyn : ac am hynny
 y mae efe yn yr un man yn ei alw'r
Manna auddiedig, Dat. 2. 17. Er hynny
 fel y dywedir am ryw Geometrydd da
 yr hwn pan gafodd hyd troed *Hercules*
 ar fryn *Olympus*, a fesuodd ac a dyni-
 nodd bortleud ei holl gorph ef, with
 fefur ei droed : felly y gallwn ninnau
 with ryw bethau sy wedi eu gosod ar
 lawr yn yr Scrythur lân, ac with ryw
 bethau craill sydd yn cyttuno â hi,
 fwrw amean beth yw y taledigaeth
 hwnnw, er na bo'r amean ddim tebyg
 i'r peth ei hun. *19.*
 4. Mi a ddangosais o'r blaen fel y
 mae'r Scrythur lân yn galw'r taledi-
 gaeth hwnnw yn rheyrnas nefol, dra-
 gywyddol, fendigedig : with yr hyn
 yr arwyddocceir, y bydd rhaid i bob
 gynghwyfer yno fod yn Frenhinodd
 i'r un defnydd y gelwir ef mewn lle
 oedd eraill yn goron gofiantant yn orsedd
 mawr bydd, yn baradlys, yn lle o bysod-
 dion.

web, yn fyngd iragynydol. *Date.* 2. 10.
Date. 3. 21. Y mae St. *John* Efangyl-
 wr; pan oedd wedi ei ddeol, a
 yrro allan o'i wlad, wedi iddo drwy
 ryw ragorfraind gael peth gwybodaeth
 a phrawf o'r lle hwnnw; yn cymme-
 ryd arno ei bortreindu. trwy ei gyff-
 lybu i ddinas; a dangos fod yr holl
 ddinas o aur pŵr, a elae'r fawr uchel
 iddi o'r maen gwerthfawr, a elwir
Ysops; a bod i'r gae hon ddeuddeg
 fôl, wedi i gwnsuthur o ddeuddeg
 amryw feini gwerthfawr, y rhai y mae
 efe yno yn eu henwi; a deuddeg porth
 o ddeuddeg maen gwerthfawr a elwir
Margaris; ac ym mhob porth yr oedd
 un *Margaris* cyfan; a heol y ddinas
 oedd wedi ei phalmantu ag aur pŵr, yn
 gymmysgedig o berlau, ac o feini
 gwerthfawr; a goleuni'r ddinas hon
 no yw disgleirdeb, a llewyrch Crist
 ei hon, ym eistedd yn ei chanol hi; a
 o'i orseddfainde ef y dae afon o ddwr
 y bywyd, disgla'r fel y grŵal, i lon-
 nyehu'r ddinas: ac ar ddeutu glan y
 afon y tyfeu bren y bywyd, yndwy
 llwyth yn wastadol ddibaid; ac ni
 bedd dim nos yn y ddinas bynno
 dim hysgredig nid ac i newn iddi

ond y rhai fydd o'i mewn hi a deyr-
nasant ynddi, medd efe byth bythoedd
Dat. 21. 11. &c. Dat. 22.

4. Wrth y portriad hwn trwy
gylfelybiaeth o'r pethau cyfoethocaf a
gwerthfawrocaf yn y byd hwn y
myanei St. *John* i ni ddeall, y pris a'r
gwerth, a'r gogoniant, a'r mawrhydi
fydd yn y dedwyddwch a barotowyd
i ni yn y Nef. Ater (fel y dangosais
o'r blaen) mae twysogawl drefnadedd
ein Iachawdr Crist ydyw, a theyrnas
ei Dâd, a thragywyddol drigias y fen-
dgedig drindod, a barotowyd er cyn-
dechreuad y byd, i ofod allan ogoni-
ant, ac i ddangos gallu yr hwn nid oes
na meidr, na mesur, na diben ar ei
allu a'i ogoniant; ni a allwn dybied
yn dda gyda St. *Paul*, na all na thafod
ei draethu, na chalon ei feddwl.

6. Pan gymmero Daw arno wneu-
thur rhyw beth i ddangos mewn modd
ei allu a'i ddoethineb, a'i fawredd hyd
yr eithaf; meddylwch ynoch eich hu-
main pa fath beth fydd hwnnw. Fe rydych-
chod bodd iddo syw amser wneuthur
rhyw greaduriaid i'w wafnacthu ef
yn ei wydd ei hun, ac i fod yn dyfais

on o'i ogoniant ef; ac ar hynny ag m
 gais efe a greodd yr Angylion, o her
 wydd eu rhifedi a'u perffeithrwydd
 mor ddiethr ac mor rhyfeddol, ac y
 pair i ddeall dyn synnu wrth feddwl
 am dano. Oblegid, tuacat am eu rhi
 feddi, yr oeddyns agos yn aneirif, yn
 rhagori ar rhifedi holl creaduriaid, y
 byd hwn, fel y mae amryw wyr dy
 gedig; a rhai o'r hên dadau yn tybied
 er bod y prophwyd Daniel, ynôl arfer
 yr *Scrithur Iân*, yn gofod rhifedi pen
 nodol yn lle rhifedi amphenodol, pa
 yw yn dywedyd am yr *Angylion*
All a filodd a'i gwafannethent, a myrd
ffreddion a safent ger ai fron, Dan. 7
10. Ac am berffeithrwydd eu natur
 aeth, cyfryw ydyw (gan eu bod fe
 y dyweid yr *Scrithur*, yn yspriedion
 ac yn dân fflamllud) a'u bod yn rha
 gori er holl creaduriaid y byd hwn
 mewn gwybodaeth naturiol a gallu
 a'r cyffelyb. Pa anfeidrol sawredd y
 mae hyn yn ei ddangos ei fod yn
 creawdwri.

7. Ynôl hyn, meddi darfod i lawer
 bir angylion hyn gwynnys, se ryngodd
 bod i Dduw greu creadur arall ond
 lawer

lawer is na hwnnw, i gyflawni lleoedd
y rhai a gwympaseu; ac ar hynny efo
a greodd ddŷn o delpyn o bridd, fel y
gwyddoch chi, ac appwyntiodd iddo
fyw tros amser mewn lle pell oddi-
wrth y nef, yr hwn a wnaethid i'r
perwyl hynny, a hwanw yw'r byd;
yr hwn sydd le i'w gynwys ef ac i'w
brofi tros amser, a chweddi hynny a
ddisrwyir. Ac etto. wrth greu'r byd
darfodedig hwn (yr hwn nid yw ond
lluest yn perthym i'w drigfa dragywy-
ddol ef) pa allu, pa haelioni, pa sawl
rhydi a ddangosodd ef? Pa fath neso-
edd mor rhyfeddol a greuodd ef? Pa
rifedi ansaidrol o fôr, a goleuadau eraill
a ddyfeisiodd ef? Pa fath elfennau, a
defnyddiau a luniodd ef? Ac mor
rhyfeddol y cymmhwyfodd ef i'w ewbl
ynghyd? Y môr o'r tu allan i'r lleill
yn fawr ei fordwy, a'i ryferthwy, a'i
dounau yn ymdaflu ac yn ymdreiglo,
ac ynteu yn llawn o aneirrif rywoga-
ethau o bysgod; yr afonydd yn rhedeg
trwy'r ddaiar, fel gwythenau yn y
côrph, ac heb fod un amser yn hyf,
nac yn llifo tros y ddaiar; y ddaiar
hitheu cyn llawned o bob math ar
greduriaid,

greaduriaid, ac nad yw dŷn yn rhaid
iddo wrth y ganfed ran o honynt, ond
eu bod yn aros i ddangos llaw lawn, a
braich cadarn y Creawdr. A hyn i
gyd fel y dywedais, a wnzethwyd
meiwn moment, ag un gair yn unig;
a hynny i'w mwynbau tros amser
lychan wrth y tragywyddoldeb fydd
iddyfod. Pa beth wrth hynny, dy-
bygwn ni, fydd y drigfa a barodtwyd
i'r tragywyddoldeb hwanaw? Os yw
itueft y gwaŷ distatlaŷ o'r eiddo ef,
[yr hon nis gwnaed ond i barhau tros
amser, ac megis i fwrw cawed heiblo]
mor frenhinol, mor wŷch-deg, ac mor
hardd, a chysmaint ei sawrhydi, ac
y gwelwn ni fod y byd hwn; pa beth
dybygwn ni ydyw llys y Brenin ei
hun, a wnaed i barhau yn dragywy-
ddol iddo ef ac i'w garedigion i deyr-
nasu ynghyd ynddo. Mae'n rhaid i
ni dybied ei fod yn gymmuint, ac y
galleu ddoethineb a gallu ei wneuthur-
wr gyrraedd yd ei wneuthur ef; hynny
ydyw yn anghyfarfod, ac yn anfeidrol
uwch law pob mesur. Y brenin
Abascurus, yr hwn oedd yn teyrnasu
yn Asia, ar gant a saith ar hugain o
dalcithiau;

daleithiau; i ddangos ef allu a'i gy-
foeth i'w ddeiliaid, a wnaeth wledd;
fel y dyweid yr Scrythur lân yn ei
ddinas frenhinol Sasa; i holl dywy-
sion, a rhaglawniaid, a gwyr mawr
i lywodraeth ef, dros gant a phedwar
ugain o ddyddiau tuntu. Y mae'r
prophwyd Esai yn dywedyd y gwna
Duw ni Arglwydd y lluoedd, wledd
i'w holl bobl ar fryn a mynydd y Nef;
gwledd o basgedlgon breision, ac o loyw-
nau puredig, Es. 25. 6. A'r wledd hon
fydd môr reiol ac y bydd i fab Duw
ei hun; Arglwydd pennaf y wledd,
fod yn fodlon i ymwregysu ac i wasanae-
thu ynddi, megis y mae efe yn addaw
a'i air ei hun, Luc. 12. 37. Pa fath
wledd, wrth hynny, fydd hon? Mor
reiol fydd? Mor llawn o fawrhydi?
Yn enwedig gan ei bod yn parhau nid
yn unig tros gant a phedwar ugain o
ddyddiau fel gwledd Ahaserus, ond
tros fwy na chant a phedwar ugain mil
myrddiwn o oesoddd; ac nid dynion
yn gwasanaethu arni, ond Angylion,
a mab Duw ei hun: ac nid i ddangos
gallu a chyfoeth cant a saith ar hugain
o daleithiau, ond i ddangos gallu a
chy;

rhysioeth Duw ei hun, Brenin y Bren-
hingedd, ac Arglwydd yr arglwyddi,
yr hwn y mac ei allu a'i gyfoeth heb
ddiben arnynt, ac yn fwy nag a all ei
holl creaduriaid ef na meddwl na deall.
Mor ogoneddus gan hynny fydd y
wlëdd hon? Mor orfoleddus fydd llaw-
wenydd y wlëdd hon? Ooh mor an-
happus, ac mor ymfyd ydyw meibion
dynion, a hwythau wedi ei geni i'r
sath frain ammhenthyn ardderchog, ac
etto nas gellir eu dwyn nac i'w ysty-
ried, nac i'w garu, nac i wneuthur
cyfrif o honaw.

8. Y mac pethau eraill i'w hyfryied
a ell ddangos maint y dedwyddwch, a
hwn; megis hyn, os rhoes Duw gym-
maint o hyfrydwch a doniau comfor-
ddus yn y bywyd hwn, ac a welwn
ni eu bod yn y byd, yr hwn er hynny
i gyd, nid yw ond y wlad yr ydym ni
yn wyr deol ynddi, a bro ein alldudi-
aeth ni, a mangre pechaduriaid, a
glyn y gofid ar trueni, dyffryn y gwy-
lofain, ac amser i edifeirwch a dagrau,
a chwynfan; Pa beth a wna efe yn y
bywyd a ddaw, i'r rhai cyfiawn, i'w
garedigion, yn amser llawenydd, ar
ddydd

dydd priodas ei fab. *Dates 19. 7.* Yr
 dydd ystyried hyn yma yn beth cryf
 an St. *Austin*, yr hwn yn yr ymddi
 ei dan cyfrinachol rhwng ei enaid a
 Duw, a ddywedodd fel hyn, ô Argl
 wydd, os wytti yn rhoi cymmaint o
 doniau ancrist i'r corph gwael hwn
 addom ni, o'r ffurfafen, ac o'r awyr;
 o'r ddaiar, ac o'r môr, o'r goleuni
 i'r tywyllwch, o'r gwres a'r eysgod,
 o'r gwlith, a'r cawodydd, o'r gwyn
 o'r glawogydd, o'r adar, a'r pyf
 o'r amfeiliaid ac o'r coedydd, ac
 mlder y llyffau, ac amryw blanhig
 a thrwy weinidogaeth dy holl
 eaduriaid; ô Arglwydd da, pa fath
 bethau a barodtoaist ti i ni yn ein car
 nef nefol, lle y cawn dy weled di
 yneb yn yneb? Os wytti yn rhoi i
 ni bethau cymmaint yn ein carchardy
 ni, pa bethau a roi di i ni yn dy fren
 di-allys dy hun? Os wytti yn rhoi
 a cymmaint o bethau yn y byd hwn i
 dynion da a drwg ynghyd, pa beth
 gennyt ti wedi ei roi i gadw i'r rhai
 yn unig yn y byd a ddaw? Od oes
 cymmaint difyrwch llawenydd yn y
 yddiau gwylofain yma, pa fath la
 wenydd

lawenydd fydd ar ddydd y briodas!
 Od oes cymmaint o bethau hefryd yn
 ein carchardŷ ni, pa fath bethau, med-
 dwch chwi, fydd i ni yn ein gwlad?
 Oh fy Arglwydd a'm Duw, Tydi fydd
 Dduw mawr, o mawr yw amllder dy
 haeldd a'th ddaioni di. Ac fel nad
 oes diben ar dy sawredd, na rhifedi
 ar dy ddoethineb, na mesur ar dy ha-
 elodd; felly nid oes na diben na rhi-
 fedd, na mesur ar dy daledigaethau i'r
 rhai sy'n dy garu di, ac yn ymladd
 trefot. Hynny a ddywaid St. *Austin*
Psal. 31: 19.

9. Ffordd i fwrw amcan ar y ded-
 wyddwch yma, yw ystyried yr adde-
 wydion mawr y'mae Duw yn eu gw-
 neuthur yn yr Strythur lân, er anrhy-
 deddu a gogoneddu dyn yn y bywyd
 a ddaw; *T Sawl a'm hanrhydeddo*
medd Duw, mi a'i gogoneddas ef.
Sam. 2. Ac y mae'r prophwyd *Dafydd*
 megis yn cwyno fod Duw yn anrhy-
 deddu ei garedigion yn gymmain. Yn
 hyn y gallaseu efe gael achos mwy i
 ddywedyd pe buaseu efe byw yn am-
 fer y Testament newydd, a chlywed
 addewid Crist, yr hwn a grybwyllai

am dano o'r blaen, y cae ei weision ef
 elfedd i lawr i wledda, ac y byddau yntau
 ei hun yn gweini, ac yn gwasanaethu ar-
 nynt yn nbeyrnas ei Dâd, *Luc. 12.* Pa
 synwyr a all aingyffred a deall faint
 yw'r ynryddedd yma? Ond etto fe
 ellir mewr rhan ei ddychymyg a bwr-
 w amcan arno. with yr hyn a ddy-
 waid ef, y cant hwy eistedd i farnu
 gyd ag ef, yn farnwyr fel y dywaid
 St. Paul, nid yn unig ar ddynion, ond
 hefyd ar y Angylion, *Mat 19. 28.* i
Cor. 6. Fe ellir bwrw amcan arno
 hefyd weth yr anrhyddedd mawriawn,
 y mae Duw ar anferoedd yn ei roi i'w
 weision, ie yn y byd hwn; er eu bod
 hwy wedi eu gosod ynddo i'w diysty-
 ru ac nid i'w hanrhyddedu. Beth am
 faint yr anrhyddedd a'r parch a wnaeth
 efe i *Abraham*, ger bron cynnifer o
 frenhinoedd y ddaiar, *Pharao*, *Abime-
 lech*, *Melchizedec*, a'r cyffelyb: Beth
 am yr anrhyddedd a wnaeth efe i *Foese*
 ac i *Aaron*, yn wyneb *Pharao*, a'i holl
 llys trwy'r arwyddion rhyfeddol a
 wnaethant hwy? Beth am yr anrhy-
 ddedd rhagorol dros ben a wnaeth ef i'r
 gwr sanctaidd *Josua*, pan fu iddo wrth
 K orchymgiu

orehymymyn *Josua*, ac yngwydd ei holl
 lu, beri i'r haul ac i'r llenad sefyll yng-
 hanol y ffurf-fen, y rhai yn hynny, fel
 y dywaid yr *Scrythur* lân. a *suant* af-
 udd i laferydd dyn, *Jos. 10*, Beth am yr
 anrhydedd a wnaeth efe i *Esaï*, yng-
 wydd y Brenin *Ezeias*, pan wnaeth
 ef i'r haul fyned yn ei ôl ddeg o raddau
 yn y Nef, *Ef. 38*. Beth am yr anrhy-
 dedd a wnaeth efe i *Elias* yngwydd
Ahab annuwiol, pan roes efe y nefoedd
 yn ei law ef, a goddef iddo ddywe-
 dyd na fyrrhieu na galw na gwlith ar y
 ddjar tros ennyd o flynyddoedd, ond
 trwy air ei enau ef yn unig? i *Bren.*
17. Beth am yr anrhydedd a wnaeth
 efe i *Elisau* yngwydd *Naaman* y pende-
 fiz o Syria yr hwn a iachâodd efe ai
 yn unig oddiwrth ei wahan-glwys
 a i efgyn ef yr ôl ei farwolaeth y gy-
 fodiant y marw i fyw, trwy gyffwrdd
 a hwy'n unig, 2 *Bren. 5*, ac *13*. 21
 Yn ddiweddas, i wneuthur pen a
 ddwyn esamplau yn hyn o beth, beth
 am yr anrhydedd godidôg a wnaeth
 efe i holl Apostolion ei fab, fel y by-
 ddeu i gynnifer ag y roent eu dwyl
 atnynt, gael eu hiachau oddiwrth bol-

math ar weudid, fel y dywaid St. Luc.
ie, a mwy na hyn hefyd, fe a wnae
hyd yn oed gwregysau a napeinnau St.
Paul yr ua peth ; a mwy na hynny
hefyd, cynnifer ag a ddaethant o fewn
cylgod fal et Petr a iaheid o'u clesydau
Act. 5. Act. 19. Ond yw hwn yn
anrhydedd mawr, ie yn y byd hwn
A fu erioed nac ymmierodr, na brenin
na thwyfog, au gwr mawr a allen ym-
ffrostio ddarfod iddo wneuthur y cy-
fryw barch i neb? Ac os gwnaeth
Crist hynny, ie yn y byd hwn i'w
weision, ac ynteu yn dyf. dyd nad
yw ei deyrnas ef o'r byd hwn ; pa an-
rhydedd a dybygwn ni ei fod gantho
ynghadw iddynt yn y byd a ddaw, lle
bydd ei deyrnas ef, ar lle y coronir ei
holl weision ef megis breninoedd gy-
dag ef? *Joan 18. 2 Tim. 4. Dae.*

10. Peth arall y mae'r dyfeinwyr
yn ei ofod ar lawr, i ddangos ac i hyf-
pyllu maent y dedwyldwch ynnu yn
y nef ; a hynny ydyw, bod ystyried
tri lle a appwyntiwyd i ddyn wrth ei
greadigaeth. Y cyntaf yw croth ei
fam, yr ail yw'r byd presennol, a'r

trydydd yw (*Calum empyreum*) y
y nef, yr hwn yw lle'r dedwyddwch
yn y fuchedd a ddaw. Weithian am
y tri lle hyn, rhaid i ni gynnal y fath
ragor gwahanredol rhyngddynt i gyd,
(trwy bob rheswm) aca welwn ni yn
eclor eu bod rhwng y ddau gyntaf.
Felly, edrych beth yw y rhagor sydd
rhwng yr ail a'r cyntaf; yn yr un me-
sur y bydd rhaid bod y rhagor rhwng
y trydydd a'r ail, neu yn hytrach ych-
waneg o lawer; gan nad yw'r holl
ddaiar i gyd ond megis pwngc neu ditl
bychan with y maint rhyfeddol sydd
yn y nefcedd. With faint y rhagor
yma llyny, gan y mac'n rhaid i ni
ddywedyd. beth bynnag y mac'r holl
syd yn ei ragori ar groth un wraig, yr
un faint y mac mangre'r dedwydd-
wch yn rhagori ar yr holl syd yma
mewn tegwch, a hyfrydwch, a maw-
rhydi. A chymmaint ag y mac dyn
sy'n byw'n y byd, yn rhagori ar ddyn
bach ynghroth ei fam, mewn nerth
corphol, a thegwch, a synwyr, a
daell, a dysg, a gwybodaeth: hynny
a mwy o lawer y mac'r Sanct yn
nef yn ei ragori ar ddynion y byd
hwn

hwn, yn yr holl bethau hyn, ac mewn llawer o bethau eraill hefyd. Ac chymaint ag a fyddau o chwithded gan ddyn ddychwelyd i groth ei fam; cymmaint a fyddau ar enaid wedi ei ogoneddu am ddychwelyd yn ei ôl o'r nef i'r byd hwn. Hefyd nid yw'r raw-mis bywyd ynghroth y fam cyn lleied wrth oes dyn yn y byd hwn, ac ydyw yr oes hwyaf ar y ddaiar wrth y bywyd tragywyddol yn y nef. Ac nid yw dallineb, ac anwybod, a thrueni arall dyn bach ynghroth ei fam, mewn un modd i'w cyffelybu i ddallineb, ac anwybod, a thrueni arall dyn yn y bywyd hwn; wrth y goluni. a'r wybodaeth eglur, a'r dedwyddwch arall sydd yn y fuchedd a ddaw. Fel y gellir wrth hyn hefyd wybod, peth amcan ar y defnydd yr ydym yn fôn amdano.

11. Ond i ystyried y peth yn neillduolaeth, mae'n rhaid gwybod y bydd i'r gogoniant nefol hwn ddwy ran, y naill yn perthyn i'r enaid, a'r llall yn perthyn i'r corph. Yr hon sydd yn perthyn i'r enaid, sydd yn sefyll ar weled

Duw, fel y dangosir ynôl hyn! Yr hon a berthyn i'r corph, sydd yn sefyll ar y cyfnewidiad a'r gogoneddiad sydd ar ein enawd ni, ynôl yr adgyfodiad cyffredin, trwy'r hyn y gwisg ein corph *llygredig ymna anllygredigaeth*, fel y dywaid Sain*et Paul*, ac yr a o *farnol yn ansarnol*, i Cor. 15. Ein holl gnawd hwn eiddom ni, meddaf, yr hwn sydd yr awrhon drallodus, a goethrwm, a blin i'r enaid; yr hwn sydd yr awrhon yn cael ei flino ag amryw aflwydd; yn rhwym i lawer o gyfnewidiau, yn cael ei waseu a chynnifer o glefydau, wedi eu halogi a Hawer o lygredigaethau, yn llawn o drueni ac adfyd aneirif; a wreir y pryd hynny yn ogoneddus, ac o'r fath berffeithiaf, i barhau byth heb gyfnewid, ac i deyrnasu gyda'r enaid heb drange na gorphen. Oblegid fe sydd wedi ei wared oddiwrth y trymder musgrell yma sydd yn bwys arno yn y bydd hwn; ac oddiwrth bob math ar glefydau a gosidau'r bywyd hwn, ac oddiwrth bob trallod a thrasserth a berthyn i hynny, megis pechu, bwydta, yfed, cysgu, a'r cystfelyb. Ac

Yr eise a ofodir mewn cyflwr hoyw odia-
eth o iechyd mid adfeilia byth. Mor
hoyw-wych fydd, ac y dyweid ein
jachawdr Crist, yn y dydd hwnnw y lle-
wyrcha y rbat cyfiawn fel yr haul, yn
nibeyrnas en Tâd, *Mat. 13. 41.* Dyma
ymadrodd rhyfedd gan Grist, ac yn
neall dyn, agos yn anghredadwy, y
llewyrcha ein cyrph ni, wedi eu py-
dru, ac yr ant mor ddisglair a'r haul,
lle y bydd o'r gwrthwyneb, gyrrh y
rhai damnedig mor ddu, ac mor er-
chyll a'r budreddi. Felly hefyd, yr
holl synhwyrâu a gant wybed fod yn
odidogcach eu grym hwy nag y galleu
fod byth yn y byd hwn, fel y dango-
fir ynôl hyn, o herwydd se fydd llawn
pob rhan; a phob synwyr, a phob
aelod, a phob cymmal, o gomffordd
godidog, yrun modd ag y poenir pob
un o honynt yn y rhai damnedig. Ac
yma y dygaf eiriau *Anselmus*, am eu
bod yn dangos y peth yma yn rhago-
rol. Yr holl gorph gogoneddus, medd
ese a lenwir a helaethrwydd o bob
math ar ddisfyrwch, y llygaid, y clu-
siau, y ffroenau, y genau, y dwylo,
y gég, yr ysgyfaint, y galon, y cylla,

y cefn, yr esgyrn, y môr, a'r ymysga;
 roedd eu hunain; a phob rhan o ho-
 nynt a lenwir a'r fath annrhaethawl
 ddigrifwch a phereidd-dra, fel y gellir
 dywedyd yn ddigon gwir. Yr holl
 ddyn a lawn ddigonir, a feddwir, a
 fwydir a brasder i *Dduw*; ag ason dy
 bysrydwech y diodir ef; *Cangs gyda'r Arg-*
lwydd y mae ffynnom y bywyd, ac yn ei
oleuni ef y gwelwn oleuni, Psal. 36. 8, 9.
 Ac heb law hyn igyd, y mae yn cael
 tragywyddoldeb, trwy'r hon y sicer-
 heir ef, na bydd byth marw, ac na
 newid byth ei ddedwyddwch; ynôl
 yr hyn y ddywaid yr *Scrythur*. Y cy-
 flawn a sydd byw byth. Yr hyn yw un
 o ragorfreiniau pennaf y corph gogo-
 meddus; o herwydd trwy hyn y tyn-
 nir ymmaith bob gofal ac ofn, ac y
 symmudir oddiwrthum berygl ac en-
 bydrwydd o gael na niweid na far-
 had.

12. Ond bellach i ddysod at y rhan
 honno o ddedwyddwch a berthyn i'r
 enaid, yr hon yw y rhan bennaf, mae
 i rhaid i ni ddeall, er bod llawer o
 bethau yn dysod ynghyd yn y dedwy-
 ddwch yma, i gyflawni ac i berffectio
 i gwyn

'r gwynfyd; etto nid yw ffynnon y
 cwbl ond un peth yn unig, a hynny a
 eilw'r dyfeinwyr, *visio Dei beatifica*,
 gael gweled Duw, yr hwn sydd yn
 yn ei gwneuthur ni yn ddedwydd
Hac sola est summum bonum nostrum,
 medd St. *Austin*, Cael gweled Duw
 yw'n daioni pennaf ni a'n dedwydd-
 wch. Yr hyn y mae Crist hefyd yn ei
 ddywedyd, pan yw efe yn dywedyd
 wrth ei Dâd. *Hyn yw'r bywyd tragy-
 wyddol, bod i ddyn dy adnabod di gr
 unig wir Dduw, a'r hwn a ddanfonaist di
 Fesu Grist, Joan 17. 3. Ac y mae St.
 Paul hefyd yn dangos mae Cael gweled
 Duw xgheb yn wnech, yw ein dedwy-
 ddwch ni, a St Joan mae Cael gweled
 Duw megis y mae, 1 Cor. 13. 12, 1 Jo.
 3. 2. A'r rheswm o hyn ydyw, am
 fod pob difyrwr a bodlourhwydd
 yn y byd (y rhai nid ynt ond gwre-
 chion a rhannau wedi eu danfon oddi-
 wrth Dduw) yn gynnwysedig oll yn
 Nuw ei hun, a hynny yn llawer per-
 ffeithiach a godidawgach nag y creu-
 wyd hwynt yn eu naturiaeth eu hu-
 nain; megis hefyd y mae holl berffeith-
 rwydd ei creaduriaid ef yn gyflawnach
 ynddo*

y cefn, yr esgyrn, y môr, a'r ymysgai
 roedd eu hunain; a phob rhan o ho-
 nynt a lenwir a'r fath annrhaethawl
 ddigrifwch a phereidd-dra, fel y gellir
 dywedyd yn ddigon gwir. Yr holl
 ddyn a lawn ddigonir, a feddwir, a
 fwydir a brasder i *Dduw*; ag ason dy
 bysrydwech y diodir ef; *Cangys gyddâ'r Arg-*
lwydd y mae ffynnom y bywyd, ac yn ei
oleuni ef y gwelwn oleuni, Psal. 36. 8, 9.
 Ac heb law hyn igyd, y mae yn cael
 tragywyddoldeb, trwy'r hon y sicer-
 heir ef, na bydd byth marw, ac na
 newid byth ei ddedwyddwch; ynôl
 yr hyn y ddywaid yr Scrythur. *Y cy-*
flawn a sydd byw byth. Yr hyn yw un
 o ragorfreiniau pennaf y corph gogo-
 meddus; o herwydd trwy hyn y tyn-
 nir ymmaith bob gofal ac ofn, ac y
 symmudir oddiwrthum berygl ac en-
 bydrwydd o gael na niweid na far-
 had.

12. Ond bellach i ddysod at y rhan
 honno o ddedwyddwch a berthyn i'r
 enaid, yr hon yw y rhan bennaf, mae
 i'n rhaid i ni ddeall, er bod llawer o
 bethau yn dysod ynghyd yn y ddedwy-
 ddwch yma, i gyflawni ac i berffectio
 i gwyn

'r gwynfyd: etto nid yw fflwynnon y cwbl ond un peth yn unig, a hynny a eilw'r dyfeinwyr, *visio Dei beatifica*, gael gweled Duw, yr hwn sydd yn yn ei gwneuthur ni yn ddedwydd *Hac sola est summum bonum nostrum*, medd St. *Austin*, Cael gweled Duw yw'n daioni pennaf ni a'n dedwyddwch. Yr hyn y mae Crist hefyd yn ei ddywedyd, pan yw efe yn dywedyd wrth ei Dâd. *Hyn yw'r bgydd tragnyddol, bod i ddyn dy adnabod di yr unig wir Dduw, a'r hwn a ddanfonaist di Fesu Grist. Joan 17. 3. Ac y mae St. Paul hefyd yn dangos mae Cael gweled Duw ryneb yn wyneb, yw ein dedwyddwch ni, a St. Joan mae Cael gweled Duw megis y mae, 1 Cor. 13. 12, 1 Jo. 3. 2. A'r rheswm o hyn ydyw, am fod pob difyrwrweh a bodlonrwydd yn y byd (y rhai nid ynt ond gwreichion a rhannau wedi eu danfon oddiwrth Dduw) yn gynnwysedig oll yn Nuw ei hun, a hynny yn llawer perffeithiach a godidawgach nag y creuwyd hwynt yn eu naturiaeth eu hunain; megis hefyd y mae holl berffeithrwydd ei creaduriaid ef yn gyflawnach ynddo*

ynddo ef nag ynddynt. Ac o hyn y
 eanlyn bob ymhwy bynnag ag a gyn-
 nhwyfer i gael gweled Duw, ac i ddy-
 fod yn ei wydd ef, holl ddaioni a pher-
 ffeithrwydd creaduriaid y byd wedi eu
 cyssylltu ynghyd, a'i presentio iddo ef
 ar unwaith. Megis pa beth bynnag
 fydd hyfryd gan na'r corph na'r enaid,
 y mae efe yno yn ei fwynhau yn gwbl,
 wedi eu clymmu ynghyd megis yn
 un ysgub, ac y mae hynny a'i bresen-
 noldeb yn ei orchfygu ef ym mhob
 rhan o'i enaid a'i gorph; megys nas
 gall efe na dychymmyg, na dymuno,
 na meddwl am lawenydd yn y byd,
 nad ydyw efe yn ei gael yn ei lawn
 berffoithrwydd; yno y mae yn cael
 pob gwybodaeth, pob doethineb, pob
 tegwch, pob cyfoeth, pob boneddig-
 dod, pob daioni, pob difyrwech, a
 phob peth heb law hynny ag fydd yn
 haeddu na'i garu, na rhyfeddu wrtho,
 neu yn gweithio hyfrydwch a bodlo-
 nedd. Rholl alluoedd y meddwl a len-
 wir a'r golygiad yma ar Dduw, a bod
 yn ei wydd ef, a'i fwynhau; holl syn-
 hwyrâu'r corph a ddigonir. Duw a
 fydd yn dedwyddwch cyffredinol, i'w
 holl Sainet, yr hwn fydd yn cynnwys

ynddo bob math ar ddedwyddwch
neillduol, heb drangc, heb orphen, heb
rifedi; heb na meidr na mesur. Efe a
fydd yn ddrych i'n llygaid ni, yn fiw-
lig ac yn felysgerdd i'n clustiau ni, yn
fêl i'n geneuau ni, yn balm hyfryd o'r
pereiddiaf i'n haroglau ni; efe a fydd
yn olueni i'n deall ni, yn foddlon-
rhwydd i'n hewyllys ni, yn bara tra-
gywyddoldeb i'n côf ni. Ynddo ef y
cawn ni fwynhau pob ymrafael fath ar
amseroedd fydd yma yn hyfryd gen-
nym ni, a holl degwch y creaduriaid
fydd yma yn ein llythio, ac yn ein de-
nn ni; a phob digrifwch a llawenydd,
fydd yma yn ein bodloni ni. Wera-
weled Duw, medd un o'r Doctornod,
y cawn ni wybod, y cawn ni garu, y
cawn ni lawenythu, y cawn ni glod-
fori. Ni a gawn wybod hyd yn oed
cyfrinachoedd a bernedigaethau Duw;
y rhai fydd eigion gorddyfnder diwae-
lod. Ni a gawn wybod achosion, a
naturaethau, a dechreuad, a gwrei-
ddyn, a chychwynfa, a diwedd pob
creadar. Ni a gawn garu yn anghy-
fartal ni a gawn garu Duw o herwydd
yr aneirif o achosion cariad a gawn eu
gweled ynddo, a charu ein cyfeillion

cymmaint a ni ein hunain, am y cawn ni weled fod Duw yn eu caru hwy yn gymmaint a ninnau, a hynny am yr un achos ac y mae efe yn ein caru ninnau. Ac o hyn y cantlyn, y bydd ein llawenydd ni heb arno na meidr, na mesur. *Pfal. 36. 8.* Am y cawn ni lawenydd neillduol am bob peth ag yr ydym ni yn ei garu yn Nuw, y rhai fy aneirif; a hwyd am y cawn ni lawenychu o achos dedwyddwch pob un o'n cyfeillion, yn gymmaint ag o achos yr eiddom ein hunain; ac wrth hynny ni a gawn cynnifer o fathan gwahanredol ar ddedwyddwch, ac a fyddo i ni o gyfeillion gwahanredol yn gyfranogion o'r dedwyddwch hwnnw: a chan fod y rhai hynny yn aneirif, nid rhyfedd ddywedyd o Grist, *Dô i mewn i lawenydd dy Arglwydd, ac nid a llawenydd dy Arglwydd i mewn i ti;* oblegid nas gall un galon ag a grewyd dderbyn cyflawnder a maint y llawenydd yma, *Mat. 25. 21, 23.* O hyn y cantlyn yn ddiweddaf, y cawn ni foliannu Duw heb na diben na diffygio, a hynny â'n holl galon, â'n holl nerth, â'n holl alluoedd, â'n holl rannau

rannau, ynôl yr hyn a ddywrid yn
Scrythur lân, *Gwyn syd preswylwr dy dŷ*
di O Arglwydd, yn wastad i'b folian-
nant, byth bythoedd Psal. 84. 4.

13. Am y gwynfydedig weled yma
a'r Dduw, y mae'r tād duwiol St.
Awsin yn yscrifennu fel hyn, *Gwyn*
syd y rhai glân o galon canys lwy a gant
weled Duw medd ein Iachawdr : wrth
hynny, y mae gweled Duw frodyr an-
wyl, yn eingwneuthur ni yn wynfy-
dedig; y mae golwg, meddaf, yr hwn
ni welodd llygad yn y byd yma, ac ni
chlywodd clust, ac nid aerh i mewn i ga-
lon dyn. Y mae golwg sydd yn rhag-
ori ar bob tegwch pethau bydol, megis
aur, arian, coedydd, maesydd, y môr,
yr awyr, yr haul, y lleuad, y fêr,
yr Angylion; oblegid mae ddiwrth y
golwg hwnnw y mae'r holl bethau
hyn yn cael eu tegwch, *Ni a gawn ei*
weled ef wneib medd yr Apostol. ac a
gawn ei adnabod ef, megis i'n badwaenir
ninnau, i Cor. 13. 12. Ni a gawn
adnabod gallu'r Tād, ni a gawn adna-
bod doethineb y Mâb, ni a gawn ad-
bod daioni yr Yspryd glân, ni a gawn
adnabod naturiaeth anghyfrannol y
fendigedigcaf Drindod. A'r golwg

yma ar wyneb Duw yw llawenydd yr
 Angylion, a'r holl Sain yn y nef, Y
 golwg yma yw gwobr bywyd tragy-
 wyddol, hwn yw gogoniant yr yspri-
 dion bendigedig, a'u difyrrwch tragy-
 wyddol, a'u coron anrhydedd, a'u
 hynnill ar ddedwyddwch, a'u hefm-
 wythdra cyfoethog, a'u lle tiron hyfryd
 a'u llawenydd oddi fewn ac oddi allan,
 a'u duwiol baradwys, a'u Jerusalem
 nefol, a'u dedwyddwch bywyd, a'u
 llawnder gwynfyd, a'u tragywyddol
 llawenydd, a'u tragnesedd Dduw yr
 hwn fydd uwch law pob cael. Y
 golwg hwn ar Dduw yw llawn dded-
 wyddwch dyn, a'i hollawl ogonedd-
 iad; sef cael gweled yr hwn a'wnaeth
 nef a daiar, cael gweled yr hwn a'th
 wnaeth, ac a'th brynodd, ac a'th ogo-
 neddodd di. Oblegid wrth ei weled,
 ti a'i molienni. Oblegid efe yw tref-
 tadaeth ei bobl; efe yw perchennog-
 aeth yw dedwyddyd hwy; efe yw'r
 gwobr y maent yn disgwyl am dano,
Mys yw dy webr mawr iawn, medd efe
wrth Abraham Gen: 15. O Arglwydd
 yr wyti yn fawr, ac am hynny nid
 shyledd dy fod di yn webr mawr. Dy
 weled

welod di gan bynny, a'th fwynhau,
yw'n holl gyflog ni, a'n holl wobr,
a'n holl lawenydd, a'n dedwyddwch,
yr ydym yn disgwyl am dano, gan
ddarfod i ti ddywedyd. *Hyn yw'r*
bynyd tragwyddol, dy weled a'th adna.
bod di yr unig wir Dduw, a'r hwn a
ddanfonaist Iesu Christ. Joan 17.3.

14. Gan ddarfod bellach ddangos
dwy ran gyffredinol y dedwyddwch ne-
fol; y naill yn perthyn i'r enaid, a'r llall
i'r corph; nid yw yn annawdd bwrw
amcan pa ragorol lawenydd a bair pob
un o'r ddwy ran, pan gyfsyllter hwy
ynghyd, pan ddêl bendigedig ddiwrnod
ein gogoneddiad ni. Oh y llawenydd
sydd uwch ben pob llawenydd, yn
rhagori ar bob llawenydd, a heb
yr hwn nid oes dim llawenydd; pa
bryd y caf fi fyned i mewn i ti, medd
St. *Austin*, Pa bryd y caf dy fwynhau
di i gael gweled Duw, yr hwn sydd
yn trigo ynot ti? Oh dragywyddol
deyrnas! Oh oleuni heb ddiwedd! Oh
dangnhefedd Dduw yr hwn sydd uwch
law pob deall! lle mae eneidiau'r
Sainc yn gorphywys gyda thi; a
llawenydd tragwyddol sydd ar eu pennau;
y maent wedi goddiwys llawenydd a by,

frydwch, a phob gofid a gruddfan a
 ffoawdd ymaltb oddiwrthbysnt. Esa: 35. 10.
 & 51. 11. Oh mor ogoneddus o deyr-
 nas yw'r eiddot ti Arglwydd, yn yr
 hon y mae'r holl Sainc't yn teyrnasa
 gyda thi, wedi eu gwisgo & goleuni fel
 dilledyn, ac ar eu pennau geronau o aur
 coeth, Psal. 104. 2. Psal. 21. 3. Oh
 deyrnas tragywyddol wynfyd, lle'r
 wyti o Arglwydd, gobaith yr holl
 Sainc't, a choron a thalaith eu gogoni-
 ant tragywyddol, yn eu llawenyachu
 hwy o amgylch ath welediad bendi-
 gedig. Yn y deyrnas yma eiddot ti, y
 mae llawenydd anfeidrol, a digrifwch
 heb brudd-der, ac iechyd heb dristwch, a
 byu yd heb lasur, a goleuni heb dywyll-
 wch a dedwyddwch heb dawl, a phob
 daioni heb ddim drwg; lle y mae
 ieuengtid yn ei fiodau, heb heneiddio
 byth, bywyd heb ddiben, tegwch
 heb ddiſſianu byth, cariad heb oeri
 byth, iechyd heb ballu byth, llawe-
 nydd heb beidio byth. Ni chlywir
 byth oddiwrth dristwch, lle ni chly-
 wir cwyno byth, lle ni welir byth
 achos prudd-der, lle nid rhaid ofni
 afrrwydd-deb byth; Am eu bod hwy
 yn dy feddiannu di o Arglwydd, yr

hwn wyt berffeithrwydd eu dedwydd;
weh hwy.

15. Ped ystyriem ni'r pethau hyn,
fel y gwnae'r gwr duwiol yma, ac
eraill o'i gyffelyb, diameu y cyneuen
ac yr enynnen ynom ni fwy o gariad
i'r ddedwyddweh hwn a barodtowyd i
ni, nag sydd ynom; ac felly ni a ym-
drechem yn well nag yr ydym i geisio
ei ynnill. Ac fel y bo i ti glywed
mwy o fwy ynot ddarllesnydd haw-
ddgar, ynghyleh hyn beth, ystyria
gyda myfi, pa ddiwrnod llawen sydd
hwanw yn dy dy di, wedi darfod i ti
fyw mewn ofn Duw, a'i wasanaethu
ef hyd ddiwedd dy bererindod, a chael
dyfod o'r diwedd, trwy gyfrwng an-
geu, i ymadael a'th drueni ac a'th la-
fur a meddiannu anfarwokedd; ac yn
y traidd ar ymadawiad hwanw, pan
fo eraill yn dechreu ofni, dydi a gei
dderchafu dy ben mewn gobaith, fel y
mae Crist yn addaw, am fod amser dy
ymwared a'tb iechydwiolaeth di yn nesau
Luc. 21. 28. Dyweid i mi pa fath
ddiwrnod, dybygid, di fydd hwanw,
pan fo dy enaid di yn mynel allan o
garchar, ac yn cael ei chyrrhu a'i dwyn
i babell

i babell nef, ac yn cael ei derbyn 'ynō
 gyda mintoedd a byddinoedd
 anrhydeddus y lle hwnnw; gyda'r
 holl ysprydion gwynfydedig hynny y
 mae fōn am danynt yn yrScrytaur lân
 fef y rhai hynny, yw tywyfogaethau,
 a galluoedd, a nerthoedd, ac arddiaethau,
 a thronau, ac Angylion, ac
 archangylion a Cherubiaid a Seraphi-
 aid, a hefyd gyda sanctaidd Apostoli-
 on a disgylion Crist, a'r padrieirch a'r
 prophwydi, a'r merthyron, a'r gwi-
 rionieid, a chonfessoriaid, a holl
 Sainc Duw; y rhai a orfoleddant igyd
 oll wrth dy goroni di a'th ogoneddu.
 Pa lawenydd a fydd i'th enaid di y
 dwthwn hwnnw, pan ddenbymar ef
 yngwydd yr holl rai uchel swydd
 hynny, ger bron gorseddfainge a
 mawrhydi y fendigedig Drindod; a
 dangos ac yspysu dy holl weithre-
 doedd da di, a'th lasur a ddioddefaist
 er cariad ar Oduw, ac er mwyn ei
 wafanaeth ef? Pan ofoder ar lawr yn
 y senedd a'r gymmanfa anrhydeddus
 honno, dy holl weithredoedd da di
 a'th holl boen a gymmeraiſt yn
 dy alwedigaeth, a'th holl elusen, a'th
 holl

holl weddïau, a'th holl ymptydïau,
a'th holl ddiniweidrwydd bywyd, a'th
holl ddioddefgarwch wrth gael cam,
a'th holl ddianwadalwch yn dy adfyd,
a'th holl gymmedrolder, a'th gymesur-
wydd mewn bwyd a diod. a holl
rinweddau da dy holl fywyd? Pan gy-
frifer hwy oll, meddaf yno a'u canmol
oll, a'u gobrwyo oll, oni chei di we-
led grym a llês buchedd dda rinweddol?
Oni chyfaddefi di'r pryd hynny fod
gwafanaeth Duw yn ymllfawr ac yn
anrhydeddus? Oni byddi di lawen yr
amser hwnnw, a bendithio'r awr y
rhoist dy fryd gyntaf ar ymadael a
gwafânaeth y byd, a myned i wafa-
naethu Duw? Oni thybygi di dy fod
yn rhwymedig iawn i'r neb a'th gyn-
ghorodd ac a'th annogodd di i wneu-
thur hynny? gwnei yn wir.

16. Ac etto mwy na hyn hefyd. pan
fych di mor agos i'th ymadawiad od-
diyma, ac ystyried i ba fath borthladd
diogelwch y daethost, ac edrych yn dy
ôl ar y peryglon y daethost heibio id-
dynt, y hâf y mae eraill etto ynddynt;
fe fydd i ti achos mwy o lawer i la-
wenyclau. Obligit ti a gei weled yn
amlwg

amlwg, mor anelrif o amserau y gal-
 lasen ddarfod amdanat yn y daith hon-
 no, oni bae ddarfod i Dduw fod a'i
 law drofot ti yn ddiwyd iawn: Ti a
 gei weled y peryglon y mae eraill yn-
 ddynt, yr anghen a'r ddamnedigaeth y
 mae llawer o'r garedigion a'th gydna-
 bod di wedi syrthio iddynt, y tragy-
 wyddol boenau uffernol a haeddodd
 llawer a fyddau arfer o chwerthin ac
 o fod yn llawen gyd â thi yn y byd.
 Yr hyn igyd a chwanega ddedwydd-
 wch dy fendigedig gyflwr di. Ac
 weithiau o'th ran di dy hun, di a elli
 fod yn ddiogel, yr wyt ti allan o bob
 math ar berygl yn oes oesoedd. Nid
 rhaid mwy weithieu wrth nac ofni;
 na gwiliad, na llafurio, na gofalu Di
 a elli fwrw heibio dy holl arfau be-
 lach, yn well nag y galleu meibion
 Iffael, wedi iddynt ynnill gwlad yr
 addewid. Oblegid nid oes mwy un
 gelyn i'th gyrchu di, ac i ofod arnat:
 nid oes mwy un sarph ddiehellgar i'th
 dwyllo di; y mae pob peth yn hed-
 dychol, y mae pob peth yn esmwyth-
 dra, pob peth yn llawenydd, pob
 peth yn ddiogelwch. Nid rhaid i St.
 Paul mwy llafurio yngweinidogaeth y

gair, nac ymrydho, na gwilio, na
 chospi ei gorph. Fe all yr hên *Jerem*
 ddwio! bellach beidio a'i boeni ei
 hun ddydd â nos i geisio gorchfygu ei
 elyn ysprydol. Dy unig waith di a'th
 orchwyl weithian fydd llawenyachu, a
 gorfoleddu, a chanu *Halelulah* i'r oen
 a'th ddug di i'r dedwyddwch hwnnw,
 ac a'th geidw di yntho, byth ac yn
 dragywydd. Pa gomffordd fydd cael
 gweled yr oen hwnnw yn eistedd ar
 orseddfaingc ei sawrhydi? Os daeth
 y doethion o'r dwyrain cyn belled
 ffordd i'w weled ef yn y presch, a bod
 mor llawen ganhynt ei weled ef ymo,
 ba beth fydd cael ei weled ef yn ei
 ffordd yn ei ogoniant; Os llammodd
Joan fedyddiwr wrth ei bresennoldeb
 ef ynghrôth ei fam, pa beth a
 wna ei bresennoldeb ef yn ei
 frenhinol a'i dragywyddol ddyr-
 mas? Y mae yn rhagori ar bob
 gogoniant arall y mae'r Sainc yn ei
 gael yn y nef, Medd St. *Austin*, gael
 o honynt eu cynnwys i gael gweled
 wyneb gogoneddus Crist a derbyn pe-
 lydr gogoniant oddiwrth ddisgleirdeb
 ei sawredd ef. A phe bai raid i ni
 ddioddef poenau bob dydd, ie poe-

nau uffern tros amser, er mwyn cael gweled Crist, a chael ein cyffylltu mewn gogoniant at rifedi'r Sainct, ni byddem hynny ddim wrth y tal a geid am dano. O na wnaem ni gyfrif cymaint o hyn yma, ag a wnae'r gwr sanctaidd hwnnw; ni byddem ni byw fel yr ydym, ac ni chollem ni mor gwobr hwnnw er mwyn y fath goegbethau ag y mae y rhan fwyaf o ddy-nion yn ei golli o'u plegid.

17. Ond i fyned rhagom etto ymhellach i ystyried y peth hyn, meddwl heblaw hyn i gyd, pa lawenydd fydd gan fy enaid di y dwthwn hwnnw, gael cyfarfod a'i holl dduwiolgarredigion yn y nef, a thad ac a mam, a brodyr ac a chwiorydd, a gwraig, ac a gwr. ag athraw, ac a disgyblion, a chymmydogion ac a chyfnesafiaid, a chyd-tylwyth ac a chydnaed; a chael y croesaw, a'r llawenydd a'r mwyn ymgofeidio a fydd yno, o'r hyn fel y dywaid Sr. *Cyprian*, y bydd llawenydd annrhaethawl. Rhwir at hynny y beunyddiol wleda, a'r gorfoledd anghyfartal a fydd yno, pan ddelo brodyr a chwiorydd newydd i mewn,

y rhai sy'n dysod yno o amser i amser,
 a charddynt anraith eu gelynion y
 cawfant y gorsod arnynt ym y byd
 hwn. Ond pa olwg comforddus fydd
 gweled llenwi eisteddleoedd yr angy-
 lion a gwympodd, a gwyr ac a gw-
 ragedd o ddydd i ddydd! a gweled
 gosod coronau gogoniant ar eu pennau
 hwy, a hynny mewn amryw foddion,
 ynol eu hamryw orfodaeth hwynt;
 un am ferthyrddod, a chyffesu enw
 Crist yn erbyn yr erlidwyr; un arall
 am ddiweirdeb yn y cnawd; un arall
 am i dylodi a gostyngeddrwydd, yn
 erbyn y byd; un arall am lawer ge-
 ruchafiaeth, yn erbyn y cythraul,
 2 Tim. 2. 12. Dat. 2. & 3. & 4. Yno
 y caiff gogoneddus fanteu yr Apostoli-
 on (modd Cyprian farfdaidd) yno y
 caiff nifeiri llawen y prophwydi, yno
 y caiff aneirif lliawstwy merthyron
 dderbyn coronau am eu marwolaethau
 a'i dioddesaint, Yno y caiff y gorfole-
 ddus wryson, a orchfygasant chwant
 y cnawd, drwy nerth eu hymgyn-
 nai; yno y caiff yr elusenwyr da, a
 borthasant y tlawd ym haelionus. ac
 a drosglwyddasant eu gosud bydol
 (ynol

na ufferu tros amser, er mwyn cael
gweled Crist, a chael ein cyfylltu
mewn gogoniant at rifedi'r Sainc, ni
byddem hynny ddim wrth y tal a geid
am dano. O na wnaem ni gyfrif cym-
maint o hyn yma, ag a wnae'r gwr
sanctaid hwnnw; ni byddem ni byw
fel yr ydym, ac ni chollem ni mor
gwobr hwnnw er mwyn y fath goeg-
bethau ag y mae y rhan fwyaf o ddy-
nion yn ei golli o'u plegid.

17. Ond i fyned rhagom etto ym-
mhellach i ystyried y peth hyn, me-
ddwl heblaw hyn i gyd, pa lawenydd
fydd gan fy enaid di y dwthwn hwn-
nw, gael cyfarfod a'i holl dduwiol ga-
redigion yn y nef, a thad ac a mam,
a brodyr ac a chwiorydd, a gwraig,
ac a gwr. ag athraw, ac a disgyblion,
a chymmydogion ac a chyfnesafiaid, a
chyd-tylwyth ac a chydnaed; a chael
y croesaw, a'r llawenydd a'r mwyn
ymgofleidio a fydd yno, o'r hyn fel y
dywaid Sr. *Cyprian*, y bydd llawenydd
annrhaethawl. Rhwir at hynny y
beunyddiol wleda, a'r gortoledd
anghyfartal a fydd yno, pan ddelo
brodyr a chwiorydd newydd i mewn,

y rhai sy'n dysod yno o amser i amser,
 a charddynt anraith eu gelynion y
 cawfant y gorsod arnynt ym y byd
 hwn. Ond pa olwg comfforddus fydd
 gweled llenwi eisteddleoedd yr angy-
 lion a gwmpodd, a gwyr ac a gw-
 ragedd o ddydd i ddydd! a gweled
 gosod coronau gogoniant ar eu pennau
 hwy, a hynny mewn amryw foddion,
 ynol eu hamryw orfodaeth hwynt;
 un am ferthyrddod, a chyffellu enw
 Crist yn erbyn yr erlidwyr; un arall
 am ddiweirdeb yn y cnawd; un arall
 am i dylodi a gostyngeddwrwydd, yn
 erbyn y byd; un arall am lawer go-
 ruchaeth, yn erbyn y cythraul,
 2 Tim. 2. 12. Dat. 2. & 3. & 4. Yno
 y caiff gogoneddus finte'u yr Apostoli-
 on (modd Cyprian far etaid) yno y
 caiff nifeiri llawen y prophwydi, yno
 y caiff aneirif lliaws y merthyron
 dderbyn coronau am eu marwolaethau
 a'i dioddesaint. Yno y caiff y gorfole-
 ddus wryson, a orchfygasant chwant
 y cnawd, drwy nerth eu hymgyn-
 nal; yno y caiff yr elusenwyr da, a
 borthasant y tlawd ym haelionus. ac
 a dros glwyddasant eu gosud bydol
 (ynol

(ynôl gorchymmyr Duw) i dryfordy
 'r nef; dderbyn eu dyledas a'u priodol
 wobrau. Oh fel yr ymddengys rhin-
 wedd dda yn y dydd hwnnw? Oh
 mor sodlon fydd gweithredoedd da gan
 y rhai a'u gwnaeth! Ac ym mhlith
 yr holl lawenydd a'r bodlonrwydd
 hwnnw, nid lleiaf fydd gweled yr
 eneidiau truain a ddêl yno yn ddisym-
 mwth, allan o druoni a gosidiau 'r
 bywyd hwn, yn sefyll yn synn, ac
 megys heb wybod oddiwrthynt eu hu-
 nain, gan y gyfnewid yma a'r anrhy-
 dedd disymmwth a wneir iddynt. Pe
 bac ddyn tylawd a fae allan o'i ffordd,
 yn crwydro ei hunan ar y mŷny-
 ddoedd ynghanol noswaith. dywyll
 dymhestlog, ym mhell oddiwith gwm-
 peiri, mewn eisiau am arian. a'r glaw
 yn ei guro, a'r taranau yn ei ddych-
 rynu, a'r oerfel yn ei sythu, a chwe-
 di blino gan ei daith, ac agos yn trengu
 gan newyn a fyched, ac agos i ano-
 beithio gan liaws gosidiau; pe bac
 cŷfryw ddyn, meddaf, yn ddisym-
 mwth, ar darawiad llygad, yn cael ei
 ofod mewn palas teg, helaeth, cyfoe-
 thog, yn llawn o beb yn th ar oleua-

dan
glau
a g
lyf-g
pein
baro
ddy
rhye
roni
wna
chw
a fe
biec
dim
wir
amg
ylla
i
yde
r'r
er
poer
ldw
ei d
gory
gwa
nag
nef
na f
orin
wyl
da

dan disglair. a thân gwresog, ac âro-
glau peraid, a bwydydd dainteiddiol,
a gwelyau esmwyth glyd, a disyr fe-
lyf-gerdd, a gwisgoed trefnus, a chwm-
peini anrhydeddus, a'r cwbl wedi ei
barodtoi iddo ef, ac yn disgwyl am ei
ddyfodiad, i wasanaethu arno, i'w an-
rhydeddu, ac i'w enneinio, ac i'w go-
roni yn frenhin tros byth; pa beth a-
wnae'r dŷn tylawd hwn, meddwch
chwi? pa fodd yr edrycheu ef? pa berth
a fedren efe ei ddywedyd yr wyf yn-ty-
bied yn siccer na fedren efe ddywedyd
dim, ond yn hytrach wylo yn ddistaw o
wir lawenydd, gan na alleu ei galon ef
amgyffred disymmwth ac anfeidrol faint
llawenydd hwnnw.

18. A hynny igyd a llawer mwy a
dydd i'r reneidiau llwyr ddedwydd a ddel
i'r nef. Ca ys ni bu erioed na'r tawel-
r gyfsgod mor hyfryd ar ddydd tefog
poeth llosgadwy; na'r ffynnon o'w-
ldwfr i'r ymdeithydd tylawd ynghanol
ei ddygyn fyched ganol dydd o haf; na
morphwys ar wely man-blu esmwyth i'r
gwâs lluddedig y nos arôl ei waitn;
nag a fydd yr esmwythdra yma yn y
nef, i'r enaid blimediga ddél yno. Oh
na feddem ni ddeall hyn, na fedrom
orintio hyn yn ein calonnan, frawd an-
wyl; a ddilynem ni goeg-bethau'r byd

fel yr ydym? a esgeulusen ni'r pethau
hyn fel yr ydym? Yn siccr y dyb wan
wael sydd gennym am y llawenydd yma
sydd yn peri i ni fod mor oer yn ei ge-
sio. Oblegid pe gwnaem ni y fath bri-
a chyfrifar y tlws hwn, ac a wnae
marfawndwyr eraill o'n blaen ni,
y rhai oedd gyfarwyddach a doethach
nâ nyni; ni a gennygiem am da-
no fel y cynnygiasant hwythau, neu o'r
hyn lleiaf ni byddem ni mor esgeulus
gadael i fyned heibio y peth yr oeddyni
hwy mor ofalus yn ymgais am dano.

Y mae'r Apostol yn dywedyd am
Grift, *efe osododd y llawenydd ger ei fron, a*
a ddioddsodd y groes, Heb. 12. 2. Dyn-
gyfrif mawr yr oedd efe yn ei wne-
thur o'r peth, pan bryneu ef mor brid-
Ond pa gyngor y mae efe yn ei roi i
raill ynghylch yr un peth? Dim ond
hyn, *Dôs a gwerth gymmaintioll ag a fe-
dych, a pbryn y tryffor yma, Mat. 13. 45.*
A pha beth y mae St. Paul yn ei ddy-
wedyd am dano ei hun, ond ei fod ef
yswis pob peth yn dom, wrth geisio pryn-
r tlws yma, Phil. 3. 8. Yscolhaig St.
Paul, Ignatius ynteu beth y mae efe yn
ei gynnyg am dano? Gwrandewch
eiriau ef ei hun. Deued tân, a chrô-
a dannedd anifeiliaid, a dryllio fy
gyrn, a chwartorio fy aelodau, ac y

figo fy nghorph, a holl boenau uffern
arnaf igyd ar unwaith, os câf fi fwyn-
hau y tryffor nefol yma. A St. *Awsia*
yr elgob duwiol, beth y mae ynteu yn
ei gynnyg am dano? Chwi a glywfoch
o'r blaen y byddeu efe bodlon i ddio-
dded poonau bob dydd, hyd yn oed po-
enau uffern, er mwyn ynnill y llawe-
nydd hwn. O Arglwydd Dduw, pa ra-
gor oedd rhwng y Sain & duwiol hwn a
nyni? Mor wrthwyneb oedd eu ryb a'u
barn bwy i nynni yn y pethau hyn! Pwy
bellach a ryfedda fod Duw yn barnu
doethineb y byd hwn yn ffolineb? O
seibion dynion, medd y prophwyd, *pa*
byd yr hoffawch wegi ac yr argaisfawch
gelwydd? *Psal. 4. 2.* Paham yr
ydych yn ymgoffleidio â gwelltach, med-
daf ac us gwael, a chyfryw ac a ennyn-
dân yn eich tai chwi o'r diwedd, ac a
fydd yn gwypmp ac yn golledigaeth tra-
gywyddol i chwi.

19. Ond bellach i dynu at y diben yn
y peth hyn, er oedd y peth ei hun yn
anniben; ystyried Cristion i ba beth y
ganwyd ef, a pha pheth y mae efe yn
bosibl i'w gael os efe a'i mynn. Efe a
anwyd yn etifedd i deyrnas nef, teyr-
nas heb ddiwedd arni, teyrnas heb fesur
arni; teyrnas dedwyddwch, teyrnas
Duw ei hun; efe a aned i fod yn gyd

fedd ag Jesu Grift Mab Duw i deyrna-
fu gydag ef, i orfoleddu gydag ef, i ei-
stedd mewn barn a mawrhydi gydag
ef, i farnu Angylion nef gyd ag ef. Pa
ogoniant mwy a ellid meddwl am dano,
oni bac gael bod yn Dduw ei hun? Fe
a dywelltir am ei ben ef yr holl law-
enydd, a'r holl gyfoeth a gynnhwysir
yn y nef. Ac i wneuthur yr anrhydedd
hwn etto yn fwy, yr Oen gogoneddus
yn eistedd ar orseddfaingc y mawredd,
a'i lygaidd fel fflam dân, a'i draed fel
prés coeth, a'i wyneb yn disgleirio yn
oleuach nâ'r maen gwerthfawr, or hwn
y daw taranau a mellt o'i orseddfaingc
byth bythoedd, yr hwn y rhydd y ped-
war henuriad ar hugain eu coronau i
lawr ger ei fron? yr ocn hwn, meddaf,
a gyfyd ac a'i anrhydedda ef a'i holl
wasanaeth, *Luc. 27. 37.* Pwy ni wna
gyfrif o'r etifeddiaeth frenhinol hon?
Yn enwedig gan fod i ni yr awrhon am-
fer mor gyfaddas i'w cheisio ac i'w
chael hi trwy ddawn ein prynedigaeth,
a thrwy'r grâs a bwrcafwyd i ni wrth
ein prynu.

10. Dywaid i mi bellach ddarlennnydd
hawddgar, pa ham na dderbynni di y
cynnyg yma y mae efe yn ei wneuthur
i ti? Oni wnei di gyfrif o'r deyrnas
yma eiddo ef? Pa ham na phryni di y

gogoniant yma gantho ef er cyn lleied o boen ac y mae efe yn ofyn gynnitt ti ? *I'r wyf yn dy gyngbori di, medd Crist, i brynu gennyfi aur wedi ei buro trwy dân, fel i'th gyfoethboger, Dat. 3. 18.* Pa ham na chanlyni ei gyngor ef, frawd amwyl, ac ynteu yn gyngor marfiawndwr nad oes yn ei fryd mo'th dwyllo di ? Nid oes dim mwy gofidus gan ein Iechawdr Crist, na bod dynion yn ceisio trwy gymmaint o boen brynnu gwêllt yn yr Aipht, lle y gwertheu efe iddynt aur pur yn well newid ; a'u bod yn prynu dwfr y pwll, a mwy o boen nag a ofynneu efe am ddeg cymmaint oloyw ddwfr allan o'i ffynnon ei hun. Nid oes gwr o'r anuwiolaf yn ybyd, nad yw yn cymmeryd mwy o boen yn ynnill uffern, fel y dangosir ynol hyn. nag y mae'r mwyaf ei boen o wasapaethwyr Duw yn ei gymmeryd i geisio ynnill y nef.

21 Ond na chanlyn di mo'u ffolineb hwy fy mrawd amwyl, oblegid ti a gei eu gweled hwy yn dioddef yn dôst am hynny ryw ddiwrnod, pan fo dy galon di yn ddigon llawen, nad oes i ti gyfran yn y byd gyda hwynt. Elont hwy'n awr a threuliant eu hamser mewn ofennedd, a digrifwch, a difyrrwch y byd. Adalladant balastau, prynant swyddau

a breiniau, a chwanegant y naill ddarn o dir at y llall ; gwibiant ar ôl goruchafiaeth ac anrhydedd, ac adeiladant gestyll yn yr awyr : fe ddaw'r diwrnod os coeli di Grist ei hun, pan fo i ti ychydig achos i wynfydu ac i gynfigennu wrth eu dedwyddyd hwy, *Luc. 6. 25.* Os hwy a chwedleuant yn wael am ogoniant a chyfoeth y Saind yn y Nef heb wneuthur cyfrif yn y byd o rhai hynny wrth yr eiddynt eu hunain, ond eu diystyruam na chyfrifir difyrrwch cnawdol yn eu mysg ; nâ wna di fawr gyfrif o'u geiriau hwy, *am nad yw'r dyn anianol yn derbyn -nag yn deall y pethau sy o yspryd Duw, i Cor. 2. 14.* Petten eu meist'r yn addo i gephylau wlêdd fawr, ni fedrent hwy feddwl am well gwlêdd na chael eu gwala o ebran, o yd a dwfr ; am nad ydynt hwy yn adnabod seigiau gwell na rhai hynny : felly y gwyr hyn, am nad ydynt hwy gydnabyddus ond a budr-bwll eu cnawdolddyfyrwch eu hun, ni fedrant hwy ddyrchafu mo'u meddyliau at ddim a fo uwch na hynny. Ond mi a ddangoisais i ti o'r blaen ddarlennnydd tirion, ryw ffyrdd i ystyried ac i feddwl am bethau a fo mwy, er bod yn ddir i ni, fel i'r rybuddiais yn fynych gyfae'f gyda St. *Paul*, na all calon dyn na deall

na meddwl y rhan leiaf o honynt : ac nid yw anghyffelyb mae o'r achos hynny y gwaharddwyd i St. Paul adrodd y pethau a welseu ac a glywsen, pan gymmerwyd ef i fynu yn rhyfeddol i'r drydedd Nef, 1 Cor. 2. 9. 2 Cor. 12.

22. I ddibennu, weithian y mae'r gamp a'r gyngwyftl yma wedi ei gosod i fynu i'r rhai a redo, fel fy dywaid St. Paul, ac ni choronir neb ond yn unig y rhai a ymdrecho, fel y mae'r un Apostol yn dysgu. 1 Cor. 9. 24. 2 Tim. 2. 4. *Nid pawb hynnag a ddywedo wrth Grist Arglwydd a á i merwn i deyrnas Nefoedd, ond yr hwn sydd yn gawnentbur ewylllys ei Dâd ef yr hwn sydd yn y nefoedd, Mat. 7: 21.* Er bod y deyrnas yma eiddo Crist wedi ei gosod o flaen pawb, erio ni chaiff pob dyn ddyfod i deyrnasu gyda Christ, ond yn unig y rhai a fo fodlon i ddioddef gyda Christ. Dy ran di gan hynny yw eistedd i lawr, ac ystyried ynôl cyngor dy Iachawdwr, pa beth a wnei, a oes gennyt ti cymmaint o arian ysprydol, ac a fo ddigon i adeiladu'r tŵr hwn, ac i fyned i'r rhyfel hwn, ai nad oes : hynny ydyw, a oes gennyt ti ynot gymmaint o ewyllys da, a gwro- liaeth sanctaidd, a chlywed arnat ddi- odef poen gyda Christ (os poen y gel- wir hynny, ac ynoten yn bystrach yn hy- fryd.

frydwch) fel y gallech di felly deyrnasu
gydag ef yn ei deyrnas, *Luc. 14: 27. 28.*
Hyn yw'r Questiw'n, ac dyma holl der-
fyn y peth, ac at hyn y perthyn pob
peth ac a ddywedwyd yn y llyfr hwn o'r
blaen, pa un bynnac a i am dy ddiwedd
neillduol di, ai am fawrhydi, a haeli-
oni, a chyfiawnder Duw; ac am y cy-
frif a ofyn efe gennyr ti; a hefyd am
y gospedigaeth a'r taledigaeth sy wedi
eu rhoi i gadw i ti. Fy amcan meddaf
yn hyn igydy yw ceisio peri i ti fesuro
y naill ran, ar Hall hefyd, ac felly
rhoi dy fryd ar edrych pa beth a wnaît,
ac na oll yngit mo'th amfer heibio mewn
diosfal esgeulusdra, fel y gwna llawer
hebganfod byth mo'u hamryfusedd a'u
camfynnied, hyd oni byddo rhyhwyr
ei wellhâu.

27. Er cariad ar Dduw gan hynny,
frawd anwyl, ac er y cariad sy gennit
i'th enaid dy hun, ysgwyd ymaith y
diosfalwch peryglus yma, yr hwn y mae
cig a gwaed yn arfer o suo i ddynion i
gyfegu ynddo: a dôd gwbl o'th fryd, o
ddifrif dy galon ar edrych am dy enaid
erbyn y fuchedd a ddaw. Cosia yn fy-
nych y dywedriad gwiw hwnnw, *Hac*
(*momentum unde pendet aternitas*) myn-
udyn a moment o amfer yw'r byd hwn,
otto arno ef y saif holl dragywyddoldeb
bywyd ac anghyferbydd a ddaw. Onid

ydyw ond mynodyn, ac os ydyw fynud-
yn o gymmaint pwys, pa fodd y mae
dynion y byd yn ei ollwng heibio mor
ddiofal ag y maent.

24. Mi a allafwn yma ddwyn ancirif
o resymmau ac ystyriaethau i gynnhyr-
fu dynion i roi eu bryd yn gwbl ar wa-
sanaethu Duw ; ac yn siccer ni byddeu
un llyfr o'r mwyaf ddigon i gynnwys
cymmaint ac a ellid ei ddywedyd am y
peth hyn. Oblegid nid yw'r holl grea-
duriaid sy tan y *Nef*, ie yn y *nef* ei hun
ac yn uffern hefyd ; nid yw'r cwbl,
meddaf, o'r cyntaf hyd y diweddaf,
ond megis rhesymmau i annog ac i ber-
swadio dŷn i hynny ; nid yw'r cwbl ond
megis llyfaru a phregethan, a'r cwbl yn
pregethu ac yn llefain (rhai drwy eu
cospedigaeth, rhai drwy eu gogoniant,
rhai drwy eu tegwch, ar cwbl drwy
eu creadigaeth a'u gwneuthuriad)
y dylem ni, yn ddioed ac yn ddihir, roi
ein bryd ar wasanaethu Duw ; ac nid
pob peth arall amgen na gwasanaethu
ein gwneuthurwr a'n prynwr, ond o-
feredd oll, ac ynfydrwydd oll, ac an-
wiredd oll, a thrueni oll. Ond etto er
hynny, fel y dywedais, mi a dybiais
yn dda ddeffol yr ychydig bethau hyn a
osodwyd i lawr i ystyried arnynt, me-
gis y pethau pennaf ymhlith y lleill,
a alleu weithio ynghalon gwir Gristi-

on. Ac onis gall y rhai hyn weithio
ynot ti, ddarlennnydd hynaws, nid oes
fawr obaith y gwnae ddim arall i ti
mor lles. Ac am hynny, yma y di-
weddaſ (er mwyn tynnu ymaith y cy-
fryw rwystrau, ac y mae ein gwrthwy-
nebwyſ yſpydol yn arfer o'u goſod yn
erbyn y gwaith da yma, megis yn er-
byn y cam cyntaf o'n Iechydwriaeth ni.)
Ein Harglwydd Dduw, a'n Iachawdr
Jesu Grifff, yr hwn a fu ſodlon i dalu ei
waed ei hun, i brynu'r drefnadaeth a'r
etifeddiaeth urddafol yma i ni; a ro-
ddo i ni ei rās, i wneuthur y fath gy-
frif o hono ag y mae pwys y peth ei
hun yn ei ofyn, ac na bo i ni trwy ef-
geuluſdra, gollu ein cyfran o honi. Amen.

D. I. W. E. D. D.

